

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2015. ŐSZ

2015. ŐSZ

BILLY COBHAM

A fiatal dobosok
példaképe

JAGAMAS JÁNOS ÖRÖKSÉGE

Pávai István
az erdélyi népzenei hagyományról

SALZBURGI ÜNNEPI JÁTÉKOK

A kilencvenéves
Pierre Boulez
köszöntése

KELLER ANDRÁS

XX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

1 5 0 0 3

9 771416 110003

ÁRA:
900 Ft

Élmény!
Minden
tekintetben.

müpa
Budapest

Anja Harteros
zenekari áriaestje

2015. október 29. / 19.30

Fotó © Marco Borggreve

JAZZLEGENDÁK
Chick Corea & The Vigil

2015. október 30. / 19.30

Fassang László
és a Magyar Rádió
Szimfonikus Zenekara

2015. november 5. / 19.30

mupa.hu

Stratégiai partnereink

Stratégiai médiapartnereink

PORT.hu

A Müpa támogatója az
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Jegyek kaphatók a Müpa jegypénztáraiban, valamint online a www.mupa.hu oldalon. További információ: +36 1 555 3300, +36 1 555 3310

ISO 9001:2000

MAGYAR NEMZETI TÁNCGYÜTTES

MŰVÉSZETI VEZETŐ: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

SZARKA-VINCZE-ZSURÁFSZKY:

BENYÓVSZKY

TÁNCJÁTÉK BENYÓVSZKY MÓRIC KALANDOS ÉLETÉRŐL

Rendező-koreográfus: **Zsuráfszky Zoltán**

ERKEL SZÍNHÁZ | 2015. 11. 27., 28. | 19 óra

Design: Lerch Péter Grafoid Studio | Fotók: Archiv és Dusa Gábor

WWW.HONVEDART.HU | WWW.SZABADTER.HU | WWW.OPERA.HU | WWW.MNTE.HU

HONVÉD
EGYÜTTES

Partnerek:
OPERA

Budapesti
Nyári Fesztivál

Támogató:
nca

Fenntartó:
ERKEL SZÍNHÁZ

A VÉRZŐ ORGONA – RÓZMÁN ÁKOSRÓL (12–15. oldal)

SALZBURG 2015 – OLGA BEZMERTNA (20–21. oldal)

INTERJÚ BILLY COBHAMMEL (42–45. oldal)

DOSSZIÉ

A szlovák jazz új arcai

Yvetta Kajanova pozsonyi muzikológus tanulmánya 6

KLASSZIKUS

A vérző orgona

Rózmán Ákosról, halála tizedik évfordulóján – Loch Gergely írása 12

Megszóal a zene lelke –
zeneakadémiai programajánló 16

Korunk Zenéje – születésnapos
zeneszerzők sorával 17

Ízelítő a Műpa őszi
programkínálatából 18

Salzburg – nyári ingyencégek
Dr. Székely György
fesztiválbeszámolója 20

CÍMLAPSZTORI
Csodálatos társasjáték
Találkozás Keller Andrással 22

Zenekari körkép
Nemzeti Filharmonikusok, Budapesti
Fesztiválzenekar, Concerto Budapest,
Budafoki Dohnányi Zenekar, Miskolci
Szimfonikus Zenekar, Pannon
Filharmonikusok, Kodály Filharmónia,
Szegedi Szimfonikus Zenekar, Honvéd
Együttes, Duna Szimfonikusok 28

JAZZ

Billy Cobham, a pozitív példa
Beszélgetés a Budapestre készülő
dobos-legendával 42

Autumn leaves –
Őszi koncertajánló 46

Egy amerikai futurista zongorista és magyar felesége: George Antheil és Márkus Böske

Simon Géza Gábor tanulmánya 48

Könyvajánló 51

VILÁGZENE

„Hamar megtaláltuk a közös hangot”

Beszélgetés Pávai István népzenekutatóval 52

Idén ősszel húszéves a Fonó 55

„A népzene mindig ott volt mellettem”

Kiss-B. Ádám, a Junior Prima díjas Góbé zenekar vezetője 56

„Mestereink nem a múlt, hanem a jelen képviselői”

Örömmzenélés a Hagyományok Házában 59

DJABE – Forward: szabadon előre!

Találkozás Égerházi Attilával, Barabás Tamással és Kovács Zoltánnal 60

GRAMOFON-HANG

A Magyar Rádió 6-os stúdiója

Nyolcvan év a magyar zenekultúra szolgálatában (2. rész)
Ujházy László tanulmánya 62

GRAMOFON ZENEKRIKAI MŰHELY

Klasszikus zene, opera, jazz, népzene és világzene 65

Terjesztési pontok 82

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara** Főmunkatársak: **Réfi Zsuzsanna, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Zipernovszky Kornél**
Lapterv: **Práczy István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **KELLER ANDRÁS**. Fotó: Concerto Budapest

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68 Telefon: +36 20 998 1499 E-mail: retkesattila@retkesattila.hu; zene@gramofon.hu • **Internetes folyóirat:** **www.gramofon.hu** • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktartó Kft.** H-1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499, e-mail: retkesattila@retkesattila.hu

Nyomás és kötés: Kapitális Nyomdaipari Kft. 4002 Debrecen, Balmazújvárosi út 14. Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén; postai úton, telefonon vagy e-mailben.
Az éves előfizetés ára 2015-ben: 3000 forint

A Gramofon az ICMA nemzetközi zsűrijének tagja

MVM
KONCERTEK

Ránki Dezső Christian Zacharias Grigorij Szokolov

A Zongora 2015/2016

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyerem

2015. október 28. (szerda), 19.30 – Balázs János

2016. március 22. (kedd), 19.30 – Ránki Dezső

2016. április 25. (hétfő), 19.30 – Grigorij Szokolov

Zeneakadémia Nagyterem

2015. november 21. (szombat), 19.30 – Christian Zacharias

2015. december 10. (csütörtök), 19.30 – Farkas Gábor

2016. január 9. (szombat), 19.30 – Gyöngyösi Ivett

2016. január 29. (péntek), 19.30 – Várjon Dénes

2016. február 10. (szerda), 19.30 – Vadym Kholodenko

2016. február 29. (hétfő), 19.30 – Jandó Jenő

2016. április 7. (csütörtök), 19.30 – Stefan Vladar

2016. május 5. (csütörtök), 19.30 – Alexei Volodin

A jegyek megvásárolhatók a Művészetek Palotája és a Zeneakadémia jegypénztáiraiban, a www.jakobikoncert.hu honlapon a Jegyvásárlás menüpontban, megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com email címen és a 30-257-7150-es mobilszámon, hétköznapiokon 9-16 óráig.

Bővebb információ: www.azongora.hu, www.mvm.hu

A hangversenysorozat
névadó szponzora:

A szlovák jazz új arcai

Az ezredforduló óta a szlovák jazz egyre inkább multikulturális jellegre tett szert; a szlovák zenei kultúra horizontjáról globális szintre tör. Nemzetközi felállású zenekarok esh, magyar és lengyel tagokat állítottak soraikba. Az 1960-as évek óta kiváló zongoristák – mint Ladislav Āerhardt, Ján Hajnal és Viktor Zappner – gondolták újra a népzenei elemeket a szlovák jazzben, és használták fel őket szerzeményeikben modális jazz-koncepcióik kialakításához. Ezzel új impulzusok mozdították elő a szlovák jazz fejlődését, és a kortárs jazzelőadók számára – mint a gitáros Michal Bugala vagy a dobos Martin Valihora – megnyílt az út a world jazz felé. Cikkünk, amelynek szerzője a pozsonyi Comenius Egyetem muzikológus professzora, a szlovák jazz 2000 utáni tájékozódását és nemzetközi helyét kísérli meg felmérni.

↔ Yveta Kajanova PhD

Az 1982-es Bratislava Jazz Days lemezborítója és Hodek Dávid, a 2010-es évek üstököse. A szlovák jazz három évtized alatt hatalmas utat tett meg

A jazzben a multikulturális szempontokat tanulmányozhatjuk a zenészek nemzeti hovatartozása, az általuk egyesített különböző zenei kultúrák, a zenekarok nemzetközi sikerei és zenéjük többféle stílusa által is. A multikulturális dimenziók előtérbe kerülése az európai jazz emancipálódásának velejárója, párhuzamosan a kommunikációs gétek fokozatos megszűnésével. Globális összefüggésben a szlovák, cseh, lengyel, magyar vagy osztrák jazzt inkább közép-európaiként érzékelik, mint nemzeti jellegük szerint. Ezt a képzetet nagyban előmozdította a jazz-zenészek kivándorlása az egykori kelet-európai szocialista országokból az USA-ba, illetve az ottani jazzéletben való folyamatos jelenlétük. Bár a nemzetközi közönség készséggel elfogadta a közép-európai előadók beáramlását a globális színtérre, az amerikai jazztörténészek ebből elég keveset érzékeltek. Ted Gioia (*The History of Jazz*, 2011) a közép-európaiak közül csak a lengyel Leszek Możdżert és Tomasz Stańkót, valamint Joe Zawinult, az osztrák születésű zongoristát említi. Ez azt mutatja, hogy a jazzelőadás professzionális, anyanyelvi szintű elsajátítása önmagában kevés; az eredetiség, a hosszú előadói pálya és az előítéletek legyőzése egyaránt szükséges az áttöréshez. A szlovák jazz új jellegzetességeit a továbbiakban egyes nemzetközi, kollaboratív projekteken keresztül, a női előadók megnövekedett jelentőségét hangsúlyozva, valamint csodagyerekek feltűnésén keresztül mutatom be.

Multikulturalizmus

A szlovák jazzelőadók mindig is keresték a nemzetközi kapcsolatokat, és 2000 után ki is tudtak építeni szoros és folyamatos kollaborációkat közép-európai muzikusokkal. Cseh, magyar, osztrák és lengyel zenészeket hívnak meg különböző projekteken való részvételre. Például a cseh saxofonos Ondřej Štveráček több szlovák albumon is megjelenik (a Radovan Tariška Sextet CD-in, és Hanka Gregušová *Reflection of My Soul* című lemezén), miközben a magyar Winand Gábor három lemezen is hallható (Pavol Bodnár InterJAZZional Band: *Ecce Jazz*, Hanka Gregušová *Reflection of My Soul* és *Abstructures*, utóbbi a zongorista Luboš Šrámekkel). Egyéb projektek is a nemzetköziséget állították fókuszba azért, hogy a multikulturális környezetből nyerjenek új inspirációt.

Turnézó lengyel zenészeket többször is felkértek különböző felvételekre közép-európai koncertjeik kapcsán. Köztük volt például Piotr Baron (Dáša Libiaková: *Monogram*) és Tomek Grzegorski (Libiaková: *To nič*) – mindketten saxofonosok. Ezek az együttesek többször is eljutottak arra a szintre, hogy tengerentúli muzikusokat is meghívtak: az All Time Jazz and Lucia Lužinská (*Un)covered* című lemezén a híres osztrák zongorista, Fritz Pauer és az amerikai dobos Howard Curtis szerepelnek. A zeneszerző, arranzsőr és vibrafonos Ludmila Štefániková a *Be Beautiful* című CD-jét egy vegyes nemzetiségű, 17 tagú zenekarral vette fel Amerikában. A gitáros Michal Bugala és a dobos Martin Valihora ugyancsak nemzetközi dimenziókat meghódító albumokat rögzítettek.

Fotó: Patrick Španko

Luboš Šrámek

Bugala a *1st Touch* című CD-t amerikai zenészekkel vette fel, a *Michal Bugala New Trio* című lemeze szintén nemzetközi tagokat vonultat föl. Valihora 2000 óta van jelen az amerikai jazzszíntéren, ahol négy lemezt vett fel a japán zongorista Hiromi Uehara együttesében, amerikai zenészekkel: *Brain*; *Spiral*; *Time Control*, valamint egyet a Ron Affif Trióval. Dávid Hodek dobos, a szlovákiai magyar csodagyerek, a *Dávid Hodek Quartet: The First* című bemutatkozó lemezét Sárk Péter társaságában rögzítette; de éppen ő a szintén csodagyerekként indult Andreas Varadyval is szokott együtt zenélni. Varady 2013-as lemezét egy szlovák-ír-amerikai felállással Írorszában adták ki.

Multikulturalizmus és több stílus szimbiózisa

Az InterJAZZional Band

A multikulturalizmus a különböző zenei kultúrák együttélése, az eltérő zenei stílusok keverése, a jazz-stílusok ötvözése és a népdalok feldolgozása. Ezek az elemek mind együtt vannak jelen az *Ecce Jazz* című szerzeményben, melynek alcíme: *Four Colors of My Jazz*. A zenei anyagot nemzetközi együttműködésben valósította meg a zeneszerző és zongorista Pavol Bodnár. Ez egy bő egyórás, gondosan komponált szvit, amely jól példázza közép-európai alkotójának multikulturális megközelítését. Bodnár úgy formálja meg albumát, hogy abból kihallható legyen a kulturális barátság mélyebb üzenete, amely átível az országhatárokon. A mű jazz-alapon szlovák népzenei invokál a kortárs zeneszerzés struktúrájában, és merít a karibi zenei világból is.

Michal Bugala

A *Peacock Girl I–III.* című tételekben a szerző a *Perinbaba* (Télasszony) című szlovák népdal parafrázisát adja. A dal népszerűségét az 1985-ös *Páslo dievča pávy* című, Juraj Jakubisko rendezte filmnek köszönheti. A dallamot a *Peacock Girl I.* tétel mutatja be, amelyben hosszabb, lassú duót hallunk a hegedű (Stanislav Palúch) és a zongora (Pavol Bodnár) között – 4/4-ben, Keith Jarrett-et vagy Chick Corea *Children's Songs*-át idéző harmóniavilágban. A második tételben (*Peacock Girl II.*) újfent felhangzik a népdal, de itt az elsőhöz képest gyorsabb a tempó és a harmóniát új alapokra helyezik. Bodnár játékosan dolgozza fel a harmóniamenetet modális struktúrákban, melyekben a moll és dór skálák kontrasztját érezhetjük, miközben a két-részes főtéma negyedekben lépdel. A gyors tempóban minden hangszer 5/4-re vált; a hegedű és a szaxofon által játszott dallamot kemény ritmus ellenpontoszza Martin Valihora dobján és Eddy Portella ütőhangszerein. A megkomponált és rögtönzött részek a nyolcvanas évek modális fő irányát (Corea és Jarrett) követik, a hegedű glissandók pedig a szlovák cigány jazzre utalnak.

A III. tételben harmadszor halljuk a *Páslo dievča pávy* dallamát – a lassú zongora-variációkhoz a magyar énekes, Winand Gábor improvizál. Bársonyos, mély baritonja, technikai rugalmassága, a swing és a scat ötvözése (Kurt Elling és Kevin Mahogany modorában) Winandot modern énekesé teszi, aki magával tudja ragadni a közönséget. Rajta kívül Bodnár három énekest hívott meg a felvételre: a magyar Téli Mártát, Kubából Elsa Vallét és a hazai Silvia Josifoskát. Egyenlő partneri szerep jut nekik a hangszeresek mellett. Téli inkább hangulatfestő mezzoszoprán hangjával tűnik ki, míg Josifoská a blues-érzést közvetíti. Valle természet adta tehetség, aki a közönséget *shout* és más népi elemekkel szórakoztatja.

Egy másik szlovák népdal, a *Široký jarčok* is felhangzik az *A Deep Brook* szvit kilencedik részében. Bodnár a lemez borítóján is kifejezte, hogy a különböző kultúrák adtak inspirációt számára. A szinesztéziára emlékeztető módon

vizualizálta az egyes kulturális világok iránti vonzalmát. A szlovák népdal adta ihletet zöld színnel, a klasszikus zenéből érkező inspirációt sárga, a lassú jazz örökzöldeket pirossal jelezte, a kéket a latin-amerikai szamba kifejezésére használta – ez utóbbiak a *The Water Song I.* és *II.* részében fordulnak elő. Afrikai ritmusok alakulnak át karibi 6/8-as poliritmiává, amely azután 4/4-es rumbára vált. A spanyol szövegű téma (*Have a Good Time in Puerto Rico*) az afro-amerikai spirituálék gyökereiből táplálkozik. Bodnár a *Twelve Passions* főtémáját és a tizenkétfokú technikát a klasszikus zenéből meríti, kromatikus szekvenciát is használ (*The Chromatic Adventure*). Az *Ecce Jazz* szvit darabjait vagy ABA formában komponálta (*Peacock Girl I. és III., The Chromatic Adventure*) vagy komplexebb szerkezetben, amelyben a variációk a dallam expanzív újraforgalmazásával járnak. Az ebből kialakult témára azután improvizálnak (*Twelve Passions*). A lassú jazz-balladák (*3 Roses 4 Martina* és *Moonlight Cherry/Marieli Lullaby*) 6/8 és 3/8 között váltakoznak, közel jutnak a hard bop mainstreamhez. Ezek a darabok Bodnár érett művészetét mutatják; uralmát a dallam és az invenció felett, és tudatalatti viszonyulását a tipikusabb jazz kifejezési formákhoz.

East European Artsemble

A Lubómír Šrámek vezette East European Artsemble egy másik multikulturális projekt, amelybe vezetője közép-európai zenészeket hívott meg, valamint néhány vendég-szólístát. Ugyan a zenekar neve még utal az egykori vasfüggönyre, a hard bop alapállás és a kiváló egyéni teljesítmények egységesítik a multikulturális hátteret, és kiegyensúlyozott zenekart eredményeznek. Šrámek, a zongorista, zenekarvezető és ügyes hangszerelő második albumát, az *Abstructures*-t vette fel az Artsemble-lal. Dallamai kiterjesztett tonalitásban szólalnak meg, s ebben a keretben keltik az összetartó erő és a belső disszonancia képzetét. Šrámek ügyesen egyensúlyoz a kimódolt szerkezet és a meglepő hangszerezések között, a zenekar belépésénél a különböző motívumváltásokkal. A szerzemények alapja a hard bop, amelyet a dob színes, kifinomult ritmusai egészítenek ki Art Blakey-re emlékeztető módon, de a ritmikai változatosság inkább a Wynton Marsalis együttesre emlékeztet. Az album ilyen módon több stílus szintézisét nyújtja a jazz big band történetéből. Felkelti a hallgató figyelmét Peter Adamov és Winand Gábor beszédes vokális interpretációja – annak ellenére, hogy az énekszólásokban bonyolult kromatikus menetek is előfordulnak. A trombitás Fekete-Kovács Kornél, a szaxofonos Bacsó Kristóf és Rost'a Fraš triója mutatja be a témákat. Gyönyörűen formált szakasz ez: hangszínük kellemesen hűvös, de mindegyikük kiváló szólókkal is észrevéteti magát. Šrámek jobb kézzel egy ostinato jellegű, ütögetéssel megszólaltatott, egyszólamú dallamot ad elő, Lennie Tristanót idézve. A nagyzenekari hangszerezés Gil Evansból indul ki, miközben a megszólalás módja a Vienna Art Ensemble színgazdagságára emlékeztet.

Fotó: Patrik Španko

Martin Valihora

Univerzális jazz

Az amerikai jazz addig ismeretlen, univerzális nyelvét – teljesen új rendszerként – a szlovák jazz-zenészeknek 1954 és 1975 között kellett elsajátítani. A cool stílus első modern formái 1954-ben jelentek meg, a Bratislava Jazz Days fesztivált pedig 1975-ben rendezték meg először. A hatvanas éveket erős tradicionális jazzmozgalom jellemezte; hivatásos dixielandek virágoztak, mint például a Traditional Club (1961–1969) vagy a Revival Jazz Band (1963–1978). A jazz elfogadása a zenekultúra részeként különösen komplex módon zajlott, mivel a hagyományos szlovák kultúra először is a szlovák népzeneben gyökerezett, másrészt a klasszikus zenében. Ez utóbbinak a monumentalizmus és a szimfonizmus voltak a meghatározó jellegzetességei (vö.: Matzner-Poledňák-Wasserberger jazztörténetével, Ľubomír Chalupka 1996-os tanulmányával). A hagyományos közönség számára a jazz – amelynek a hangzás (sound), a ritmus és az improvizáció voltak a megkülönböztető jegyei – értelmetlen zajnak és zörejnek tűnt. Még így is, a melódia variálása a szlovák jazzben nagyon hasonló volt azokhoz a népdal-variációkhoz, amelyeket a *predník* (prímás) adott elő. A *Slovak Jazz Moderna* generációja számára az univerzális jazz jellegzetességeinek megértése és elsajátítása az új ritmusok és hangzások, a szokatlan ütemhangsúlyok és hangrendszerek megértését jelentette. A jazz-rock megjelenéséig a szlovák jazzmuzikusok első generációja igyekezett magába szívni a jazz ritmusokat, frazeológiát, hangzásokat és az improvizációt. A következő, jazz-rock és fusion generáció, amely az 1990-es évek végéig volt aktív, kiterjesztette multikulturális horizontjait. Ám csak 2000 után váltak a szlovák zenészek maguk is új univerzáliai alkotóivá.

Ist Touch

A gitáros Michal Bugala projektjeiben a multikulturalizmustól és a több stílusú fókuszról való elmozdulást vehetünk észre – a globális jazz felé. *Ist Touch* című lemezét

2010-ben vette fel, kvintettben amerikaiakkal; két évvel később egy nemzetközi trióval dolgozott (*Michal Bugala New Trio*). Itt többről van szó, mint hogy a szlovák jazzmuzikusok gyakran – nemzetközi kapcsolataik kiterjesztése érdekében – választanak külföldi partnert. A *Ist Touch* elején a groove-os bevezetőt követi a téma, amely nem túl erős dallam, inkább a harmóniák belső kohéziója rajzolja ki a gitáros keze nyomán. 11- és 12-es akkordok sorozata – színes, nagyszerű, egyenesen hedonisztikus benyomást kelt, de a rákövetkező ritmusképlet a dezillúziót hozza magával. A modern harmóniák és hangzatok sűrűjében a pianissimo változatos ritmusok közben erősödik, a crescendo fortéba torkoll. Bugala harmóniai és játéka tükrözik a saját kora által kiváltott érzelmeket. A hangzások és ritmusok hol szabályos, hol szabálytalan egymásra rétegzése azt a benyomást kelti a hallgatóban, hogy a gitárosnak nem kell mindent kimondania. A rögtönzésben a gitár, a dob és a bőgő közösen juttatják érvényre a gondolatokat. Dobszólója kiállítások nélkül áramlik folyamatosan, kivételesen a basszusgitáros és a gitáros adják neki a *kick*-et. Bugala koncepciója a nyolcvanas-kilencvenes évekbeli Pat Metheny- és John Scofield-albumok alapján eredeti poszt-modern stílus képez. A kortárs jazz formáiban mind az amerikai jazztörténeti, mind a közép-európai multikulturális megközelítésből táplálkozik, de előadói már egyre inkább az univerzális világ-jazzbe tagozódnak.

Jazzcsodagyerekek

A szlovák jazz új jelenségei között feltűnő a csodagyerekek megjelenése, de ez régóta zajló vitákat élesztett fel a gyerekek kihasználásáról, nevelésük különleges igényeiről. Az 1997-ben született Dávid Hodekre először 2008-ban figyeltek fel, és ezután több szlovák tévés tehetségkutatóban (pl. *Minitalent*) szerzett hírnevet. Hodek a határ menti Révkómárból (Komarno) származik, hároméves kora óta dobol és tízéves kora óta tanul zongorázni. Első tanára Jávi Vilmos volt Budapesten, majd ugyanott Dörnyei Gáborhoz járt. A *Dávid Hodek Quartet – The First* című albumot Budapesten vette fel kiváló szlovák muzikusokkal (Radovan Tariška – szaxofon, Tomáš Boroš – bőgő), valamint a magyar zongoristával, Sárík Péterrel. A szerzemények többsége Sáríkot dicséri. A 12 éves Hodek tökéletesen tartja a lépést velük technikai szinten is, kétségen felül áll, hogy milyen különleges tehetség.

Hodek rendszeresen játszott az Andreas Varady Trióval. A szintén 1997-es születésű Varady magyar roma származású gitáros, apja is muzikus, bőgőzik a trióban. Varady Írországból kezdte a pályáját, dolgozott Németországban, Svájcban és az USA-ban is. Multikulturális gyökerei tükröződnek *Question* címmel, Írországból felvett lemezén. Időközben az amerikai producer, Quincy Jones lett a menedzsere, amerikai lemezét már a Verve adta ki. Kettejük kapcsán érdemes megjegyezni, hogy csodagyerekként Szlovákiában már a zongorista Peter Breiner (szül. 1957) is feltűnést keltett négyéves korában, ahogy a szintén zongo-

Foto: Patrick Španko

Andreas Varady

rista Ondrej Kraňák (szül. 1978) tízéves korában kapott fesztiváldíjat Zsolnában, és azóta mindketten sikeres pályát futottak be.

Női jazzelőadók

Az új évezredben fantasztikus színeket köszönhet a szlovák jazz a női előadóinak, akik újabban már az éneklés mellett hangszerelnek, hangszeren játszanak és zenét is szereznek. Mint például Lucia Lužinská, Dáša Libiaková, Hanka Gregušová és Sisa Michalidesová (aki fuvolista is); továbbá a zeneszerző-vibrafonos-hangszerelő Ludmila Štefániková; és a zongorista-zeneszerző Jana Bezek, aki a lengyel Wojciech Szwugier, Piotr Skrzynski, Grzegorz Karnas és Adam Oles, valamint az afrikai ütőhangszeres Thierry Ebam zenésztársa is egyben.

Az énekesek között az 1999-ben, színésznőként indult Lucia Lužinská pályája ívelt eddig a legmagasabbra. Világos mezzoszopránja sokféle érzelmet tud megcsillogtatni; standardekben különösen kifejezőek improvizációs frázisai (pl. *Song For My Father*, *Summertime*). Szólóinak kvalitása a legjobb hangszeresekével vetekszik, a swingben és a hard bopban is otthon van. Interpretációiban a klasszikus jazz-énekesek – Billie Holiday, Ella Fitzgerald, valamint Diana Krall – eredményeit lehet érezni. A jazztörténeti és a modern stílusokban jártas partnereket szokott választani, például a gitáros Boris Čellár All Time Jazz zenekarát (*First Take* 2005, *I/Uncovered*, 2008). Ez utóbbin eredeti szerzemények is hallhatóak.

Lužinská több stílusú megközelítésének jó példája, ahogy újrahrmonizálta Miles Davis *Flamenco Sketches* című legendás örökzöldjét, a *Kind of Blue* (1959) című lemezeről. Ebben Davis öt hangsort használ és egy egyszerű akkord szekvenciát: Cmaj7 (4 ütem, C ión), A \flat sus4 (4 ütem, A \flat ión), B \flat maj7 (4 ütem, B \flat ión), D7 (8 ütem, D fríg), Gmi7 (4 ütem, G eol).

Lužinská átíratában a hangnem E \flat -re váltott: E \flat maj7 (4 ütem, E \flat ión), B7sus4 (4 ütem, B ión), D \flat maj7 (4 ütem, D \flat ión), F7 (8 ütem, F fríg), B \flat mi7 (4 ütem, B \flat eol); jelentős harmóniai különbségek vannak az 5., 8., 13. és a 16. ütemben, de a dallam nem változik. (ld. *kottapéldánkat a 11. oldalon*)

Dáša Libiaková, akinek sötét tónusú, kellemes alt hangja van, főleg a swing és sweet standardekre koncentrálnak; kifejezőmódja a swing életérzést hozza vissza a szlovák jazzbe. A *My Funny Valentine* örökzöld a *Monogram* című lemezen – Piotr Baron különlegesen behízelgő klarinétjának kíséretében – színes nűánszokkal és új hangszereléssel jelentkezik. A szlovák jazzben Lužinská és Libiaková vonzódása a swinghez ritkaságszámba megy. A jazz mint kávéházi zene sosem létezett Szlovákiában, bár a múlt század első felében divatos volt ilyen formában az európai nagyvárosokban. Szemben Csehországgal és Magyarországgal – ahol a kedvező feltételek és a rokonszenvező közönség segítette a jazz urbánus kultúrában való kifejlődését – a növekvő szlovák jazzközönség a század második felében kifinomult szabadidős tevékenységnek és nem pedig kávéházi swing-

Foto: Silvia Šiafkovská

Lucia Lužinská

piano & voice
Laurie Antonioli

Flamenco Sketches

Miles Davis
arr. Lucia Lauzinska

Slowly

5
wings You take me on a jour- ney Be- yond the a- zure... and sap- phire seas
EbΔ F.7 // // // EbΔ F.7 D♭sus/G♭

9
In the breeze I lie As you'r tra- ceing high- tly on my thighs a song Of
B♭9sus // // // B♭9sus

zenének tekintette a jazzt. Az első Csehszlovák Köztársaságban 1918 és 1948 között a zenei szórakoztatást a kávéházakban nem jazz, hanem cigányzenekarok adták, akik korabeli populáris zenét és népzenei játszottak. A hatvanas évektől kezdve a kávéházakban vegyes repertoár alakult ki populáris tánczeneiből, tangó, keringő, polka, rumba, cha-cha, sláger és népdal szólt, utóbbi olykor keringősítve vagy polkásítva (vö. Igor Wasserberger 1994-es tanulmányával). A modern jazz 1954-ben jelent meg, fiatalok és egyetemisták hallgatták.

Sisa Michalidesová ügyesen keresztezi a fúziós zenéket bossa nova és nu jazz dob-ritmusokkal, amint azt *Vel'mi skoré ráno* című száma is mutatja, valamint a saját *Feritto* című szerzeménye – 2006-os, *3+1* című lemezéről. A számok erős groove-ra épülnek, ebben gyökerezik a dallam. Michalidesová halkán, falzettben és néha scattelve énekel. Bossa és samba ritmusai – amelyeket a perui ütős, Eddy Portella alapoz meg – Jiří Stivínre emlékeztetnek. Virtuóz fuvola-, furulyajátéka és éneke, valamint szerzeményei figyelemre méltóak. Bár nem sok helyen idéz konkrét szlovák népdalt, a líd és mixolíd hangsorok és a szlovák pasztorfurulya népzenei inspirációra utalnak.

Konklúzió

A kortárs szlovák jazz kiterjesztette multikulturális dimenzióit és jelenlétét a globális szinten – részben a tizenéve-

seknek, illetve a megnövekedett jelentőségű női előadónak köszönhetően. Változó profilja a kulturális szférák közötti határok eltűnését tükrözi, és újabban nagyobb anyagi támogatásra is számíthat. Közép-Európa más országaiban is hasonló trendek figyelhetők meg. Szemben a korábbi évtizedekkel, manapság a közép-európai jazz homogenitása hozzájárul az európai jazz jelentőségéhez, miközben az etnicitás adja számára az egyik fontos inspirációt. A földrész jazzéletének multikulturális trendjei hasonlóak az ún. olvasztótégely jelenségeihez, amelyek a jazz amerikai kialakulásában már New Orleansból kezdve szerepet játszottak. A csodagyerekek népszerűsége és a női előadók megnövekedett jelentősége Európában még akár ideiglenes is lehet, egyéni pályájuk alakulása a jövőben dől el. Az utóbbiak esetében előfeltétel az életszínvonal emelkedése, hogy hagyományos családi szerepeiket hátra tudják hagyni, hiszen jelenlétük a színpadon mindig is külön vonzerőt jelent.

Angolból fordította: Ziperovszky Kornél

További publikációk a szlovák és közép-európai jazz témakörében a szerző honlapján:
<http://kajanova.zrak.sk/>

A vérző orgona

**Rózmann Ákosról,
halála tizedik évfordulóján**

Rózmann meggyőződése volt, hogy az európai instrumentális zene ideje lejárt. Hangszerét, az orgonát az elektroakusztikus zene képzelt tereiben keltette új életre, fény és sötétség kozmikus drámájának szereplőjeként. A budapesti Zeneakadémián végzett, stockholmi templomok orgonistája lett, Svédország nagyhírű elektroakusztikus zenei műhelyében, az EMS stúdióban máig emlegetik hihetetlen alkotói elszántságát.

➤ Loch Gergely

MATERIA

Kohó lüktetését mutatja a kamera, folyik az izzó nyersvas. Magas halmokban gőzölög a kohósalak, peregnek szemcséi. Aztán fehér cseppköveket látunk, átlátszó kékes kristályokat, vízparti kavicsokat.

INSPIRATIO

A mester kiemel egy méretes követ a vízpart iszapjából. Megtisztítja, megcsiszolja, feltárva szeszélyes-szép gömbölyűségeit.

CONSTRUCTIO

A mester agyagból absztrakt térplasztikát készít, mely formáit az előbb látott kőtől látszik kölcsönözni.

Ezek a képsorok és az azokat bevezető latin feliratok Kollányi Ágoston *Szintézis* című, 1968-as filmjében láthatóak. A mester Gádor István keramikus – róla szól a tíz perces, költői, kitűnő ismeretterjesztő film. A negyedik fejezetben (*Intermezso*) megszólal maga a művész: „Az agyaggal még mint szobrász kötöttem barátságot. Évtizedek óta már a kerámia az én területem. Ennek a hagyományait olvastottam össze olyan új módszerekkel, amelyekre mindig az anyag, a matéria inspirált.”

A film zenéjét Rózmann Ákos komponálta orgona, zongora, fúvósok és ütősök kamaraegyüttesére. Az 1939. július 16-án, Budapesten született zeneszerző 1966-ban szerzett diplomát a Zeneakadémián Pécsi Sebestyén orgona- és Szervánszky Endre zeneszerzés-tanítványaként. A film készítésének idején a Szegedi Tanárképző Főiskola ének-zene tanszékén partitúraolvasást és ellenpontot tanított. Nem sejtette, hogy Gádor István utolsó mondata, *mutatis mutandis*, tíz évvel később már az ő alkotótevékenységére is tökéletesen illik majd, hogy az ő számára is a *matéria* jelenti majd az inspiráció forrását – magát a szót is gyakran fogja használni –, hogy Kollányi filmje az ő érett kori zeneszerzéstechikájának allegóriájává fog válni.

A film ötödik, utolsó fejezetében (*Synthesis*) Gádor összetekert rézdrótot, rézgyűrűket, színes üvegcserépeket épít be kerámiakompozíciójába. Ilyen önmagukban is összetett és karakteres alapanyagokból dolgozik az elektroakusztikus zene párizsi születésű irányzata, a *musique concrète* is, csak éppen matériáit nem az iszaptól vagy ipari hulladékalmokból bányássza ki, hanem hangfelvevővel gyűjti össze a hangzó világ különböző szegleteiből.

Rózmann Ákos azután fedezte fel a maga számára a *musique concrète* módszereit, hogy 1971-ben ösztöndíjjal Svédországba, a Királyi Zeneművészeti Főiskolára, Ingvar Lidholm zeneszerzés-osztályába került. Szintén Stockholmban élő magyar kollégája, Maros Miklós 1973-ban vitte el a Svéd Rádió régi épületében működő EMS elekt-

ronikus zenei stúdióba. Rózmán, aki úgy tartotta, hogy az európai klasszikus instrumentális-vokális hagyomány érvényesen nem folytatható, s így kreativitása előtt a kibontakozás semmilyen útját nem látta, a stúdióban végzett első kísérletei során úgy érezte, csoda történik vele. Egyszerre megtalálta alkotóeszközét, melyhez azután egész pályája alatt ragaszkodott, a hagyományos zeneszerzéssel pedig majdnem teljesen felhagyott.

Rózmán élete hátralévő három évtizedét Svédországban töltötte, s folyamatos zeneszerzői munkával huszonnyolc elektroakusztikus művet alkotott. Ezek közül huszonhat úgynevezett szalagdarab, azaz a mű egy hangfelvétellel azonos; csupán két darab előadása igényli élő zenészek szereplését a felvétel lejátszása közben. A zeneszerzés mellett organistaként is működött, 1974-től a Jezsuitarend stockholmi templomában, 1978-tól 1997-ig a Szent Erikról elnevezett stockholmi Katolikus Dómtemplomban. 2005 májusában hasnyálmirigy-rákot diagnosztizáltak nála, ennek következtében hunyt el augusztus 12-én, hatvanhat évesen.

Rózmán első elektroakusztikus kísérleteinek eredménye, az 1974-ben elkészült, három rövid tanulmányból álló, tíz perces *Impulsió* az 1976-os bourgeois-i Concours International de Musique Electroacoustique harmadik díját nyerte el. A darab kizárólag szintetikus hangokból építkezik, melyeket Rózmán a felhasznált elektronikus eszközökkel való szabad kísérletezés során gyűjtött. Igaz ez 1977-ben befejezett második elektroakusztikus művére, *Az álom és a halál* képeire is. Ebben a több mint másfél órás kompozícióban jelenik meg először a legtöbb későbbi művében is jellemző alaphelyzet: pozitív és negatív erők találkozása egy végeláthatatlan kozmikus dráma színpadán.

Az 1978-as bemutató után Carl-Gunnar Åhlén, az egyik legnagyobb svéd napilap, a *Svenska Dagbladet* zenekritikusa páratlan mesterműnek nevezte *Az álom és a halál képeit*. Így írt: „A hangokat még sohasem hallhattuk, mégis, a művet átható költői sokértelműség révén azoknak mindig van valamilyen emberi vagy állati képzettársításuk. Ropogó, habzsoló, susogó, kiszámíthatatlan hangok szólnak meg; infernálisan kemény, agresszív hangok; siratóénekek, nyöszörgések, majdnem jójka-szerűek, anél-

kül, hogy egyetlen voltaképpeni emberi hangot hallanánk. Ismeretlen, azonosítatlan lények, melyek egy órán át vívják harcukat – és mégsem fárad bele a fül.”¹

Saját hangszerének hangját Rózmán először *Orgonadarrab* című, 1980-as elektroakusztikus kompozíciójában használta, s ezt még hét azonos című darab követte. Az orgonát, melynek hangjai több más művében is előfordulnak, gyakran nem csupán nyersanyagforrásként, hanem a templomi környezet szerves részeként kezelte a komponálás során.

Ezzel a szellemi, lelki és fizikai értelemben is vett környezettel többrétű és ellentmondásos kapcsolatban állt, s ennek megfelelően teremtette azt újjá műveiben is.

A katolikus Rózmán első svédországi éve alatt részt vett egy magyar jezsuita pap, Solymár János által vezetett lelkiismereti kör összejövetelein. Ebben a társaságban találkozott Füzeskúti Ferenc képzőművésszel, aki

az 1970-es évek közepén megismertette őt a tibeti buddhizmus világával. Füzeskúti később buddhista szerzetes lett, Rózmán megmaradt az intenzív érdeklődésnél. A zeneszerző kettős vallási orientációja mögött vallási dogmáktól független spiritualitása állt, ez a függetlenség tükröződik abban, ahogyan a keresztény és buddhista tematikát és szertartászenét műveiben felhasználta.

A stockholmi Katolikus Dómtemplom nemcsak az organista Rózmán munkahelye volt, hanem a zeneszerző is, miután az 1980-as években magánstúdiót rendezett be a templom pincéjében. Gyakran előfordult, hogy a késő éjszakába nyúló komponálás után haza sem ment, ilyenkor az organistának fenntartott lakoszobában töltötte az éjszakát. Stúdiója a kriptával egy szinten kapott helyet, ez a szomszédság ihlette *Kripta asztallal és székekkel* című 1990-es darabját, egy groteszk rekviem-félét, melyet magában a Dómtemplomban is előadtak.

A templomhoz mint a liturgia helyszínéhez Rózmán művei közül legerősebben a *Mise* címen bemutatott ciklus kötődik, melyet a zeneszerző a miseordinárium latin és svéd szövegének felhasználásával komponált 1989 és 2004 között. A ciklus liturgikus funkciót nem hordoz, szemben például Karlheinz Stockhausen 1954-ben tervezett elektroakusztikus miséjével, melynek előadását a Kölni Dóm püspöke elutasította – a koncepció kényszerű megváltoz-

**„Egyszerre megtalálta
alkotóeszközét, melyhez azután
egész pályája alatt ragaszkodott,
a hagyományos
zeneszerzéssel pedig majdnem
teljesen felhagyott”**

¹ Carl-Gunnar Åhlén: Unikt storverk. Svenska Dagbladet, 1978. március 10.

tatása által született a *Gesang der Jünglinge* –² valamint Pierre Henry *Messe de Liverpool*jával, melyet a Liverpooi Katolikus Katedrális 1967-es felszentelésére komponált.³

A Misében a IV. *orgonadarab* a *Kyriét*, az V., VI. és VII. *orgonadarab* által alkotott *Triptichon* pedig a *Gloria* szövegének elejét dolgozza fel. Ezt követik a *Domine Deus*, a *Qui tollis* és a *Quoniam tu solus* kezdetű *Gloria*-szövegrészek önálló feldolgozásai. Mivel a teljes ciklus előadása több mint hét órát vesz igénybe, bemutatója öt estét töltött ki a stockholmi óváros Német Templomában, 2005 februárjában.

A szöveget a *Gloria*-ciklusban *cantus planus*, korzikai népi többszólamú ének, valamint beszédhang hordozza. Az általuk képviselt pozitív erők mellett kíméletlen ellenerők is megjelennek a színen, erőszakos dörömbölés, sátáni nevetés, morgás és üvöltés, csámcsogó és öklendező hangok formájában. Ezek a megnyilvánulások ugyan gyakran a sátán figurájának komikus hagyományára, Vitéz László palacsintasütővel elvert ördögére emlékeztetnek, következményeik azonban katasztrofálisak: az V. *orgonadarab* végére teljesen tönkreteszik a pozitív oldal megnyilvánulásait.

Hogy nem valamiféle blaszfémikus csínytevésről van szó, azt többek között a VI. *orgonadarab* mély érintettséget tükröző, gyönyörű elégiája teszi egyértelművé, melyben a megszemélyesített éjszaka sír a *Gloria* romjai felett. A VII. *orgonadarabban* lassú megtisztulási folyamat veszi kezdetét, melynek mozgatója, úgy tűnik, az ellentétes erők elválaszthatatlanságának felismerése: annak tudatosodása, hogy a negatív oldal aktivitását éppen a *Gloria*-szövegben megtestesülő pozitív törekvés váltja ki, hogy a két erő felteveli egymást. Az a képlet rajzolódik ki, melyet Weöres Sándor így ír le *Mi van a héj alatt?* című versében:

Mindennek külső és belső íve –
melyik a visszája, melyik a színe?
van-e harmadik ív: árny nélküli fény?

A harmadik ívet, az árny nélküli fényt keresik a *Gloria*-ciklus további darabjai, és bár úgy tűnik, végül egészen közel kerülnek hozzá, a ciklus békébe oldódó utolsó pillanatában is érzékelhető fény és árnyék kettőssége. A *Svenska Dagbladet* zenekritikusát huszónhét évvel első Rózmán-kritikája után változatlanul nagyon lelkes beszámolóra készítette a komponista zenéje, lenyűgözte „Rózmán hosszú hangelbeszélése a legsötétebb kétség felől az egyre világosabb, mégis problematikus hit felé.

Mindig az ördög nevet utoljára, ez tisztán hallható” – írta Carl-Gunnar Åhlén.⁴ Az orgona különböző hangjai a műben hol a pozitív, hol a negatív erő megnyilvánulásai-ként, máskor pedig a kiszolgáltatott szubjektum panaszhangjaihoz csatlakozva szólalnak meg.

A lutheránus Svédországba a 20. század második felében nagyszámú katolikus bevándorló érkezett, s a stockholmi Dómtemplom épülete 1980-ra már túl kicsinek bizonyult a gyülekezet számára. Az 1981-es bővítés során kibontották az apszist, és hátrafelé terjeszkedtek, kétszeresére növelve az alapterületet. Rózmán magnóra vette a munkálatok zajait, hogy azokat III. *orgonadarabjában* használja fel, az új templomot mintegy a zenében is felépítendő.

Szintén az építkezés idején, fúrás és kopácsolás közben játszott Rózmán magnóra Johann Sebastian Bach három orgonafűgáját (BWV 575, 578, 579). Ezeket a felvételeket végül két évtizeddel később, 2003-as *Fekete illúziók* című darabjában hasznosította, a durva zajok által szétvert nemes orgonazenét saját élete allegóriájaként értelmezve. Ez az egyetlen műve, melyben klasszikus zenét idéz, s az egyetlen, melyben az orgona hangja magát az orgonistát, Rózmán Ákost képviseli, aki számára a templom súlyos személyes konfliktusok helyszíne is volt.

A Dómtemplom új épületrészebe új karorgona került, melyben egy trombita-musette nevű, hibrid funkciójú nyolclábás nyelvjáték is helyet kapott, ennek sípjait azonban olyan nehéz volt intonálni, hogy használhatatlannak ítélték. Mielőtt a gyártó kicserélte a sípsort, Rózmán különböző nyersanyagokat improvizált rajta, s vett szalagra – a sípokat a különleges hanghatások eléréséhez ezúttal még preparálnia sem kellett. 1994-ben a Magyar Rádió Elektroakusztikus Zenei Stúdiójának vendég-zeneszerzőjeként ezekből az anyagokból komponálta *Trumpetmusette* című művét – *Egy orgonaregiszter elmúlására* alcímmel –, melyet ugyanebben az évben, a Magyar Rádió Elektroakusztikus Zenei Fesztiválján mutattak be.

1996-ban az Alice lemezkiadó megrendelésére a zenészrő hat rövid tételt komponált Eva Ström svéd költőnő öt verséhez. A Rózmán által kiválasztott költemények között – melyeket a lemezen maga a költőnő olvas fel – szerepel A *vérző orgona* című vers. A hozzá tartozó zenei tétel elkészítéséhez Rózmán a *Trumpetmusette* anyagához nyúlt vissza, tehát valóban „beteg” orgonaregisztert használt A *vérző orgona* megjelenítéséhez. A választás mögött azonban bizonyára több rejlik, mint a raktáron lévő maté-

² Kurtz, Michael: Stockhausen: A Biography. Transl. by Richard Toop. London, Boston: Faber and Faber, 1992. 82.

³ “Information sur la création: 26 May 1967, Liverpool, cérémonie inaugurale de la nouvelle cathédrale du Christ-Roi” <http://brahms.ircam.fr/works/work/22180/> Hozzáférés 2014. október 9-én.

⁴ Carl-Gunnar Åhlén: Mässa för två ljudkanaler med enorm kultpotential. Svenska Dagbladet, 2005. február 25., 11.

ria ötletes újrahasznosításának gondolata, egyfelől mert a költemény egyik szakasza akár a komponistáról és templomi elektroakusztikus koncertjeiről is szólhatna:

*A pufók, gömbölyű combú Jézus csodálkozva fülelt a szöszékről.
Hasonlítottak-e még emberi hangra a digitális sikolyok?
A nagy orgonánál ott ült-e még a játékos?
Vagy a kántor már elhagyta a karzatot, s bekapcsolva hagyta a magnetofont?*

A választást másfelől motiválhatta a cím vérző orgonája, mint a Rózmann-életmű lehetséges jelképe is. A sokféle hangszert egyesítő orgona analóg a komponista Rózmann „hangszerével”: az elektroakusztikus matériák sokféle forrásból merítő, gazdag tárával. Ahogy az orgonának esetében megadható az egyéniségüket jellemző diszpozíció, úgy a sajátos rózmanni hangzásvilágot felépítő matériakészletnek is felírhatnánk „diszpozícióját”. A „regiszterek” táblázatában külön csoportot alkotnának a preparált hagyományos hangszerek (zongora, orgona és citera), az elektrofonok (Buchla, Yamaha DX7 és más szintetizátorok), a változatos emberi hangok, a harangok és csengők, a városi környezet kül- és beltereiben gyűjtött különféle zajok, s mindezek sokféle képp manipulált változatai.

Ez a hatalmas hangszer vérzik – s ugyanakkor megsebez, gyógyít és gyógyul is – Rózmann zenéjében, azaz eleven. Hangjait szinte mindig a mű fiktív világához tartozó, tudattal rendelkező lények megnyilvánulásaiént észleljük. A *musique concrète* atyja, Pierre Schaeffer a hangokat még elvont minőségeik szerint rendszerezte és használta fel az 1950-es években keletkezett etűdjeiben. Schaeffer munkatársa, a Rózmann által nagyra becsült Pierre Henry műveiben már előfordul a hangok zenén kívüli asszociációira építő eseményábrázolás, Rózmannál pedig a teljes életműre erősen jellemző az eseményszerűség, a hangjáték-jelleg, mely ugyanakkor szigorú zenei formateremtő elvekkel kapcsolódik össze.

További hasonlóság Henry és Rózmann között, hogy mindeketten teljes pályájukat az elektroakusztikus zenének szentelték, valamint hogy munkájukban spirituális motiváció és a nagy formákra való hajlam tükröződik. Rózmann arról számolt be, hogy komponálás közben egyfajta médiumként működik, nem ő irányítja a folyamatot, hanem rajta kívül álló erők, és ez az oka több műve órákban mérhető hosszúságának, ami rendszerint őt magát is meglepi. Az erősen intuitív alkotófolyamat ennél lényeg-

esebb következménye, hogy a személyes életből, hétköznapi valóságból vett alapötletek és hangok a művekben kozmikus folyamatokat leképező hangfreskókként valósulnak meg, illetve kelnek új életre.

Ezáltal átjárók létesülnek a felszíni és a mögöttes valóság között. A legkülönösebb ilyen átjáró a *Triptichon*ban található: a mű ötvenedik perce táján az előadást szünetet követelő bekiabálásokkal szabotálja a szalagra vett fiktív közönség, majd megkomponált kávészünet következik. Rózmann ironikus játéka egyszerre reagál a művei hosszúságát illető pragmatikus kifogásokra és a svéd társasági élet alapját jelentő kávézás intézményére. Az egyetemes drámából tíz percre kiesünk, ám annak fenyegető túlvilági hangjai még a csészecsörmpölestől és üres fecsegéstől hangos kávészünetbe is beszűrődnek.

Rózmann életében valamenyny elektrokusztikus művét bemutatták Svédországban, lemezen azonban csak az életmű

együtöde jelent meg, a legfontosabb kompozíciók többségét magában foglaló négyötöd hozzáférhetetlen maradt. A posztumusz kiadások sora a zeneszerző halála után hét évvel indult el a Mego kiadónál, egy Stephen O'Malley által szerkesztett sorozatban. 2012-ben a *Tizenkét stáció* utolsó része és az *Ajtó könnyekkel* című darab, 2013-ban az *Álom és a halál képei* negyedik verziója jelent meg LP-ken. 2014 novemberében, a zeneszerző születésének hetvenötödik évfordulójára alkalmából a teljes *Tizenkét stációt* adták ki hét CD-n. Rózmann 1978 és 2001 között, tizennyolc év megszakítással, öt év munkával fejezte be ezt a több mint hat órás főművét, melynek címe a buddhizmus egyik központi fogalmával, a tizenkét *nidánával* hozható összefüggésbe.

Ez a posztumusz kiadásorozat nemcsak hiánypótló, hanem szimbolikus jelentőségű is. A bécsi Mego lemezvállalat főként a populáris elektronikus zene kísérletező irányzataira szakosodott, az amerikai Stephen O'Malley pedig a *Sunn O)))* avantgard metal zenekar alapító gitárosa, és számos más avantgard formációban is közreműködik. O'Malley a populáris zene fősodráról került a lehető legtávolabb, a klasszikus képzettségű Rózmann pedig a kortárs zenei áramlatoktól szigetelődött el, így találkoztak a zenei senkiföldjén. Rózmann Ákos teljesítményével arányos elismerését életében erősen hátráltatta rendkívül zárkózott természete, és az a körülmény, hogy zenéje nem igényel előadókat, akik nagyköveteként működhetnének. Most azonban életműve olyan skatulyáktól mentes, szabad és elfogulatlan közegbe kerül, ahol fogékony közönség várja.

Megszólal a zene lelke

Kézzongorás, impresszionista hangverseny; barokk ritkaságokat, kortárs kórusműveket felvonultató előadás; összművészeti est. Különleges koncertekkel és fellépőkkel van tele a Zeneakadémia őszi szezonya. Az Anima Musicae Kamarazenekar mellett Katia és Marielle Labèque-t is megismerheti a hazai közönség, s Olof Boman vezényletével muzsikál a Balthasar Neumann Kórus és Zenekar. A Gramofon szubjektív ajánlója.

◆ Réfi Zsuzsanna

„Művészetek ölelésében” – ezt a címet viseli az Anima Musicae Kamarazenekar szeptember 22-i estje, amelynek a Solti Terem ad otthont. A rendhagyó formáció, amely öt esztendeje alakult, elsőként kapta meg az együttesek közül a Junior Prima Díjat. Mindig európai szintű hangzásra, a magyar kultúra tradícióinak követése mellett a folyamatos megújulásra töreksenek. A mostani, verset, képet, népzénet is felvonultató estről G. Horváth László művészeti vezető azt meséli, hasonló műsort adtak elő a harmadik születésnapjukon is, az Óbudai Társaskörben. Az összművészeti performance úgy született, hogy megismerkedtek Lackfi János költővel, s felkérték, hogy fogalmazza meg versekben, mit is jelent az, hogy Anima Musicae, és írjon a zenekar számára műveket. Így születtek a költeményei, amelyeket aztán koncerten, a darabok közt elmondott. „Így megjelent a költészet is a koncertpódiumon, s közben Vizeli Máté is komponált egy olyan darabot – Amit tudok: concerto grosso Szászcsávásról –, amelyet együttesével, a Góbéval közösen adunk elő (interjúnk a Góbé zenekar vezetőjével az 56-58. oldalon – a szerk.). A műsorban így a barokktól a kortársig és népzéneig terjedő repertoárunkat is meg tudjuk mutatni. Az volt a cél, hogy bebizonyítsuk, a rendkívül szerteágazó, különböző művészeti ágakban is megjelenő alkotások, ez a sokféle gondolkodás mégis mind-mind egy töről fakad. Lackfi elszavalja a nekünk írt verseit, s átvezető szövegeket, anekdotákat mond. Seprűs Pál Péter fotóművész is megörökítette az együttest, a zene lelke tematikájára. Mindenkiről hosszú expozícióval készített fotókat, s azokat a mozgásokat rögzítve, amelyeket muzsikálás közben végzünk. A képeket a koncert látogatói is megismerhetik.”

Arra a kérdésre pedig, hogy mi az Anima Musicae következő öt évre szóló terve, azt mondja, egyre több és jobb koncertet szeretnének adni, s hogy minél többször meríthessenek abból a repertoárból, amit eddig felhalmoztak. Az elmúlt öt évben minden fellépésre új darabot tanultak, így igazán nagy választékkal rendelkeznek. Gyakorta szerepelnek külföldön is, építik a hátteret, hogy mindegyikük életében a kamarazenekar lehessen az első. Az Óbudai Társaskörben és a Nádor Teremben már otthonra leltek, s a következő szezonban havi négy-öt koncerten lépnek a közönség elé. A művészileg elért színvonalat pedig szeretnék megőrizni. Megpróbálnak minden koncerten létrehozni olyan pillanatokat, amelyek emlékeztetésekre maradnak

Forrás: Gramofon-archív

Az Anima Musicae Kamarazenekar

az előadóknak és közönségnek egyaránt. Legfőbb célkitűzésük tehát, hogy minden hangversenyükön megszóljalon az Anima Musicae, vagyis a zene lelke...

A barokk korszak legjelentősebb német építésztől kölcsönözte nevét a **Balthasar Neumann Kórus és Zenekar**, a két társulat szeptember 29-én koncertezik a Zeneakadémián, Olof Boman vezényletével. Tavaly már felléptek a Nagyteremben, s most barokk ritkaságokból, kortárs kórusművekből válogatnak. A több mint húsz éves múltra visszatekintő kórust - amelyet a világ egyik legjobb historikus énekegyüttesének neveznek - Thomas Hengelbrock alapította 1991-ben, akárcsak négy évvel később a zenekart. Az együttesek nyáron, Salzburgban például a Dido és Aeneas adták elő, de előtte a Traviatában is szerepeltek Baden-Badenben, Rollando Villazónnal.

Szintén emlékezetes pillanatokat ígér **Katia és Marielle Labèque** koncertje október 10-én, a Nagyteremben. A nővérek a négykezes, kézzongorás műfaj új valóságát teremtették meg, s budapesti estjükön Ravel és Stravinsky darabjaiból válogatnak. Nagyon gazdag repertoárral rendelkeznek, olyan zeneszerzőkkel dolgozhattak, mint Berio, Nyman vagy Philip Glass. A legnevesebb zenekarok, dirigensekkel lépnek rendszeresen pódiumra, s Marielle férjével, a karmester Szemjon Bychkovval is sokszor muzsikálnak. Rengeteget a koncertjük, idén például az Aix en Provence-i Fesztiválon, a Concertgebouw-ban, valamint Los Angelesben is felléptek, Gustavo Dudamel dirigálásával. Budapest után Esa-Pekka Salonennel játszanak Párizsban, s aztán London és Isztambul következik. ■

A Zeneakadémia Koncertközpont teljes őszi programja és bővebb információ: www.zeneakademia.hu

Korunk Zenéje – születésnapos zeneszerzők sorával

Hat városban – Budapesten, Kolozsvárott, Szegeden, Miskolcon, Pécsen és Egerben – jelennek meg ebben az esztendőben a Korunk Zenéje kortárszenei fesztivál rendezvényei. A Filharmónia Magyarország által szervezett sorozat idén a zeneszerzői évfordulókra épül. A koncertek mellett akadnak a programban érdekes operafilm-vetítések is. A fesztiválra október 1–18. között várják az érdeklődőket.

◆ Réfi Zsuzsanna

Az Uránia Nemzeti Filmszínház ad otthont az operafilmek vetítésének, s a tervek szerint a 80 éves Balassa Sándoron kívül Bozay Attila és Petrovics Emil (aki az idén 85 éves lenne) operáit is újra megnézhetik az érdeklődők. Nyolcvanadik születésnapját ünnepli idén Sári József, őt szerzői esttel köszöntik Szegeden, s olyan fiatal muzsikusok tolmácsolják a műveit, mint Tornyai Péter, Szűcs Péter, Kiss Péter, Krulik Eszter, Baksai Réka, Bodrogi Éva, Zétényi Tamás, Ittész Gergely és Schlanger Tamás. Sály László 75 esztendő, nyáron, a Bartók Fesztiválon már előadták Remek hang a futkosásban című, „félíg komoly operáját”. A nagy sikert arató produkció most Pécsen, Miskolcon, Budapesten és Egerben is felhangzik. A Miskolcon élő Papp Gábor hetvenedik életéhez ért, az ő szerzői estjének szülővárosában tapsolhat a közönség. A 80 esztendő Balassa Sándor és a 85 éves Soproni József mellett fiatal (harmincon aluli) komponisták művei szólnak, Generációk találkozása címmel Pécsen.

A fesztivál legfiatalabb ünnepeltje a 40 éves Gyöngyösi Levente – neki már négy esztendeje is szervezett szerzői koncertet a Filharmónia. Idei estjét pedig Budapest mellett a szerző szülővárosában, Kolozsvárott is megrendezik. Így a programsorozat most először kilép az országhatáron túlra is. „Nem teljesen új a mostani koncertösszeállítás – meséli Gyöngyösi Levente –, hiszen négy évvel ezelőtt már volt egy jól sikerült szerzői estem az Egyetemi templom-

Gyöngyösi Levente

ban, amelyen nőikarok és egy nagyobb lélegzetű művem hangzott fel. Most szintén a Pro Musica Leánykar ad majd elő újabb nőikarokat Szabó Dénes vezetésével, és akad köztük olyan is, amely ezen a nyáron született. Az est második részében kapott helyet a Karácsonyi oratóriumom, Vashegyi Györggyel és az Orfeo Zenekar tagjából alakult kamaragyütessel, valamint a Cantemus Vegyeskarral. Ennek a műnek az az érdekessége, hogy nagyon sokféle szöveg hangzik fel benne, János evangéliuma mellett például József Attila Betlehemi királyok című műve latinra fordítva. Találtam ugyanis egy kiváló műfordítót, Fehér Bencét, aki képes magyar szövegekből latin műfordítást készíteni. Már ezzel az oratóriummal is lehet hangolódni az ünnepekre. Annak pedig különösen örülök, hogy a Korunk Zenéje Fesztivál hangversenye szülővárosomban, Kolozsvárott is felhangzik, ritkán szerepelhetek ugyanis ott a darabjaimmal. Ráadásul a kolozsvári estnek egy kedves régi osztálytársam a szervezője. Úgy vélem, a mai zeneszerző egyik fontos feladata, hogy a művei ne csak egyszer hangozzanak fel: mindig boldog vagyok, ha többször műsorra kerül egy-egy közülük. A hangversenynél talán számomra még fontosabb a próba. Minden ott dől el, ott kap önálló arculatot a darab. Akkor válik papírízűből valóságossá. Szóval, teljesen próbamániás vagyok.”

Gyöngyösi Levente már tavaly tavasz óta dolgozik egy különleges darabon is, A Mester és Margaritából készülő opera-musicalen, amelyre Hollerung Gábortól kapott felkérést. „Ezzel életem nagy álma válik valóra: mindig szerettem volna rockoperát komponálni. Bulgakov regénye a legkedvesebb könyvem, s izgalmas, óriási feladat megzenésíteni. Sok komoly- és könnyűzenei elem is helyet kapott benne, valóban különleges kísérlet, igencsak drukkolok magamnak, hogy sikerüljön... Még rengeteg munka lesz a művel, a különleges hangszereléssel, de ha elkészül, nagyszabású lesz. Közben Ittész Gergelynek írok fuvolaversenyt, s persze kisebb kórusművek is születnek időről időre.”

Gyöngyösi Levente már tavaly tavasz óta dolgozik egy különleges darabon is, A Mester és Margaritából készülő opera-musicalen, amelyre Hollerung Gábortól kapott felkérést. „Ezzel életem nagy álma válik valóra: mindig szerettem volna rockoperát komponálni. Bulgakov regénye a legkedvesebb könyvem, s izgalmas, óriási feladat megzenésíteni. Sok komoly- és könnyűzenei elem is helyet kapott benne, valóban különleges kísérlet, igencsak drukkolok magamnak, hogy sikerüljön... Még rengeteg munka lesz a művel, a különleges hangszereléssel, de ha elkészül, nagyszabású lesz. Közben Ittész Gergelynek írok fuvolaversenyt, s persze kisebb kórusművek is születnek időről időre.”

ÉSZAKI KULTÚRA A ZENESZÜRETEN

2015 két híres zeneszerző, Jean Sibelius és Carl Nielsen születési jubileumának is az esztendeje. Ebből az alkalomból a Zeneszüret fesztivál az északi kultúrára koncentrált, azaz Magyarország mediterrán fővárosába, Pécsre hozza el mindazokat a programokat, amelyekre az északi emberek joggal büszkék. A klasszikus zene kiváló komponistái és előadói mellett a skandináv filmművészet legendás alkotásaival, a finn irodalom ősi és modern műveivel is találkozhat az érdeklődő, nem beszélve azokról a népzenei és gasztronómiai kísérőrendezvényekről, amelyek középpontjában is az északi hagyományok állnak. Észak Délén, a Zeneszüret Fesztiválon, idén október 18-a és 25-e között.

A Filharmónia Magyarország honlapja: www.filharmonia.hu

Zenetörténeti titkok, érzelmes dalok

Ízelítő a Müpa őszi programkínálatából

Különösen sokszínű kínálattal várja a következő hónapokban az érdeklődőket a Müpa. Izgalmas produkeciókat sorakoztat fel a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál, s emellett újabb sorozat indul gyerekeknek; Csajkovszkij születésének 175. évfordulója előtt pedig dalesttel tisztelegnek. Olyan különleges vendége is lesz a Müpában az őszi heteknek, mint a rockzenész-komponista, Jonny Greenwood; Bartók Béla művei pedig ezúttal délvidéki népzenevel párosítva hangzanak el egy koncerten. A Gramofon szubjektív ajánlója.

➡ Réfi Zsuzsanna

Szerelmes, érzelmekkel teli dalok csendülnek fel szeptember 29-én, a Fesztivál Színházban, válogatott énekesgárda előadásában. **Wiedemann Bernadett**, az est egyik szólistája azt meséli, rendszeresen tartanak dalestekkel a Virág Emesével, aki ennek a koncertnek is az ötletgazdája. A zongoraművész mindig próbál aktuális műsorokat összeállítani, s ország minél több helyén bemutatni, így esett a választása idén Csajkovszkijra. „Emese úgy válogatta a műsort, hogy minden fellépő elküldte a kedvenceit, szívnemnek kedves dalok pedig jócskán akadnak, hiszen a Zeneakadémián Eöry Zsuzsanna volt a korrepetitorom, s vele sok-sok Csajkovszkij-darabot énekeltem, mert ő ugyancsak szerette ezeket a műveket. A tanárom, Bende Zsolt szintén azt mondogatta nekem, a dalok karbantartják az ember torkát, ezért igyekszem is minden évben énekelni ezeket a műveket. Annak is nagyon örülök, hogy Karine Babajanyan lesz az egyik partnerem, hiszen őt Kínában ismertem meg, amikor egy Álarcosbál-előadásban Améliát alakította, én pedig Ulrica voltam. Tavaly, a BMC-ben rendezett Rimszkij-Korszakov dalesten is együtt szerepeltünk, s azt hiszem, most ugyancsak sokat fogok tőle tanulni a helyes orosz kiejtésről. Kíváncsi vagyok az orosz basszbaritonra, Vladimir Bajkovra, s jónak tartom, hogy Kovács Sándor személyében házigazdája is lesz az estnek. Ő ugyanis mesél majd a művekről, a születésükről, ezzel is közelebb víve a közönséghez a darabokat. A dalok között pedig akad jócskán slágergyanús szám... Csajkovszkij érzelmekkel teli muzsikáját nagyon szeretem. Az orosz zene közel áll a lelkemhez. Örülök, hogy az Operaház következő szezójában ismét vár rám a Pikk Dáma, amely-

nek a címszereplője leszek. Egyébként sokkal nagyobb stressz dalokat énekelni, mint egy operában fellépni, hiszen itt nincsenek díszletek, jelmezek, a hangommal kell kifejezni mindent. Viszont a közönséghez is sokkal közelebb kerülünk, s a reakcióiból azonnal lemérhető, hogy át tudtuk-e adni az adott kompozíció üzenetét.”

A CAFe Budapest ebben az évben is várja az érdeklődőket, október 2-a és 18-a között. A kortárs összművészeti fesztivál többek között komoly- és könnyűzenét, táncot, újcirkuszt, képzőművészeti és irodalmi programokat kínál. Első előadásán a délvidéki dallamok játsszák a főszerepet a Kelemen Kvartett, s a Söndörgő együttes Bartók és a Balkán című estjén, október 2-án. S igazán családi muzsikálás lesz ez, hiszen a vonósnegyesben Kokas Katalin testvére, Dóra játszik Kelemen Barnabás és Varga Oszkár mellett, s Eredics testvérek pedig unokatestvérükkel, Eredics Dáviddal, valamint Buzás Attilával alkotnak együttest. A délszláv, balkáni muzika erősen hatott Bartók Bélára is, így biztos, hogy mind a népzeneének, mind a klasszikus daraboknak különleges színei mutatkoznak meg ezen a koncerten. A fesztivál keretében kerül színre Sosztakovics Orr című operája is. „...lám csak, ugyanaz az orr, amely államtanácsosi rangban kocsikázott összevissza, egyszer csak mintha semmi sem történt volna, megint a helyén találta magát, vagyis Kovaljov őrnagy két orcája között” (Gogol). A Fesztivál Színházban tapsolhatnak az érdeklődők október 8-án, a Neue Oper Wien művészeinek. A bécsi premiért követően nem sokkal láthatja a közönség ezt a különleges darabot, Sosztakovics első, 21 évesen komponált, modern, kísérletező stílusú operáját, amelynek zenéje tükrözi Gogol szürreális világát. Az avantgárd és abszurd mű orosz nyelven, magyar feliratozással kerül színre.

Szintén a rendhagyó koncertek közé tartozik a CAFe egy másik estje, amelyen **Jonny Greenwood** és a **London Contemporary Orchestra** lép fel október 17-én a Nemzeti Hangversenyteremben. A Radiohead gitárosa, dalírója filmzenéket szerzett, szimfonikus művek komponistájaként pedig szintén elismertségre tett szert. Krzysztof Pendereckivel is jelent meg közös lemeze, 2012-ben. Az LCO 2008-ban alakult, fiatal művészekből, akik célja, hogy az új zenéket szélesebb közönséggel ismertessék meg.

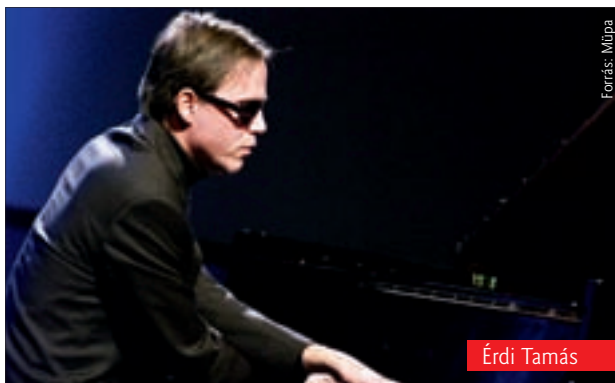

Forrás: Müpa

Wiedemann Bernadett

Jonny Greenwood

Érdi Tamás

Majd jelképes együttműködésre várják november 2-án a gyerekeket a Fesztivál Színházba. **Érdi Tamás** műsorvezetésével kerül színré a Játsszunk együtt! – sorozat, amely a BMC-ből indult, s az ország különböző városaiban aratott már sikert. A kicsik nemcsak kiváló muzsikusokat és muzsikusokat ismernek meg, hanem számos érdekes, szórakoztató információt is megtudnak. Ezen a délelőttön Bartók Béla lesz a főszereplő, s dalokkal, kamarázásokkal igyekeznek közelebb vinni a gyerekekhez a zeneszerzőt. Érdi Tamás mellett Kovács Gergely és Stark János Mátyás muzsikál, de akad a programban még egy meglepetésvendég is. „Azért választottam nyitó- és záródarabnak az Allegro barbarót, mert aki egyszer meghallja, azonnal Bartók-imádó lesz. Velem is ezt történt, s azóta is az ez egyik legfontosabb célom, hogy minél több gyereket elvarázsoljunk a programjainkkal, s rájöjjenek, zene nélkül nem érdemes élni!” – meséli a zongoraművész. Hozzáteszi, hogy amikor édesanyja és Gőz László felvetette, hogy vezessen műsort, először

iszonyatosan megijedt. „Sokkal jobban szeretek zongorázni, mint beszélni, s csak lassan, a sorozat végére kezdtem ráérezni annak a varázsára, hogy mennyivel többet érünk el, különösen gyerekközönségnél, ha beavatjuk őket zenetörténeti titkokba, érdekes történetekbe... S az volt még a szerencsém, hogy kaptam egy bátorító társat Radnóti Róza személyében. Azt hiszem, mire véget ért a sorozat, egész jók lettünk, legalábbis a közönség reakciói ezt bizonyították... Egyre jobban beleszerettem ezekben az ismeretterjesztő, iskolai koncertekbe. Sokfelé hívnak, s egyre erősebb a meggyőződésem, hogy kicsi korban el kell kezdeni a klasszikus zene népszerűsítését, mert ha nem Mozart és Schubert az első élmény, akkor később már a könnyűzene átveszi a hatalmat, s akkor sokkal nehezebben találkozunk ezzel a sok szépséggel...”

A Müpa teljes őszi programkínálata és részletes információ:
www.mupa.hu

FILHARMONIA
MAGYARORSZÁG

élmény + érték

KORUNK ZENEJE FESZTIVÁL

- BUDAPEST
- EGER • KOLOZSVÁR
- MISKOLC
- PÉCS • SZEGED

2015. OKTÓBER 1-18.

www.filharmonia.hu
www.facebook.com/filharmonia.orszagos

Salzburg – nyári ínycségek

35 fokal hőmérséklet, tengernyi turista, minden második utcasarkon egy-egy ismert művész, kevés légkondicionáló. A Salzburger Nockerl – nálunk híg piskótának tartanak – kellemes, habos, citromos íze; jegeskávé fagyalattal – és sok-sok zene. Ez Salzburg nyáron.

➔ Dr. Székely György / Salzburg

„Wo ist hier die Musik?” (Hol van itt zene?) – kérdezte egy osztrák turista hölgy a Mirabell parkban. Ebben a pillanatban már meg is szólalt egy katonazenekar, bécsi keringőket fújva. Ahol kis templom, kastély vagy forgalmas utcasarok van, ott Salzburgban szól a zene, és mindenütt van közönsége is. A szmokingos réteg kiszáll luxusautójából, és szemrebbenés nélkül keveredik el a rövidujjú ingbe – az időjárásnak megfelelően – öltözött, lényegesen jobb komfortérzetű nagyérdeművel. A nyári fesztivál mindenkinek ünnep, tengernyi náció zárandokol Salzburgba, a zene Mekkájába, ám a bábeli hangzavar a koncert-opera kezdésekor áhítatos csenddé válik. Legyen az zenerajongó vagy unatkozó milliomos házastárs – mindenkit megérint az a semmi más-hoz sem fogható légkör, amely a fesztivált körül lengi. Aki ide eljut, többnyire jelentős energiát és anyagiakat fektet a jegyek beszerzésébe, és ha szerencséje van, akár – relative – olcsó (a budapesti operajegyeknél alig drágább) belépőkhöz is juthat. A falusi turizmus is divatos – Salzburgtól 10 kilométerre már vidéki szállások kaphatók meglepően mérsékelt szobaárakkal, például a német határfalvakban. Ha a tűzfórró koncerttermekben zakónkat levettük (vagy fel sem vettük), már élvezhetjük is a világ vezető művészeinek játékát vagy a fiatal tehetségek néha igen érett produkcióit.

Valamennyi művészeti ág jelen volt 2015-ben is; úgy a klasszikus, mint a modern kort képviselve. Az utóbbi években a nagy érdeklődés miatt két héttel meg is hosszabbították a fesztivált. Július közepétől a hó végéig egyházi témájú művekből hoztak létre koncertsorozatot. Palestrinától Brucknerig, Bach h-moll miséjétől Beethoven Missa solemniséig tart a spektrum, de ez sem elég. Minden évadban egy speciális vallási téma is szerepel, idén a hinduizmus. Az indiai zene jeles képviselőin kívül Jordi Savall együttese is összeállított egy programot e témakörből. A fesztivál további három fő része a klasszikus és modern zenei sorozat, valamint a színházi előadások. Pierre Boulez 90. születésnapja alkalmából reprezentatív sorozat hangzott el műveiből; többek között valamennyi zongoraműve Pierre-Laurent Aimard és felesége, Tamara Stefanovich előadásában. Aimard számára Boulez zenéje a század második felének egyik legnagyobb vívmánya. Több évtizede

Pierre Boulez kilencvenedik születésnapját koncertsorozattal köszöntötték Salzburgban

játssza darabjait, és a közönség szerencséjére az utóbbi években már szinte klasszikusként fogadja be őket.

Salzburg minden évben kortárs operát is bemutat. Kurtág György felkérésükre készülő operájának bemutatója – Becket művei alapján – sajnos jövőre halasztódik, így egy húsz éve íródott művet újítottak fel: Wolfgang Rihm Mexikó meghódítása című operáját. A szimbolista darab egy férfi és egy nő küzdelmét mutatja be, rávetítve a mexikói életérzésre és hangulatra. A szöveg Antonin Artaud (1896-1948) szürrealista költeményeinek részleteit tartalmazta.

A három fő helyszín közül a Mozarteum koncertterme talán a legmeghittőbb. Itt hangzott el Schiff András háromrészes sorozata, amely az Utolsó szonáták címet viselte. Különleges koncepciót talált ki, amely a zenetörténet egy negyvenéves periódusát ölelte fel. Ez idő alatt íródott a négy nagy bécsi klasszikus: Haydn, Mozart, Beethoven és Schubert három utolsó szonátája. Hihetetlen időszak ez: az európai zene fejlődése és a klasszika-romantika átmenet szinte kitapintható e művekben. Haydn humora, Mozart a zongorán tökéletesen megvalósuló vokális

művészete Beethoven és Schubert mély és nagyformátumú műveihez vezetett el minket. Egy 1921-ben készült Bechstein zongora szólalt meg Schiff keze alatt – ez volt Wilhelm Backhaus, a legendás zongorista kedvenc hangszere. Schiff András igen nagy tömeget vonzó közönségtalálkozóján azt is elmondta, hogy koncertciklusával a közönséget egy intellektuális kirándulásra invitálja a 18-19. század e zeneileg csodás évtizedeibe. A művek analitikus feldolgozása, azok részletes elemzése számára igen fontos, de a közönség ennek csak a gyümölcsét kell, hogy élvezze. Így is történt, és a standing ovation nem maradt el.

A világ nagy zenekarai is megjelentek Salzburgban, de a Bécsi Filharmonikusok egyértelműen a kedvenc. Jelentős próbatétel számukra a nyár: a sok operaelőadáson kívül hangversenysorozatot is tartottak. Kiemelkedő esemény volt Bruckner VIII. szimfóniája, a 86 éves Bernard Haitink vezényletével. A közönség nagy dirigens kedvence, Riccardo Muti Verdi Ernán-ját koncert-formában vezényelte, valamint a Bécsi Filharmonikusok élén Brahms II. szimfóniáját, amely a zenekar egyik legünnepeltebb produkciója volt.

Az operaelőadásokra szinte lábön elkelnek a jegyek. Bellini Normájának felújítására is összesen két visszamaradt jegyet árultak csupán: darabját 430 euróért. A mezzoszoprán változatot énekelte Cecilia Bartoli, aki nemcsak hangjával, hanem előadóművészetével is csúcsteljesítményt nyújtott a zürichi opera rendezőpárosának (Moshe Leiser és Patrice Caurier) döbbenetesen hatásos produkciójában. John Osborn és Rebeca Olvera alakítása is méltán nagy ünneplést váltott ki. A Figaro házasságát Sven-Eric Bechtolf színházi főintendáns szellemesen, humorral vitte színpadra, kiegyenlítően magas színvonalú énekes gardával. A Fideliót rendező Claus Guth azonban – aki korábban sikeres Mozart produkciókat rendezett Salzburgban – mostani rendezésével harsány, masszív és visszatérő „búúúzásban” részesült, míg a zenei megoldás Franz Welsch-Möst irányításával elismerést kapott.

A Budapesti Fesztiválzenekar Bartók és Mahler műveiből állította össze programját, Fischer Ivánt a közönség és a kritika nagy szeretettel fogadta. A nagy énekes sztárok (Anna Netrebko, Jonas Kaufmann, Juan Diego Florez) mellett feltűnő volt néhány fiatal művész kiugró teljesítménye. Elina Garanca családi okok miatt lemondta fellépéseit, így salz-

Itthon kevésbé ismert, de nagyszerű énekesnők a fesztivál programjából: Christiane Karg, Elisabeth Kulman és Olga Bezsmertna

Forrás: Salzburgi Ünnepi Játékok, Gramofon-archív

burgi dalestjét Elisabeth Kulman osztrák mezzoszoprán vette át. Schumann, Schubert, Liszt dalokból összeállított programját a közönség állva ünnepelte. A művésznő – aki néhány operaszerepben (Massenet Hamupipóke, vagy éppen itt Salzburgban Gluck Orfeusz címszerepében – már feltűnést keltett. a továbbiakban dal- és oratórium énekesnőként kíván működni. Christiane Karg német szoprán eddig néhány operaszerepben volt már hallható Salzburgban, egyetemi tanulmányai színhelyén. Dalénekesnői képességei neki sem mindennapiak, ahogy ezt már néhány CD felvételen is bizonyította. Hugo Wolf és spanyol, francia, amerikai zeneszerzők műveiből egyéni hangvétellel programot szerkesztett, amelyben újra igazolta nem mindennapi talentumát a dalirodalom terén. Bár csak hallhatnánk e két fantasztikus énekesnőt Magyarországon is!

Olga Bezsmertna viszont idén már hazánkban is bemutatkozott. A salzburgi Fidelióban Marcellina szerepét énekelte sikerrel, tavaly pedig a Don Giovanni Donna Elvirájaként debütált Salzburgban. 2012 óta a Bécsi Operaház tagja, ahol a Figaro grófnéjaként és Hindemith Cardillac című operájában mutatkozott be. 2010-ben, a kijevei konzervatóriumi elvégzése után Németországban, Ausztriában nyert zenei versenyeket és a salzburgi Young Singers Project keretében kapott fellépési lehetőséget. A salzburgi fesztivál minden évben énekes- és karmester projektek formájában kutatja az új tehetségeket. A művésznő az elkövetkező évekre máris több főszerepet kap Bécsben (Fiordiligi, Rosalinda, Eötvös Péter Három nővérének Irinája) és reméljük, Magyarországon is hallhatjuk újra. ■

Teljes program, hang- és képfelvételek, galériák:

www.salzburgfestival.at

Csodálatos társasjáték

Találkozás Keller Ádrással

Forrás: Concerto Budapest

A hegedűművész-dirigens – aki nyolc esztendeje vezeti a ma már Concerto Budapest nevet viselő együttest – úgy véli, eljutottak oda, hogy a társulat képes lenne szárnyalni, nemzetközi hírű zenekarrá válni, Magyarország új zenei követeként javítani országimázsunkat. Ennek érdekében kiemelt támogatásra van szükség és tartós biztonságra. Keller Ádrás szerint bár közös érdek lenne, hogy a Fesztiválzenekar után újabb magyar zenekar jelenhessen meg a nemzetközi porondon – vannak, akik a Concertót szeretnék ebben megakadályozni. Ebben az évben a CB sikert sikerre halmozott külföldön, miközben itthon felére csökkentették a zenekar támogatását. Ettől mások nem lettek jobbak, viszont rossz az üzenete – a külföld számára is. A zeneigazgató és együttese bízik abban, hogy ezt a kormány korigálja, és kiemelt zenekarként hozhatnak további sikereket az országnak. Tennivalójuk jócskán akad, hiszen ebben az évben is újabb világsztárokkal és különleges hangversenysorozatokkal várják a közönséget. Továbbra is a Zeneakadémia rezidens zenekaraként muzsikálnak, és rengeteg külföldi meghívásról tárgyalnak.

Gramofon: *Nem volt könnyű ez a nyolc esztendő, névváltozással, a főtámogató visszalépésével, a folyamatos küzdelemmel a megmaradásért. De gondolom, ha előre látja mindezt, akkor is belevág...*

Keller András: Amikor nyolc éve elképzeltem, milyen lesz a zenekarral a munka, teljesen naiv voltam. Névtelen internetes „szakértők” gyalázat-özönne fogadott, mielőtt bármit is tettem volna. Először megijedtem, de nagyon el-tökéltté váltam. Korábban a Keller Quartettel az volt a legfőbb célom, hogy minél több helyre vigyük el a magyar zenét, és folyamatosan jelen legyünk vele a világban. Igazán szép sikereket értünk el, és több évtizedig az élvonalban képviseltük Magyarországot. Sok nagy díjat, elismerést hoztunk a hazánknak. Itthon azonban soha nem hívtak, ami rossz érzés volt számunkra. Egyszer olvastam az egyik legfontosabb hetilap cikkét, ahol felsorolták az összes magyar vonósnégyest. A Keller Quartet nem fért bele ebbe a listába. Ekkor elhatároztam, hogy szeretnék megpróbálni itthon teremteni valamit, ami talán jó lenne a magyar zenének. De valójában azért jöttem haza – mint muzsikos –, hogy segítsen fenntartani és továbbadni azt a tradíciót, amit a mestereimtől tanultam, és amiről a korábbi évtizedekben híres volt Magyarország.

G.: *Miben látja a hazai zeneéletben ma tapasztalható gondok okait?*

K. A.: Az utóbbi évtizedben szerintem több területen is elhaladt mellettünk a világ, köszönhetően az ottani át-gondolt és felépített oktatási-nevelési módszereknek. Ma sajnos nem tudnánk fiatalokkal előadni a hat Bartók-kvar-tettet a Zeneakadémián, mert csak egy vagy két olyan csapat van, akik képesek egy Bartókot lejátszani. Az elmúlt évben három olyan német főiskolán tanítottam, ahol az egész ciklust előadták fiatal kvartettek, igen magas színvo-nalon, telt házak előtt! Másfelől nálunk a mennyiségi szemlélet az elsődleges, míg másutt a minőségi. Jó lenne nálunk is inkább az utóbbit követni, akkor nem kellene felturbózott honlapokkal és látványprojektekkel elfedni a hiányosságokat. A magyar zeneéletben sok minden „felújítá-sra” szorul, a döntéseket általában olyanok hozzák, akik távol vannak a pódiumtól és (sajnos) a nézőtértől is. En-nek ellenére véleményük azért van. Aki belesimul ebbe a furcsa rendszerbe, annak jó, aki nem, annak nem jó... De azért senki ne csapja be magát azzal, hogy minden jó és szép, mert csak el kell menni, meghallgatni néhány vonós próbajátékot, s rögtön kiderül az igazság. Világszerte tanítom azt, amit Kurtágtól, Véghtól, Radostól, Kovács Dénestől vagy Mihály Andrástól tanultam a Zeneakadé-mián. A Concertónál nyolc éve csupa olyan dolgot próbálok tanítani, amit az Akadémián kellett volna korábban elsajátítani. Nem panaszként mondom, hiszen minden nap nagy örömet okoz. Arról nem is beszélve, hogy én mennyit tanulok, és milyen nagyszerűen közösen felfedezni a zenét! S visszatérve az előző kérdésére: a küzdelem természetes, hiszen az egész életünk az. Mi, zenészek azért küzdünk, hogy mondani tudjunk valami olyat a zenénkkel,

Forrás: Concerto Budapest

amitől a többieknek jobb lesz az élete. Biztos túl idealista vagyok, de szerintem minden érték, amit zenével tudunk létre hozni, az mindenkié, nem lehet kisajátítani. Semmi értelme az önzésnek, mert erőből úgysem lehet jól zenélni, csak szívből, szellemből és lélekből.

G.: Sokat változott az együttes, mióta Ön vette át a vezetését.

K. A.: Azt talán elmondhatjuk, hogy sikerült saját arculatot kialakítanunk. Úgy értem, van már saját hangja a Concertónak, s egy zenekar itt kezdődik. Dinamikus lett az együttes játéka, a muzsikások teljes szívből és igazi

örömmel zenélnek. Sokak szerint nagyon magávalragadó, ahogy játszunk. A feltétel nélküli odaadás alappá vált nálunk, ez így van a próbákon is. Igyekszem egyszerre edző, tanár és muzsikustárs lenni. Rövid és hosszú távon is egyfajta terv szerint próbálok a zenekart felkészíteni, de ettől az „élet néha eltérít”. Az együttesben kialakult szellemhez igyekszik minden hozzánk érkező is alkalmazkodni. Sok fiatal zeneakadémista járt nálunk az elmúlt években, ami azért olykor nehezebbé tette a dolgomat, viszont sok örömet és friss energiát is adott. Az Akadémián sajnos ma nincs igazi zenekari képzés. Vannak kiváló hangszeresek a fiatalok között, de nincsen valódi fogalmuk arról, hogy egy zenekarban milyen vonáskultúrával, dinamikai skálával, stílusismerettel kell játszani. Egyáltalán a kifejezési skála elég szegényes. Pedig a zenekari kultúrát fontos volna akadémistaként megtanulni.

G.: Mit tudnak nyújtani a fiataloknak?

K. A.: A Concerto azt a célt tűzte ki, hogy a hozzánk kerülő fiatal tehetségeket gondozzuk, képezzük és támogassuk. Pénzt egyelőre nem tudunk olyan sokat adni, mint a monopolhelyzetben lévő intézmények, tudásból viszont annál többet. Végül mindenki eldönti, mi a fontosabb számára. Batta rektor úr azt mondta, legyünk egyfajta inkubátor a fiataloknak. Ez a gyönyörű gondolat jól működik a valóságban is, erre büszkék vagyunk. Lehetőséget adunk nekik meghosszabbított tanulmányokra, rendszeresen együtt játszhatnak világsztárokkal, külföldre visszük őket, elindítjuk a pályájukat. Boldog vagyok, hogy egy nagyon tehetséges, bátor, érzékeny, egymásra figyelő társaságot irányíthatok, egy igazi csapatot. És nyolc év után, végtelen

MESTERISKOLA ÉS A HALLGATÁS NAPJA

A tavaly elindult Mesteriskola előadásai folytatódnak a 2015/16 -os szezonban is, s ezeken rendkívüli művészegyenísegek avatják be műhelytitkaikba az érdeklődőket.

Ebben az évben elindulnak a zenekari és kamarakurzusok, ahol a Concerto vezető szólistái mellett jelentős vendégprofesszorok kapcsolódnak be a munkába. Emellett megrendezik A Hallgatás Napját is, 2015. október 11-én, a BMC-ben. A Concerto Budapest – UMZE – BMC közös produkciójaként egész nap szól a zene. A rendezvényen felhangzik többek között Bach összes billentyűs versenyműve, lesznek Vidovszky- és Csalog-ösbemutatók, Steve Reich-mű magyarországi bemutatója. A kínálatban még olyan komponisták művei szerepelnek, mint Giya Kancheli, Tan Dun, David Lang, Gubaidulina, Weinberg, Morton Feldman, Górecki, Arvo Pärt, Jeney, Kurtág, Dukay, Sály, Ligeti. Lesz 100 Csengő, 100 Metronóm – és Messiaen is.

Forrás: Concerto Budapest

RUSSO, CLASSICO, DOPPIO

Új helyszínre költözik a Concerto Russo sorozat, hiszen a következő évtől koncertjei nem a Zeneakadémián, hanem a Műpában kerülnek színre. A bérlet világhírű előadókat kínál, hiszen visszatérő vendégként érkezik a kiváló orosz zongoraművész, Viktoria Postnikova – férjével, korunk egyik legnagyobb karmester-egyéniiségével, a legendás Gennagyij Rozsgyesztvenszkijel. Szeptember 18-i estjük műsorában Prokofjev-művek és Vaughan Williams IV. szimfóniája kapott helyet. Majd egy másik pianista, Valentina Lisitsa érkezik októberben. A sorozat talán legjobban várt koncertje pedig január végén, Martha Argerich és Gidon Kremer zenekara, a Kremerata Baltica szereplése lesz.

A Concerto Classico is különleges produkcióval indul: a szeptember 26-i koncerten, a Zeneakadémián Beethoven, Berg darabok mellett Bartók Kékszakállúja kapott helyet, olyan előadókkal, mint Rost Andrea és Mihail Petrenko. Az est hegedűszólistája Baráti Kristóf, karmestere pedig Keller András. S aztán érkezik egy másik, visszatérő vendég is: Jevgenyij Koroljov, majd a következő esten, decemberben Héja Domonkos dirigálásával a fantasztikus izraeli zongorista, Matan Porat játszik, aki az idén nyolc alkalommal lépett fel a Concertóval különböző fesztiválokon. A sorozatban két Haydn-oratórium is helyet kapott: A Megváltó hét szava a keresztfán, valamint A teremtés. S hogy a kortárs darabok se hiányozzanak, az első Haydn-kompozíció mellett Messiaen gyönyörű 3 Kis Liturgiája is szerepel.

A Concerto Budapest hírei és teljes programkínálata:
www.concertobudapest.hu

sok megpróbáltatás ellenére is nagyon jó a hangulat nálunk. A legfontosabb, hogy szeretnek zenélni, hivatásuknak tekintik, és nagy felelősséggel csinálják. A teljesítményüket azonban sokkal jobban kellene elismerni: és itt jönnek azok a dolgok, amelyeket ha a jelenlegi zenei életünkben bárki is mer feszegetni, egyedül találja magát, mert a közészer mindig összezár. Aki felül van a rendszeren, annak nem érdeke megváltoztatni, aki meg benne van, az tíz körömmel ragaszkodik hozzá, nehogy kihulljon belőle. Ezért lesz hanyatlás, amit már sokan látnak, akik nem hunyják be a szemüket...

G.: Ön mi mindenen változtatna?

K. A.: Legelőször is ahhoz tartanám magam, amit Liszt mondott: „az a feladatunk, hogy valódi tehetségeket formáljunk, akikben megvan a mesterré váláshoz szükséges képesség, s ne foglalkozunk a közészerrel.” Ez a mondat a Zeneakadémia egyik mottója. Kár, hogy nem veszik figyelembe. Mert akkor nagyságrendekkel kisebb lenne a tanárok és a növendékek száma, kisebb költséggel hatékonyabban működhetne az egyetem. Több tehetség és kevesebb csaldótt zenész jönne ki onnan, és a presztízs is nagyobbá válna. A zenészképzést nem szabad üzleti alapon csinálni... Végül pedig sokan kerülnek a zenei döntőbizottságokba azok közül, akik nem igazán jutottak fel a pódiumra. Mindenki tudja, hogy ez milyen veszélyes. De a jó művészek nem érnek rá értekezni, mert gyakorolnak a koncertjeikre. Ez valószínűleg mindig is így lesz. Pedig itt is lehetne sok mindenben objektív mércék – például létező és nem festett életpályák – alapján döntéseket hozni. Hamar kiderülne, ki az, aki Magyarországon világhírű művész, és ki az, aki a

Forrás: Concerto Budapest

világban is az... Az biztos, hogy egy olyan múltú zenekultúrában, mint a miénk, érdemes volna leszámolni néhány tabuval és újra „installálni” pár dolgot. Egyébként az unortodox gondolkodás másutt is eredményes volt, itt is az lenne. Nagy kár, hogy – bár a kormánynak szándékában állt az egységes komolyzenei koncepció kialakítása – mégsem lépte meg ezt. Nyilván egyéni érdekütközések miatt, annak ellenére, hogy az országnak ez lett volna az érdeke.

A zenekultúránk az egyik legnemzetközibb magyar termékünk, és sokkal több energia van benne, mint amennyit kihasznál az ország; pedig én úgy látom, több ma a figyelem a klasszikus zenére, mint például 6-8 évvel ezelőtt. Persze ez még messze nem annyi, mint amennyire fontos és hasznos lehetne Magyarország nemzetközi arculata szempontjából. Egy norvég zenész barátom mesélte évekkkel ezelőtt, hogy náluk minden településen akad valamilyen zenei együttes. Van, ahol csak egy duó vagy trió, van, ahol nagy zenekar, a lényeg hogy mindenütt legyen. Ezeket az együtteseket az állam eltartja, mert fontos számukra a kulturájuk ápolása és fenntartása. Ők úgy gondolják, ettől is erős az országuk. Persze hozzátette, azért olajuk is van...

G.: *Hogyan tanít?*

K. A.: Nagyon sokféleképpen és különböző módokon lehet a zenét megvilágítani, de szerintem végül csak az eredmény számít. Csodálatos mestereim voltak, akiktől életre szóló tanítást kaptam. Olyan dolgokat tudtak, amiktől akkor és ott, sokszor megsemmisültem. Reménytelennek tűnt, hogy valaha sikerülhet bármit is megcsinálni azokból, amiket mondtak. Végül azért – évtizedekkel később – néhány dolog mégis sikerült valamennyire. Szerintem nagyon fontos a rövidtáv is, ezért két, látszólag primitív szabályhoz igyekszem tartani magam. Az egyik, hogy bárki is jöjjön hozzám órára, a végén jobban kell játszania a darabot, mint ahogy elhozta. Fontos, hogy minden órán képes legyek mondani néhány olyan technikai vagy zenei dolgot, amitől azonnal hallható eredmény születik. A másik: tiszteletben tartok mindenféle teóriát, de végül a zenének

jól kell szólnia. És csak az számít. Mindent a természetes éneklés felől próbálok megközelíteni, ez átvisz a legtöbb akadályon. Alapvetően zenei oldalról közelítem meg a technikai problémákat, nem mechanikai oldalról. Ugyanakkor a hangszerjáték fiziológiai problémáival sokat foglalkozom a tanításban.

G.: *Úgy hallottam, önt igazán a hangok története érdekli...*

K. A.: Így igaz. Minden hang a semmiből születik és a semmibe tűnik el. Közben millió dolog történik vele, kapcsolatba lép más hangokkal, azok hatnak rá, ettől változik és új hangokat hozhat létre. Bármilyen rövid is egy hang története, az mindig egy kerek, egyszeri egész. Ezekbe bújva tudjuk elmondani, amit szeretnénk. Éppen ezért nem pusztán lejátszanunk kell őket, mintegy önkifejezésünk szolgálainak tekintve, hanem folyamatos kíváncsisággal kell viseltetnünk irántuk, mit szeretnénk, merre mennének. Nekünk érzékenyen kell követnünk őket egy állandó felfedező úton: talán így tudjuk a zeneszerző szándékait megérezni. Mahler azt mondta, a kottában minden benne van, csak a lényeg nincs. Ahhoz, hogy valamit megérezzünk egy zenemű lényegéből, teljesen át kell adnunk magunkat neki, és mindent alá kell rendelnünk a darab megszólaltatásának. Ennek persze előfeltétele a hibátlan szólamtudás, a hangok birtoklása. Amikor ezt egy zenekar együtt teszi, az csodálatos társasjáték, s fantasztikus társadalmi modell is egyben: egy mindenkiért, mindenki egyért. És ennél sokkal több, hiszen a hangok révén folyamatosan változik a hierarchia, a viszonyrendszerek csakúgy cikáznak. Mindenki a másikat szolgálja, és sok különböző ember véleménye találkozik egy közös ügyért. És ez a sok-sok vélemény adja meg az együttes különleges hangszínét. Az is lehet, ha sokkal több zenekar lenne a világon, kevesebb lenne a háború vagy a gonoszság.

Azt szoktam kérni, tekintsük a hangokat élőlényeknek, akiknek a sorsa a mi kezünkben van. A mi felelősségünk, hogy egy tizenhatod rövid élete milyen minőségű... Ha ebbe bárki belegondol, tudja, hogy mi a dolga. Persze ez egy aspektus. És sziszifuszi munka. Amikor a Zeneakadémiára jártam, Simon Albert így bütykölte minden héten a gyerekekkel a hangokat. Sok mindent nem értettünk abból, amit mondott, de felszívunk valamit magunkba, amit a maiak nem tudnak. A sok látványos projekt közben ez a lassú bütykölés hiányzik ma talán legjobban. Persze tudom, ezt nehéz lenne becsomagolni aranypapírba.

G.: *Ha lehetne három kívánsága a Concerto kilencedik-tizedik évére, mi volna az?*

K. A.: Szeretném, hogy ebben a műhelyben ezután is csak a művészi szempontok számítsanak, és ne kelljen zene helyett más dolgokkal viaskodnunk. Azt kívánom, hogy olyan hangokat tudjunk elvinni a nagyvilágba a Concertóval, aminek egész Magyarország örülni fog. Szeretném megőrizni azt a szeretetet és örömet, amivel játszunk, és szeretném, hogy mindig képesek legyünk továbbadni azt. ■

SZEGEDI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Muzsikával, sok játékkal és persze csokoládéval várja az 5-10 éves gyerekeket és szüleiket a Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft. legújabb bérleti programja, a 2015-2016-os évad során négy alkalommal megrendezésre kerülő Csokimatiné-sorozat.

Házigazda és mesélő: Lukácsházi Győző

2015.10.24.

Dobszay-Meskó-Lukácsházi: Jancsi és Juliska
– mesés zenejáték
közreműködik: Bonbon Matiné Quintet

2016.02.6.

„Cini-cini hegedű és a többiek”
– játékos hangszerbemutató
közreműködik: Szegedi Szimfonikus Zenekar
vezényel: Gyüdi Sándor

2016.04.16.

S. Prokofjev: Péter és a farkas, Op.67
közreműködik: Szegedi Szimfonikus Zenekar
vezényel: Kollár Imre

2016.05.21.

Balogh-Lukácsházi: A kis tigris – mesés zenejáték
közreműködik: Szegedi Szimfonikus Zenekar
mesélő: Somogyvári Tímea Zita
vezényel: Balogh Sándor

CSOKIMATINÉ A NAPFÉNY VÁROSÁBAN

Bérletek és szólójegyek válthatók 2015. szeptember 1-től a Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft. szegedi irodájában (Klauzál tér 7.), szólójegyek a koncertek helyszínén is a kezdés előtti fél órában. Bérlet: 3.000,- Ft/4 koncert; Szólójegy: 1.200,- Ft/koncert

„Aztán itt ragadtam az énekkarnál...”

Antal Mátyás hetven évről, negyedszázadról és a folytatásról

Építkezés hangról hangra, kompozícióról kompozícióra. Bár egyéves próbaidőnek indult, végül huszonhat esztendő, közös munka lett belőle. Antal Mátyás mindig az igényességet, a megfelelő intonációt, a jellegzetes darabkaraktert tartotta fontosnak az Állami Énekkarnál, így vált a társulat az eltelt évtizedek alatt a legjobb hazai együttesé. A karmester jövő tavasszal, március végén vonul nyugdíjba, de vendégként visszatér majd a most már Nemzeti Énekkar nevet viselő együtteshez.

Sok feladat vár még Antal Mátyásra a következő időszakban, hiszen a nyár végi hetekben két Richard Strauss-operát tanít be az énekkarnak. A Daphné és A béke napját (Friedenstag) október 1-jén és 3-án adja elő a társulat a Nemzeti Filharmonikusokkal, Kocsis Zoltán vezényletével. Az utóbbi darab magyarországi bemutatóként hangzik fel. „Sok művet adott elő elsőként az énekkar, erre nagyon büszke vagyok az eltelt huszonhat esztendőből. Rengeteg kortárs művet kimondottan a társulatunknak komponáltak, ajánlottak. Az új művek iránti elkötelezettségemet jelzi, hogy a Nemzeti Énekkar jubileumi hangversenyén, 2016. március 8-án, a Zeneakadémián is akad magyarországi bemutató: Eötvös Péter Ima című kompozíciója.”

Nagyon készülnek a harmincadik születésnap koncertre, amelyen felhangzik még Verdi Quattro pezzi sacri című műve és Bartók Cantata profanája is. „Ez a műsor tükrözi, hogy honnan indultunk és hová jutottunk. Amikor 1985-ben az együttes megszületett, nem volt túl kedvező a fogadtatás a hazai zenei élet részéről. Sokan nem értették, miért van szükség a kiváló Rádió Énekkar és a Kodály Kórus mellett még egy hivatásos kórusra. Az Állami Hangversenyzenekar sem örült különösebben, hogy egy másik társulattal kell osztozkodnia... A karnagyi felkérés meglepett, s először csak egy próbaévet vállaltam el, gondoltam, ezalatt kiderül, hogy ezt a feladatot vagy az ÁHZ fuvolási állását válasszam, netán a tanítást... Aztán itt ragadtam az énekkarnál. Akkor nem hittem volna, hogy ebből több mint negyedszázad lesz, amivel azt hiszem, rekordot állítok be, hiszen nemigen van más, magyar zenei vezető ennyi éve hivatalban. Úgy vélem, a szisztematikus, hosszú távú munka hozta meg a gyümölcsét. Az igényességet, a megfelelő intonációt, a jellegzetes darabkaraktert tartottam mindig a legfontosabbnak. S persze az empátiát és a megfelelő emberismeretet is. Velem mindig mindent megbeszélhetek a tagok, s ha mindenki ideges volt is körülöttem, én igyekeztem nyugodt maradni... Az embernek arra is képesnek kell lennie, hogy elismerje, ha tévedett, el kell tudnia fogadnia a kritikát is. Sok tervemet – ha nem is mindet – megvalósítottam az eltelt évtizedek alatt, félelmetes nagyságú repertoárt alakítottunk ki, és a nagyon sokféle vocéból homogén, gazdag, dús hangzás

Forrás: Nemzeti Filharmonikusok

lett. Arra is büszke vagyok, hogy 65 évesen még öt esztendőre kaptam szerződést, ezt az addigi munkám jelentős elismerésének vettem. S persze a távozásra, a nyugdíjra is komolyan kell készülni, erre egy esztendőt hagytam magamnak. A szerződéselem 2016. március 31-ig szól, így az utolsó három hónapban együtt dolgozom majd az utódokkal is, aki a tervek szerint január 1-jétől lép be az énekkarhoz. Tőlem biztosan a legbarátibb jobbot kapja majd, mert én másképp nem tudok élni.”

Tennivalója pedig akad ezt követően is jócskán, hiszen ismét tanít a Zeneakadémián, emellett rendszeresen kap dirigensi felkéréseket, más együttesek nemcsak oratorikus, hanem szimfonikus művekre is rendszeresen meghívják. S az is biztos, hogy a Nemzeti Filharmonikusokhoz és az Énekkarhoz vendégként gyakorta visszatér, a következő szezonban tart például próbatermi vendégséget, s ifjúsági hangversenyt is dirigál. Most azonban még nagy lelkesedéssel az őszi koncertjeire készül. Kiemeli ezek közül azt a Verdi Requiemet, amelyet október 31-én vezényelhet a Műpában, a Nemzeti Filharmonikusok két együttesével, s ezt az előadást megismétlik majd a pécsi Kodály Központban és Székesfehérvárott is.

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja: www.filharmonikusok.hu

PFZ MŰPA

Pannon-bérlet

15

Pannon I.

2015. november 20., péntek 19.30h

Bécsben a német származású Beethoven és a cseh földről érkező Korngold is otthon érezte magát. Mindkét zeneszerző művészete hatással volt arra, amit ma bécsi muzsikaként emlegetünk. Korngold saját filmzenéit felidéző Hegedűversenyét Beethoven III. Leonóra-nyitánya és V. „Sors” szimfóniája keretezi.

Vezényel **Bogányi Tibor**, közreműködik **Benjamin Schmid** (hegedű).

Pannon II.

2016. január 22., péntek 19.30h

A 19. és a 20. század francia és spanyol zenéjének kapcsolódása több zeneszerző munkásságában tetten érhető. Turina és Guridi, a spanyol modernitás képviselői előszeretettel használtak népzenei elemeket. Francia mivolta ellenére Ravel Bolerója és Alborada del gracioso című műve is hasonló ihletésű. Vezényel **Gilbert Varga**, közreműködik **Narek Haknazaryan** (gordonka).

16

Pannon III.

2016. március 5., szombat 19.30h

A rézfúvósok hangversenyén **Boldoczki Gábor**, a Pannon Filharmonikusok rezidens trombitaművésze szólójátékát élvezheti a közönség. Haydn Esz-dúr trombitaversenyét egy ellentétpár, Strauss miniatűrje és Bruckner monumentális műve, a VIII. szimfónia keretezi. Vezényel **Bogányi Tibor**.

Pannon IV.

2016. április 15., péntek 19.30h

„Harapni” lehet majd az olasz életérzést a hangversenyteremben. **Paolo Paroni** olasz karmester zenei ritkaságokkal érkezik a Művészetek Palotájába: Corelli, Respighi és Casella műveivel az olasz zene két évszázadából szemezget. A kivételt képező Mozart zongoraversenyben **Bogányi Gergely** játszik szólót.

Pannon V.

2016. május 20., péntek 19.30h

Respighi Bach c-moll passacaglia című orgonaművének nagyzenekarra történő átfarmálásával szinte újra megalkotta a nagy előd zenéjét. Négy utolsó énekében Richard Strauss gondolta újra saját művészetét. Brahms IV. szimfóniája a szerző és a zenekar 2015/2016-os évadában is az utolsó mű. Vezényel **Vass András**, közreműködik **Szabóki Tünde** (szoprán).

Új bérletvásárlók számára bérletek a tavalyi árakon kaphatók a Jegymester és Interticket webáruházban, a Művészetek Palotája jegyirodáiban és az ismert jegypénztárakban.

További információ: www.pfz.hu

Bridging Europe – barokk est Gunar Letzborral és a Fesztiválzenekarral

Forrás: BFZ

Harmadik alkalommal rendezi meg a Budapesti Fesztiválzenekar és a Müpa közös fesztiválját, a Bridging Europe – Európai Hidak sorozatot.

A cseh és a német kultúrát követően idén az osztrák muzsika kerül a középpontba. A szeptember 11-től 16-ig tartó programban olyan zeneszerzők szerepelnek, mint Hugo Wolf és Gustav Mahler, de a sorozatban a barokk és a kortárszene is fontos szerepet kap. Gunar Letzbor hegedűművésszel, a fesztivált záró hangverseny koncertmesterével, művészeti vezetőjével beszélgettünk.

Gunar Letzbor (képünkön) muzsikált már korábban a Müpában, s azt mondja, nagyon tetszett neki a hely akusztikája, amely a korhű hangszerekhez is remek. A budapesti koncert programjáról megjegyzi, a közönség sokféle hangot hallhat, hiszen az oszták barokk muzsika nagyon gazdag és sokszínű. A császárvárosban temérdek kultúrát gyűjtöttek össze, és mindegyik rajta hagyta a zenén is jellegzetes stílusát. Hozzáteszi, a magyar muzsika különleges szerepet játszott izgalmas melódiáival, speciális harmóniáival, jellegzetes ritmusaival.

A szeptember 16-i hangversenyen Biber, Muffat és Fux mellett kismesterek kompozíciói hangzanak fel, s az est érdekességei közé tartozik az is, hogy lesz tánc, barokk gesztika is az előadásban. A hegedűművész úgy véli, elengedhetetlenül a zenéhez tartoznak ezek a mozdulatok, lépések, segítségükkel lehet igazán megérteni a barokk táncos zene lényegét. S hozzáteszi, kíváncsian várja, hogy találkozhasson a BFZ barokk együttesének zenészeivel, ezzel a kamarafaformációval korábban még nem muzsikált. „Egyébként sok magyar zenészt ismerek, és nagyon élvezem a velük való játékot. Szeretem ahogy intenzíven muzsikálnak, tetszik a komoly viselkedésük és a technikai tudásuk.”

A hegedűművész legfontosabb mestere Nikolaus Harnoncourt volt, akitől elsőként az tanulta meg, hogy mindig ellenőrizze le

Forrás: Gramofon-archív

Biber és Muffat, az osztrák barokk zene nagymesterei

a birtokában lévő információikat a játszani kívánt zene stílusáról, valamint kulturális háttéréről. Ezt követően győződjön meg az alkotás minőségéről is, amelyet elő akar adni. Harmadsorban pedig belülről érezze meg a zenében rejlő tüzet, hiszen csak akkor tudja megérinteni játékaival a közönség lelkét. Gunar Letzbor azt vallja, a régizene-játék legfontosabb eleme, attól hangzik fel valóban korhűen a darab, ha a muzsikusz személyesen átérzi a kompozíció összes hatását, s szereti is azt a zenét, amit játszik. Ha minderre ügyel, akkor bármely darabot autentikusan tud előadni.

Saját együttesével, az Ars Antiqua Austriával is a különleges osztrák barokk hangzásmegidézésére törekszik. „Nem szabad felednünk, hogy az összes barokk-kori Habsburg császár kiváló zenész volt. A zene fontos szerepet töltött be életükben, és lényeges volt abban is, hogy megmutassák a világnak kultúrájuk sokrétűségét, valamint anyagi gazdagságukat. Amikor Lipót császár egy operát több mint 120 zenésszel és hihetetlen speciális effektekkel adott elő, akkor az ellenségeinek is megmutatta, kellően gazdag, hogy gond nélkül felállítson egy hatalmas hadsereget...”

A zenekar hangjának nagyon erőteljesnek és fényesnek kell lennie. A hiteles stílus megidézésében pedig a rendhagyó, húros hangszereknek is jelentős szerep jut. A művész, aki a legkeresettebb barokk hegedűtanárok közé tartozik, arra igyekszik megtanítani a növendékeit, hogy jól felkészültek legyenek a korszakok hagyományait illetően, a végletekig tanuljanak a hangszerekün muzsikálni, ezt a munkát ugyanis sosem lehet befejezni. Olvassanak is a zenéről, s keressék a hatásokat, a muzsikában rejlő értelmet. Amikor pedig ezt megtalálják, akkor ezt mind-mind képesek legyenek átvenni egy modern, mai érzésbe is. „Ne úgy játssz, ahogy háromszáz évvel ezelőtt a zenészek. Mindnyájan máshogy érzünk ma! Nem fogsz tudni a közönség lelkébe szomorúságot csempészni csupán azzal, hogy magad is mélabús vagy, és tragikus zenét játszol. Tudnod kell, hogy miként muzsikálj úgy, hogy sikeresen megidézd a szomorúság érzését a publikumban.”

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja: www.bfz.hu
A szeptember 16-ai barokk est részletes ismertetője:
<http://www.bfz.hu/events/event-20150916-1945/>

A WARNER MUSIC KLASSZIKUS AJÁNLATA

**ITZHAK PERLMAN
 ÖSSZKIADÁS**

A művész 70. születésnapja alkalmából

Az összes EMI és Teldec hangfelvétel újrakevert változatban. Hegedűversenyek, kamaraművek, szóló zeneművek és tematikus válogatások **összkiadás** és **külön albumok** formájában, világhírű előadóművészek közreműködésével és rangos zenei együttesek kíséretében.

Martha Argerich, Vladimir Ashkenazy, Yo Yo Ma, Msztyiszlav Rosztropovics, Pinchas Zuckerman, Chicagói Szimfonikus Zk., Izraeli Filharmonikus Zk., Londoni Filharmonikus Zk., Daniel Barenboim, Bernard Haitink, Zubin Mehta, Seiji Ozawa, André Previn, Samuel Sanders és mások

ITZHAK PERLMAN – THE COMPLETE WARNER RECORDINGS 77CD 2564615069

Bach, Bartók, Beethoven, Brahms, Bruch, Csajkovszkij, Dvořák, Hacsaturján, Joplin, Mendelssohn, Mozart, Paganini, Prokofjev, Sosztakovics, Vivaldi

Bach
 Beethoven
 Brahms
 Kreisler
 Mozart
 Paganini
 Vivaldi

3CD 2564608168

THE PERLMAN SOUND
 Válogatás a legszebb felvételekből

Rimszkij-Korszakov
 Csajkovszkij
 Kreisler
 Massenet
 Rachmaninov
 Sarasate

LP 2564607098

THE PERLMAN SOUND - Különleges válogatás

Magyarországon terjeszti az mTon Kft.
www.warnerclassics.com www.magneoton.hu

Kozmikus érzések szimfóniája

Izgalmas hangversenyekkel van tele a Budafoki Dohnányi Zenekar őszi szezonya. Az együttes mutatja be Moshe Zorman Perlascáról írt szimfóniáját, s ez lesz a darab első, Izraelen kívüli előadása. Emellett a következő időszakban szerepelnek a CAFE Budapest sorozatában – kortárs műveket és táncdarabot bemutató produkcióval. Hollerung Gábor zeneigazgató szerint „a földöntúli, kozmikus dimenziókkal” is kacérkodnak, amikor novemberben előadják majd Mahler Ezrek szimfóniáját.

A Dohnányi Zenekar vezetője azt meséli, az augusztusi zempléni fellépéseket követően – szokás szerint – a Budafoki Bor- és Pezsgő-fesztiválon lépnek pódiumra szeptember elején, majd 6-án már a Zsidó Kulturális Fesztiválon muzsikálnak, filmzenékből válogatnak a Dohány utcai zsinagógában adott koncertjükön.

Ezt követően pedig érdekesítő felkérés vár rájuk, hiszen Izraelen kívül először az ő előadásukban csendül fel Moshe Zorman műve, amelyet Giorgio Perlasca tiszteletére írt, aki a II. világháború alatt több mint öt-ezer zsidót mentett meg. A kompozíció szólistája Kálmán Péter, s az Olasz Intézetben hangzik majd fel, olyan darabokkal, mint a Nabucco nyitánya, az Élet szép című film zenéje vagy Mendelssohn Olasz szimfóniája. „Nagyon örülök, hogy egy ilyen estre a mi együttesünket kérték fel” – mondja Hollerung Gábor, aki a koncert dirigense is – hiszen különleges feladat az elsőként bemutatni egy új kompozíciót, és mindig is igyekeztem minél többet tenni a magyar-izraeli kapcsolatokért, ráadásul az Olasz Intézethez is régi, jó barátság fűzi a zenekart.”

Kortárs műből pedig ebben a szezonzukban is akad jócskán, hiszen októberben a CAFE Budapest sorozatában Bartók mellett Dubrovayt, Lutoslawskit játszanak, s táncprodukciót kísérnek, amelyet a Magyar Nemzeti Táncegyüttes ad elő. „A Honvéd Együttesnél töltött időszakomból talán erre a Makrokozmoszra vagyok a legbüszkébb, amit Zsuráfszky Zoltán koreografált Bartók Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művére. Remek táncdarab, s jó, hogy ismét színpadra kerül. Az egész est Bartók Béla előtt tiszteleg, hiszen Lutoslawski Concertója közismerten az ő műveinek inspirációjára íródott. A zenekar kezelése, ahogy felépíti a darabot, mind-mind a magyar zeneszerző hatását tükrözi. Fiatalkori alkotása, de igazán pazar darab, mérhetetlenül kifinomult muzikalitással. Szívesen játsszuk, s a publikum figyelmére ugyancsak érdemes, hiszen valóban a közönségbarát kortárs darabok közé tartozik. Az est folyamán felhangzó Dubrovay-mű nagyon szellemes, középpontjában a népzene áll. A Versenymű népi hangszerekre és zenekarra című alkotásban olyan instrumentumok jelennek

Hollerung Gábor karmester és Moshe Zorman izraeli zeneszerző

meg, mint a cimbalom, a tekerőlant, a doromb, a duda. A népzenei gyökereinkre is építő darabot úgy vélem, szintén a bartóki örökség ihlette.”

Az együttes az őszi szezonzának leggrandiózusabb vállalkozása pedig Mahler VIII., Ezrek szimfóniájának előadása lesz a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, november 21-én.

„A Műpával közös estünk címe Az örökkévalóság pillanatai – Femina ex machina – s ez a kompozíció tényleg ilyen. A végtelen birtokba vétele, földöntúli, kozmikus dimenziókkal való kacérkodás. Néhány évvel ezelőtt már bemutathattuk Mahler művének első részét, a Veni, creator spiritust, s hatalmas sikert aratott. A szólisták és mi magunk is nagyon élveztek. Talán ennek is köszönhető, hogy most – bár tényleg monumentális kompozícióról van szó, temérdek szereplővel – sokkal könnyebb volt megszervezni az előadását. A zenekar mellett a Budapesti Akadémiai Kórustársaság, a Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar és a Nemzeti Énekkar lép ezen az estén pódiumra, a szólisták pedig ugyanazok, mint korábban. Kiváló kamaraénekesek mindannyian, akikkel nagyon elégedett voltam. Mahler szimfóniája már néhányszor felhangzott itthon, de úgy gondolom, még nem játszottuk eleget. A maga komplexitásában, monumentalitásában nagyon hatásos darab, mely kozmikus érzést kelt az emberben. Mindemellett a karmester számára is nagy elmélyülést igénylő kompozíció, de hatalmas élményt, óriási pillanatokat, feloldódást nyújt.”

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja: www.bdz.hu

Érzékiség és
megtisztulás

Wagner Dvořák

ELIZABET STRID

IVAN ANGUELOV

2015. NOVEMBER 29. | MŰVÉSZETEK HÁZA MISKOLC

Zene,
elemi
erő

TŰZVARÁZS BÉRLET

Helyszín: Művészetek Háza Miskolc

ŐSZI PARÁZS

2015. OKTÓBER 5. HÉTFŐ, 19.00

Oboa: Kiss József | Vezényel: Gál Tamás

E. Grieg: Ősszel – nyitány, op. 11

J. Sibelius: Valse triste, op. 44

R. Strauss: Oboaverseny

J. Brahms: I. (c-moll) szimfónia, op. 68

IZZÓ LELKEK

2015. NOVEMBER 9. HÉTFŐ, 19.00

Gordonka: Szabó Ildikó | Vezényel: Christian Simonis

F. Mendelssohn: A szép Meluzina – nyitány, op. 32

R. Schumann: a-moll gordonkaverseny, op. 129

F. Schubert: „Nagy” C-dúr szimfónia, D. 944

NEMZETI TŰZ

2015. NOVEMBER 30. HÉTFŐ, 19.00

Hegedű: Baráti Kristóf | Vezényel: Kocsis Zoltán

Bartók B.: Magyar képek

J. Brahms: D-dúr hegedűverseny, op. 77

Sz. Rahmanyinov: II. (e-moll) szimfónia, op. 27

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

www.mso.hu

Fibonacci számsora – zenében bemutatva

A Kodály Központ ötödik évét ünneplik a Pannon Filharmonikusok

Jubileumi szezonra készülnek a Pannon Filharmonikusok: ebben az évadban köszöntik a Kodály Központ ötödik esztendejét. Rangos külföldi fellépések is akadnak a programban, hiszen Londonban szerepelnek és Svájcba is visszavárják a zenekart, amely ettől az évadtól kezdve külföldi bérletsorozatot is indít. Természetesen szintén muzsikálnak továbbra is Budapesten, ahol havonta hallhatják őket az érdeklődők. A koncertekről, tervekről, jövőről Horváth Zsolt igazgató beszélt.

„Öt éves születésnapját ünnepli a pécsi Kodály Központ, s szeretném ezert azt a rendező elvet, ami alapján az épület született, a zene nyelvén megfogalmazni. Keller Ferenc építész tervének alapjául az aranymetszés és a Fibonacci-számok szolgáltak, ez hozta létre a jellegzetes csigavonalat, ami alapján sokan Kőcsigának is nevezik a házat. Mi pedig a következő évadban a művészet minden ágát segítségül hívjuk, hogy mindezt a publikumnak bemutassuk. A szezonban a sorozatot Kocsis Zoltán indítja, aki állandó karmestereink közé tartozik, ő Bartók Zene húros, hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művét dirigálja, ami leginkább reflektál erre a számsorra. Decemberben, a tényleges évfordulón pedig háromnapos minifesztivált tartunk, s zenében, képzőművészetben, irodalomban, társzművészetekben is ezt a jelenséget igyekszünk a közönség elé tárni. Terveink szerint egy új zeneművet is rendelünk, ami szintén a Fibonacci-számsorra reagál. Egyébként a programtervezésben minden évben akad egy két szál, amelyre a műsort felfűzzük. Fontosnak tartjuk darabok újrafelfedezését is, a következő évadban például Sibelius 150. évfordulóját köszönhetjük, s a Müpával összefogva lesz lehetőségünk bemutatni Kullervo szimfóniáját, ami még nem hangzott el itthon, pedig Finnországban a legreprezentatívabb művek közé tartozik. Emellett Arvo Pärt előtt is tisztelgünk, másorra tűzzük darabjait. Zenekarunk alapítója az Armel Operafesztiválnak, s jövőre a sorozatban Bartók Kékszakkállú hercege mellett Eötvös Péter új operája hangzik fel együttesünk előadásában. Reményeink szerint a zeneszerző maga dirigálja majd a művét. Gilbert Varga is visszatér hozzánk, az évadunk rezidens művésze pedig Boldoczki Gábor lesz, akivel a koncertek mellett lemezfelvételt is készítenek. Ennek, mint trombitás, különösen örülök.

A most induló évadban nagyon fontos szerepet kapnak a külföldi fellépések is. Két szezonnal ezelőtt rangos nem-

Forrás: PFZ

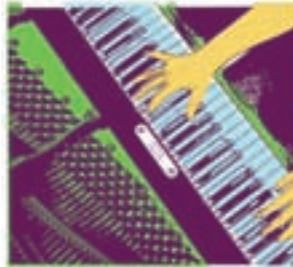
zetközi turnén vehettünk részt, s ennek sikerét bizonyítja, hogy visszahívást kaptunk a neves koncerttermekbe. Először Svájcba térünk vissza, jövőre pedig a német helyszínekre. Ez azt jelzi, jó úton haladunk. S nagy örömmre Londonban is szerepelhetünk, a Cadogan Hallban a forradalom ünnepén, október 23-án Bartók Concertóját adjuk elő. A délszláv vidék ugyancsak lényeges számunkra, sokan járnak Eszékről pécsi koncertjeinkre, ezért télen Horvátországban is bérletsorozatot indítunk. A zágrábi Lisinski Hallal szintén együttműködünk, és hároméves stratégiai megállapodást kötöttünk a rijekai operaházzal. Koprodukciókban születő előadásokra törekszünk, amelyeknek minden résztvevő városában tapsolhat a publikum. Természetesen a budapesti jelenlétünk sem csökken, minden hónapban fellépünk a fővárosban, s a Müpával és a Zeneakadémiával folytatjuk partneri együttműködést is. Szerepelünk emellett a CAFe Budapest programjaiban és a Tavaszi Fesztiválon is.

Arról pedig, hogy hogyan alakul a zenekarunk sorsa, még keveset tudunk. Pécs városa és a magyar kormány felállított egy munkacsoportot, amely vizsgálja a Pannon Filharmonikusok és a Zsolnay Negyed jövőjét, ebben a pécsi félen kívül három minisztérium delegáltjai vesznek részt. Ilyen színvonalú és minőségű, művészeti teljesítményt, amit ugyanis a társulatunk produkál, megfelelő módon kellene finanszírozni. Most keressük azokat a formákat, amelyek mindenki számára vállalhatóak. Az elképzelések szerint mindez januártól változtatja meg az életünket, de csak a menedzsmentét; a művészeti munka zökkenőmentesen, a szakmai céljainkra koncentrálni fog tovább. A zenekarnak jobb anyagi környezetet kívánnak teremteni, s bízom benne, hogy ez sikerül!”

A Pannon Filharmonikusok honlapja: www.pfz.hu

CONCERTO
BUDAPEST

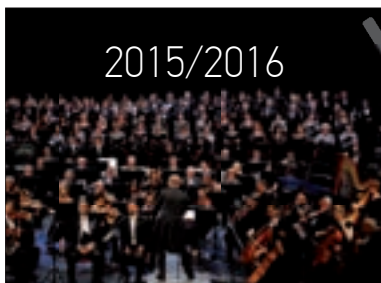
2015/16
KONCERTEK

JEGYEK A ZENEHÁZBAN (IX. Budapest, Páva utca 10-12.)
vagy online, **A CONCERTOBUDAPEST.JEGY.HU** oldalon kaphatók.

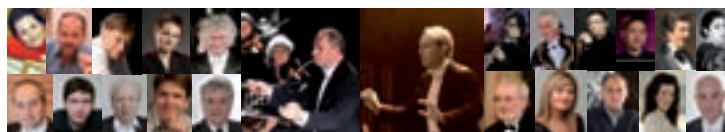
Partnerünk:
VizPlusz Kedvezménykártya
www.vizpluszkartya.hu

2015/2016

GYŐZTESEK ÉVADA

VÁLTSON BÉRLETET!

NAPLÓ bérlet KÖNYV bérlet GULYÁS bérlet

Bérletértékesítés: Tourinform Iroda (Piac u. 20.) • Kölcsey Központ (Hunyadi u. 1-3.) info@kodalyfilharmonia.hu • www.kodalyfilharmonia.hu

Kiemelt támogatók:
HungaroControl
Magyar Labortörési Szolgálat

Partnerünk:

Lidércek, fesztivál és jubileum Miskolcon

Új arculatukhoz híven, programjukban is igyekeznek megújulni ebben az évadban a Miskolci Szimfonikusok. A szezont szeptemberben háromnapos fesztivállal indítják, s októberben kezdődnek a Tűzvarázs- és Hangforrás-bérletek estjei. Az utóbbi sorozat műsora több szempontból is különleges: itt csendül fel például Puccini első operája, a Le Villi (vagyis a Lidércek), s hallható lesz az ismert Wagner-énekesnő, Elisabet Strid is. Minderről Gál Tamás művészeti vezető beszél, aki nyáron ünnepelte karmesteri pályafutásának harmincadik évfordulóját.

„Egy esztendeje irányítom a miskolci együttest, s minden koncerten megbizonyítják, mennyire kiválóak. Egyébként ezzel a tudattal érkeztem a társulathoz, hiszen három évtizeddel ezelőtt éppen ez a zenekar kísérte a diplomakoncertemet, méghozzá remekül.” A művészeti vezető hozzáteszi: az utóbbi, közös év alatt számos változás történt a zenekar életében. Az arculatváltás nyomán – amelynek középpontjában a 4 őselem áll – megújult a bérletsorozatok elnevezése is. A Népszerű-sorozatból Tűzvarázs lett, a Gyöngy-bérlet helyett pedig a Hangforrást választhatják az érdeklődők. Számos vendéget is várnak az évadban. Ivan Anguelov, a híres Wagner-karmester már másodszor áll a zenekar élére. Estjének szólistája pedig az az Elisabet Strid, akit az idei Budapesti Wagner-napokon ismerhetett meg a hazai közönség, A bolygó hollandi Sentájaként. Fellép még az együttessel többek közt Hollerung Gábor és Vashegyi György is, s jön a nyíregyházi Cantemus Kórus.

Gál Tamás örömmel számol be arról is, hogy Miskolcon előadják egyik kedvenc darabját, Puccini: Le Villi című művét. Az olasz zeneszerző első operáját Magyarországon talán éppen ő mutatta be a MÁV Szimfonikusokkal 1988-ban, a Zeneakadémián, akkor még Tündérbosszúként. Februárban Fodor Beatrix, Fekete Attila, Kálmándi Mihály és a Miskolci Szimfonikusok tolmácsolásában hallgathatja meg a darabot a közönség, Lidércek címmel. „Szívügyem és szerelmem ez a mű, mert bár Puccini első alkotása, már megjelenik benne a zeneszerző érett hangja. Fantasztikus kompozíció, ezért is gondoltam arra, hogy Miskolcon is érdemes előadni. Ráadásul nincs szükség a bemutatásához színpadra (a szöveggönyve alapján nem is rendezhető igazán), oratórikus formában szintén hatásos. Hálás szerep jut benne a karnak is, amelyre most a debreceni Kodály Kórust várjuk.”

Újítás még, hogy a város ifjúsági kórusaival több koncerten muzikál a zenekar, természetesen olyan programokat

Gál Tamás második évadát kezdi a Miskolci Szimfonikusok élén

válogatva, amelyek a gyerekek tudásának is megfelelőek. Az egyórás előadások a Hang-ár címet viselik. Szeretik az iskolások és a publikum is, akárcsak a kisebbeket célzó Ciróka- és a kismamáknak szóló Szív-hang sorozatot, ezek ugyancsak folytatódnak a következő szezonban. Emellett a zenekar ettől az évadtól ismét szerepel a Filharmónia bérletsorozatában. Az Aperitif-koncerteket most egy saját, háromnapos fesztivállal váltják, amelynek címe: Neked játszunk! A kicsiknek és nagyoknak szóló sorozatot lapunk megjelenésével egy időben, szeptember 4-e és 6-a között rendezik meg. Az első napon térzenét adnak a Szinva teraszon, majd a Diósgyőri Várban muzikálnak, ahol a megfelelő időpontokban eljuttasszák Haydn A reggel, A dél és Az este című szim-

fóniáit, este pedig Vár-szerenáddal zárják az aznapi programot. A rendezvény utolsó napjának középpontjában a családok és a gyerekek állnak. Dél előtt játékos kísérletek, hangszerebmutatók, interaktív játék vár a kicsikre, délután pedig a nagy sikerű Játsszunk zenét a szimfonikusokkal – Történetek Ütemvárosból elnevezésű műsorral ér véget a fesztivál.

Gál Tamás a Gramofonnak elmondta: a tavalyi szezonban nemcsak környékükön – Ózdtól Nyíregyházáig – koncerteztek, hanem kilenc alkalommal felléptek a fővárosban is. Játsszunk például a Zeneakadémia Varázs-fuvola-előadásaiban, a Budapesti Tavasz Fesztiválon Mosonyi Mihály I. szimfóniáját adták elő, s két nagybérleti hangversenyüknek szintén tapsolhatott a fővárosi közönség. Mindez idén is folytatódik, hiszen a Müpától felkérést kaptak, hogy adjanak egy Brahms-, Beethoven- és Rossini műveiből válogatott estet, a Szimfonikus felfedezések sorozatában.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja: www.mso.hu

Hallgasson Ránk!

Az örökéletűség pillanatai

A Budafoki Dohnányi Zenekar
és a Művészetek Palotája közös sorozata 2015-16

További információ:

www.bdz.hu • www.mupa.hu

A zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata

2015. november 21.
Femina ex machina
Mahler: VIII. szimfónia

2016. február 27.
Kozmikus intimítások
R. Strauss: Alpesi szimfónia
Bach - Stokowski: Chaconne
Respighi: Róma fényői

2016. március 20.
Most és mindörökké
Bach: János passió

2016. április 30.
Szimfonikus felfedezések
Kárhózat és megdicsőülés
Csajkovszkij: Francesca da Rimini
Bartók: II. zongoraverseny
Stravinsky: Tűzmadár

Az előadásokon közreműködik:

Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar
Roman Rabinovich – zongora
Duna Művészegyüttes
Hollerung Gábor

Művészetek
Palotája
Budapest

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

ZENESZŰRET
FESZTIVÁL

2015. OKTÓBER 18-25.

ÉSZAK DÉLEN

A FELLÉPŐK KÖZÖTT:

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
BUDAPESTI VONÓSNOK
ZENEAKADÉMIA ZENEKARA
HARMONIKAPÁRBAJ
VIRTUÓZOK
WOLFGANG SEIFEN

A KONCERTEK MELLETT:

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK
KÖNYVBEMUTATÓ
TUDOMÁNY, SZÍNHÁZ
FILMKLUB
GASZTRONÓMIA
WORKSHOP-OK

ÉLMÉNY
+ ÉRTEK

FILHARMONIA
MAGYARORSZÁG

nka

Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

fidelio

Jegymester.hu

Kodály

WWW.ZENESZURET.HU
WWW.FILHARMONIA.HU

Költözés a Kölcsey Központba

Forrás: Kodály Filharmonia

Számos olyan vendégfellepője lesz a következő évadban a debreceni Kodály Filharmonia két együttesének – a zenekarnak és a kórusnak –, akik rangos megmérettetéseken bizonyultak a legjobbaknak. Emellett ünnepi hangversennyel emlékeznek meg a kórusalapító Gulyás György születésének századik évfordulójáról. Új helyszínen, a Kölcsey Központ nagytermében várják minden előadásukon az érdeklődőket. A különleges koncertekről, tervekről, feladatokról Somogyi-Tóth Dániel igazgató, művészeti vezető mesélt.

A következő évadban is változatlan áron kínálják a jegyeket és a bérleteket, s a publikum a Korzó-, a Napló-, valamint a Gulyás- sorozat közül válogathat. Az igazgató-művészeti vezető azt is elmondja, hogy a most kezdődő szezonban új helyszínen megszokálnak, minden koncertjüket a Kölcsey Központ Nagytermében adják, ahol bíznak benne, hogy a részben megemelt nézőtérnek, valamint az akusztikai munkáknak köszönhetően még teljesebb élményt nyújtanak majd a produkciók. S hozzáteszi, nem véletlenül hirdetik a győztesek évadaként a jövő szezon programsorát, hiszen sok-sok olyan vendég lép pódiumra, aki hazai vagy nemzetközi megmérettetéseken szerzett díjat, helyezéseket. Fellép például a Virtuózok felfedezettje, Boros Misi, vagy a Berliini Filharmonikusokkal muzsikáló Szűcs Máté, aki a Liège-i Nemzetközi Hegedű- és Brácsaversenyen lett első helyezett. Vendégeik között megtalálni a tavalyi, budapesti Pablo Casals Gordonkaverseny ezüstérmesét, Tomasz Darochot, s dirigálja a Kodály Filharmonikusokat az az ausztrál Caroly Watson is, aki a Kálmán Imre Karmesterversenyen szerzett harmadik helyezést. Mellettük az első, 2011-es Kórusvilág bajnokság győztese, nagydíjasa, a Lautitia Gyermekkar is bemutatkozik Debrecenben.

Somogyi-Tóth Dániel hangsúlyozza azt is, hogy az évad másora is igen színes, hiszen az év zeneművének választott Pert em Heru című oratórium mellett – ami Tallér Zsófia alkotása – számos kortárs kompozíció hangzik fel, köztük Dubrovay László, Orbán György, Vajda János alkotásai. A klasszikus darabok sem hiányoznak a kínálatból, így Händel, Mozart, Muszorgszkij, Mahler vagy Mendelssohn műveinek is tapsolhat majd a debreceni közönség.

Különleges zenei kirándulásokra is indulnak emellett, hiszen a Budapest Jazz Orchestrával crossover koprodukciójuk születik, akárcsak az Oláh Kálmán Trióval. Izgalmasnak ígérkezik az az est is, amelyen a Kodály Filharmonikusok a Muzsikás együttesel lépnek pódiumra, s Bartók, Kodály és Ligeti műveit autentikus népzenevel fűszerezik. Több alkalommal is együtt zenél a kórus és a zenekar, Tallér Zsófia és Richard Strauss darabjai is a két együttes előadásában hangzik fel, akárcsak Poulenc és Csajkovszkij művei, s a karácsonyi hangversenyen is közösen válogatnak Händel és Honegger kompozícióiból.

A Kodály Kórus ünnepi koncertre készül ebben az évadban, hiszen az énekkar alapítója, Gulyás György száz esztendeje született, s a centenárium előtt jubileumi hangversennyel tisztelegnek tavasszal. Az esten Kodály Budavári Te Deumja és Psalmus Hungaricus című műve csendül fel, Vásáry Tamás vezényletével, s természetesen a zenekar kíséretével. A zeneigazgató-művészeti vezető azt meséli még a szezonról, fontos, hogy az új helyszínt minél jobban megszerettség a közönséggel, hiszen az elkövetkezendő évadokat biztosan a Kölcsey Központban töltik az együttesek. Az eddigi termük, a Bartók ugyanis olyan állapotba került, hogy üzemeltetését nem lehetett tovább vállalni. Somogyi-Tóth Dániel a változás kapcsán hangsúlyozza, hogy egyik helyszín sem tekinthető ideális játszóhelynek, mivel egyik sem koncertteremnek készült. Meglátása szerint Debrecen zenei élete, a hangversenyre járók számának jelentős megnövekedése alapján is megérett arra, hogy valódi koncertterem épüljön – reméli, hogy a szükséges kezdő lépések belátható időn belül meg is tudnak történni.

A Kodály Filharmonia Debrecen honlapja: www.kodalyfilharmonia.hu

Ősbemutatók és visszatérő vendégek Szegeden

Érdekes feladatokban bővelkedik a Szegedi Szimfonikus Zenekar következő évadja. Közös fellépésre készülnek a Szegedi Kortárs Balett társulatával, barokk fesztivált rendeznek, új, gyerekeknek szóló matinét indítanak útjára, s mai magyar zeneszerzőkkel is dolgoznak majd. Lukácsházi Győző, az együttes igazgatója emellett a vendégművészekről, a szabadkai koncertekről, s közönségük szeretetéről is beszélt a Gramofonnak.

Lukácsházi Győző, a zenekar igazgatója

A Szegedi Szimfonikusok igazgatója úgy véli, az új szezonjuk is szűfölt lesz, hiszen a Vaszy-, a Fricsay- és a hagyományos vasárnapi Matiné-bérlet mellett új sorozatot is hirdetnek a legfiatalabbak részére. Ez a Csokimatiné, azt szeretnék ugyanis, ha a 4-8 évesek is kedvet kapnának a zenehallgatáshoz. A Kisszínházban színre kerül többek között Prokofjev Péter és a farkas című műve vagy a Balogh-Lukácsházi által készített, zenés mesejáték, a Kistigris is. A matiné műsorvezetője maga Lukácsházi Győző, akinek ősszel egy másik mesedarabját is bemutatják, a Meskó Ilnával közösen írt Jancsi és Juliskát.

A felnőtteknek szóló sorozataikban szintén gazdag programmal várják a publikumot. Vendégül látják majd Gyöngyösi Ivettet, aki Chopin e-moll zongoraversenyét játssza a Szegedi Szimfonikus Zenekarral, s a dirigens Kovács János lesz, aki rendszeresen vendégeskedik a társulatnál. „Mivel nagyon jó a zongoránk, így igyekszünk minél több remek pianistát meghívni” – teszi hozzá a zenekari igazgató. – Szabó Marcell is fellép nálunk, aki néhány évvel ezelőtt a Nemzetközi Bartók Béla Zongoraversenyt nyerte meg Szegeden. Pál Tamás dirigálja majd ezt a koncertet. S mivel én tubás vagyok, a decemberi program összeállításánál kicsit magam felé hajlott a kezem, hiszen meghívtam szólótának a NFZ kiváló muzsikását, Szentpáli Rolandot, aki saját átíratában egy Carmen-fantáziát ad elő, egy pályáját szintén fúvóként kezdő dirigens, Kovács László vezényletével. S mellette olyan karmesterek vezénylik majd a társulatot, akik szintén rendszeresen visszatérő vendégeink, köztük Vashegyi György, Medveczky Ádám, Kesselyák Gergely vagy Vajda Gergely. Baráti Kristóf szintén muzsikál velünk, s dirigálni is fogja az együttest.”

A régizene szegedi híveinek is próbálnak örömet szerezni, hiszen saját Barokk Fesztivált rendeznek, amelyen az együttes muzsikusi játszanak, vendégszólístákkal. S hogy milyen sokszínű a szegedi együttes repertoárja, az is jelzi, hogy több kortárs mű előadására is vállalkoznak. Tavaly Csontváry-sorozatuknak volt nagy visszhangja, most Madarász Ivánnal és Dubrovay Lászlóval dolgoznak majd. A szinte „házi” szerzőjüknek számító Tóth Péter is komponált egy Requiemet a zenekar számára, amellyel szeptember végén Gellért püspök emléke előtt tisztelgenek; Király László pedig egy szegedi költő, Polner Zoltán szövegére írt halotti misét az 1940-es katyni mészárlás 75. évfordulójára. Ezt terveik szerint november 7-én, a megújult Dómban mutatják majd be.

A Szegedi Kortárs Balettel nagyon jó az együttes kapcsolata, s az újdonságok közé tartozik, hogy a Műpában közösen lépnek majd fel, ahol Bartók Fából faragott királyfiját adják elő.

S visszatérnek Szabadkára és Zentára, ahol már az ottani bérletsorozatokban is részt vesznek. Járják itthon is az országot, a Filharmónia szervezésében Szeged mellett a megyében is sokat szerepelnek. Különleges zenei kirándulás is akad a tervek között, októberben, a Sportcsarnokban az East együttesel muzsikálnak, Balogh Sándor irányításával pedig vidám újévköszöntő programmal is készülnek. S persze, az opera sem hiányozhat a szegedi együttes életéből. Az Arnel Fesztiválon bemutatott Varázsfuvola a színház repertoárján szerepel a szezonban, emellett felújítják A trubadúrt is.

A felsorolás a teljesség igénye nélkül készült, de ennyiből is kiderülhet, hogy az új évadban sem fognak unatkozni a Szegedi Szimfonikusok – mondja Lukácsházi Győző. Bár a szólás szerint „úriember pénzről nem beszél,” az együttes igazgatója mégis szeretné kifejezni azt a reményét, hogy előbb-utóbb állami szinten rendezni fogják a közalkalmazotti ranglétra legalján álló, vidéki és egyes fővárosi, szimfonikus zenekarok magasán kvalifikált művészeinek jelenleg rendkívül alacsony fizetését. A jó közérzethez a közönség tapsa mellett bizony erre is szükség van. „Mind ezzel együtt, miként az évadzárón is elhangzott, Szeged a béke és a nyugalom szigete, arról nem is beszélve, hogy milyen szeretettel veszi körül zenekarát a város és a környék lakossága. Ezért érdemes mindig mindent megtenni...”

A Szegedi Szimfonikus Zenekar honlapja: www.symph-szeged.hu

Csobbanó vízcsepp, ritmikus hullámok

A zenekar filozófiáját, művészi törekvéseit is remekül jellemzi a csobbanó vízcseppet s körülötte ritmikusan terjedő hullámokat formázó új embléma, amely mostantól a Duna Szimfonikusok logója lett. A szezonban népszerű összeállításokkal, közkedvelt vendégművészekkel várják a közönséget. Minderről Szklenár Ferenc művészeti vezető és a zenekar „örök” műsorvezetője, Zelinka Tamás beszélt lapunknak.

„Régóta szerettünk volna jellegzetes emblémát” – mondja Szklenár Ferenc, s hozzáteszi a Duna névhez kapcsolható vízcsepp számos asszociációra ad lehetőséget. Jelölheti a karmestert is, körülötte a muzsikuskor egyre táguló körét, valamint magában rejtje a „korona” zenei jelet is, utalva a zenei szabadságra. A művészeti vezető a következő szezon kapcsán arról is beszél, hogy szokás szerint népszerű darabokkal, a hazai és a

Szklenár Ferenc

nemzetközi zeneélet ismert előadóival várják a közönséget. A programok összeállításában már sok-sok éve részt vesz Zelinka Tamás, aki műsorvezetőként is rendszeresen pódiumra lép a zenekar előadásain. „1968-ban találkoztam az együttesrel – meséli. – Először nagybőgősként, s amikor választani kellett a tanári vagy a zenekari munka között, akkor végül műsorvezető lettem. Ma pedig azt mondhatom, hogy ebben a minőségemben ez a leghosszabb, legszorosabb, legtartósabb kapcsolat. S bár nem vagyok tagja a zenekarnak, mégis hozzájuk tartozom. Nemcsak műsorvezetőként dolgozom a Duna Szimfonikus Zenekarral, hanem a véleményemet kikérik a műsorszerkesztésben is. A muzsikuskor partitúrából játszanak, szigorúan azt, amit a zeneszerző megírt. Én nem kottát követek, mégis minden vágyam az, hogy amikor felmegyek a pódiumra, még ha nincs is a kezemben hangszer, a közönség akkor is azt érezze, a partitúra része vagyok. Tudjak úgy beszélni, mintha a zeneszerző engem is beleírt volna a szövegbe... S hogy ne kívülállónak, ne vendégnek tűnjek. S talán ettől a törekvéstől is kapcsolódom szorosán az együtteshez és a közönséghez.”

Zelinka Tamás az idei programok kapcsán is azt elmondja, a műsorokat, a repertoárt meghatározza a Duna Palota színpada, és mivel kicsit szűkös a hely, így elsősorban a közönségnek kedves, 18–19. századi darabok közül válogatnak. De éppen emiatt az intimitás, közelség miatt ad olyan

Zelinka Tamás

nagy élményt a publikumnak egy-egy „dunás” hangverseny, hogy szinte baráti viszonyban vannak az együttesrel.

A sorozatok mindig egy-egy tematikus címre vannak felfűzve, s ez a vezérfonal megkönnyíti a szerkesztést és a zenehallgatást is. Így össze akad Tiszta romantika vagy Magyar életkép Erdélyből című hangverseny is. A műsorvezető hozzáfűzi, remeknek tartja azt is, hogy az együttes a legkiválóbb

fiatal művészekkel ápol jó kapcsolatot, közéjük tartozik Baráti Kristóf, Várdai István is. A zenekarral olyan új tehetségekkel is muzsikál a 2015/16-os szezonban, mint Boros Misi, Szabó Ildikó, Rumi Balázs. „Deák Andrással, Szklenár Ferencsel együttgondolkodva született meg az ötlet, hogy adja elő az együttes Kodály Székely fonó című daljátékát. Nincsenek díszletek, jelmezek, de ezek nélkül is hat a darab, s talán így jobban oda lehet figyelni Kodály mestermunkájára.”

Az izgalmas koncertek közé tartozik a Virtuozitás és búcsú című előadás is. A zenekar ugyanis hagyományosan jó kapcsolatot ápol azerbajdzsáni művészekkel, s most egy tenor, Azer Rza-Zadef, valamint Jelcin Adigezalov karmester lép pódiumra az együttesrel, az est zongoraszólistája pedig Balázs János. „Vasárnap délelőttként Családi matinéra várjuk a közönséget. Azért döntöttünk úgy, hogy nemcsak gyerekeknek rendezzük, mert sokszor a szülők, nagyszülők is elkísérik a kicsiket. S így az egész családnak programot nyújtunk. A következő szezonban lesz Opera-matiné, Szélrózsa, ami különböző tájakat idéz meg a zene segítségével, a tánchoz köthető darabokból is érdekes programot állítottunk össze. Szintén különleges a Csataszimfónia címet viselő előadásunk. S azt tapasztaljuk, hogy ezek a sorozatok valóban segítik a közönségépítést.”

A Duna Szimfonikus Zenekar honlapja: www.dunaszimfonikusok.hu

„Honvéd Férfikar – Időtlen klasszikus”

Forrás: Honvéd Együttes

Komoly történelemre, hatvanhat esztendőre tekinthet vissza az ország egyetlen hivatásos férfikara, a Honvéd. Tavaly már az énekesek új egyenruhába bújtak, a 2015/16-os szezont pedig vadonatúj arculattal köszöntik. Az évadban ismét temérdek felkérés vár rájuk: folytatják az MTA Dísztermében adott béreltsorozatukat, a dalszínháznak ugyancsak rendszeres fellépői, s természetesen a szokásos koncertjeiken is énekelnek.

Bodó Levente, a Honvéd Férfikar énekesé és menedzsere – aki gyakran lép fel szólista szerepekben is – azt meséli, az új arculatnak, amelyet már láthatnak a honlap- és a Facebook-oldaluk látogatói, fontos eleme az új szlogen is, amely a következőként hangzik: Honvéd Férfikar – Időtlen klasszikus. Sok év után tavaly kaptak új egyenruhát, s most már a 21. századnak megfelelővé kellett tenni az arculatukat is. Lényegesnek tartották azt is, hogy a már branddé vált nevüket megtartsák, hiszen idén hatvanhatéves az együttes, s az elődeik nélkül nem vált volna a Férfikar olyanra, mint amilyen ma. S bár nem tartoznak a Honvédséghez, a kórus tagjai nem katonák, rendszeresen adnak műsort a hadseregnek, valamint állami protokolláris rendezvényeken, így büszkén viselik a Honvéd Férfikar nevet.

Bodó Levente hozzáteszi, modern vonalvezetés, letisztult formák jellemzik az arculatukat. „Mertünk radikálisan változtatni a Honvéd Férfikar megjelenésén: mind a komolyzenei hangversenyeken használt díszegyenruha, mind a könnyedebb hangvételű koncertjeinken viselendő öltözékünk megújult. A hagyományainkat büszkén vállaló, ám 21. századi megjelenést teremtettünk meg, nemcsak a ruházat, hanem az új honlap és a közösségi oldalaink, valamint a közönségkapcsolataink interaktivitása tekintetében is. Ebben az évadban útjára indítjuk a Honvéd Férfikar Pártolói Klubot is, mely tagság keretében a bérletvásárló törzsközönségünknek kedveskedünk különféle kedvezményekkel és meglepetésekkel.”

A Honvéd Férfikarra rengeteg felkérés vár a következő szezonban is, s nyáron sem sokat pihentek. A margitszigeti fellépések után augusztus elején a szolnoki Parti-túra Fesztiválon szerepeltek, ahol Verdi Requiemjét énekelték. Az évadot is ismert darabbal kezdik, Bizet Carmenjében lép-

nek pódiumra az Erkel Színházban. A vidéki vendégszereplések ugyancsak folytatódnak, hiszen a pécsi Kodály Központban októberben Sibelius Kullervo-szimfóniáját adják elő a Pannon Filharmonikusokkal, s ez az előadás a Zeneakadémián is felhangzik.

A nyáron nagy sikerrel bemutatott Goldmark-operát, a Sába királynőjét azok is meghallgathatják, akik júliusban valami miatt lemaradtak róla, hiszen a Káel Csaba rendezte produkciónak októbertől az Erkel Színház ad otthont. A darabban természetesen ismét fontos szerepet kapnak a Honvéd Férfikar művészei. A hónap végén pedig újra elindul a saját béreltsorozatuk a MTA Dísztermében, ahol a halottak napja előtt tisztelegve Liszt Requiemjét adják elő. A Nemzeti Színházba is visszatér a Férfikar, ismét játsszák a Johanna a máglyán című, dramatikus oratóriumot.

Novemberben ősbemutatót tartanak a MÁV Szimfonikus Zenekarral, s a helyszín is érdekes: a Nemzeti Múzeum. Két hangversenyt adnak, amelyen öt magyar kortárs zeneszerző: Csemiczky Miklós, Gyöngyösi Levente, Hollós Máté, Orbán György és Vajda János az I. világháborúra emlékező, s emlékeztető kompozíciói hangoznak fel. Bodó Levente azt mondja, a kórus élvezettel tanulja a darabokat, s egyébként is fontos szerepet játszanak a Férfikar repertoárján a modern alkotások. „Egy hivatásos kórus színvonalát, képzettségét a kortárs művek prezentálásán lehet lemérni. A mai művek iránt érdeklődő közönség nem túl nagy, de szakmai szempontból a leginkább zeneértő publikum. Hiába énekel egy énekes gyönyörűen Verdit, ha a kortárs zenében elvérzik. Ez egyfajta tréninget jelent, ami szakmailag előrébb viszi a kórust.”

A Honvéd Férfikar önálló honlapja: www.honvedferfekar.hu

A Honvéd Együttes honlapja: www.honvedart.hu

Billy Cobham,

a pozitív példa

A CAFe Budapest és a Magyar Jazz Szövetség szervezésében nagyszabású gálakoncert lesz október 12-én, a BMC Nagytermében. A rendezvény az egy éve elhunyt Csepregi Gyula munkássága előtt tisztelgő és róla elnevezett szaxofonverseny nemzetközi gálája, egyben a Magyar Jazz Napja 2015-ben. A gazdag programkinálat megkoronázásaként a Stúdió II lép színpadra Tony Lakatos és Billy Cobham sztárvendégek közreműködésével. Elsősorban ebből az apropóból beszélgettünk a hetvenegy éves amerikai dobos legendával.

➡ Bércesi Barbara

Gramofon: Október 12-én a tavaly elhunyt magyar szaxofonos, Csepregi Gyula előtt tisztelegő koncerten lép fel a Stúdió 11 zenekar sztárvendégeként. Többször játszott Csepregivel, legutóbb a 2011-es Szeptemberfesztén. Hogyan emlékszik vissza Gyula személyére és a vele közös fellépésekre?

Billy Cobham: Élénken emlékszem rá, milyen összpontosítással és eltökéltséggel dolgozott az anyagon, amelyet közösen adtunk elő. Mindig nagyon jó kedélyű és közvetlen volt, bármikor készségesen válaszolt a kérdéseimre az alatt az idő alatt, amelyet együtt töltöttünk. Nem számított, hogy a zene volt a téma vagy az élet mindennapi dolgai. Úgy emlékszem vissza rá, mint nagyon jó muzikusra és nagyon jó emberre.

G.: Gyula 56 éves korában hunyt el, korai halála az egész hazai zenei társadalmat sokkolta. 2013-ban ment el George Duke, akivel hosszú éveken át dolgozott együtt és baráti viszonyt is ápoltak. Óriási űrt hagyott maga után, ahogy Horace Silver zongorista-zeneszerző legenda is, aki az 1960-as években alapvető szerepet játszott az ön karrierjének megalapozásában, hiszen pályakezdő muzsikusként lett Silver zenekarának tagja. Hogyan viszonyul a veszteség érzéséhez, különösen azokéhoz, akik közel álltak önhöz? Hogyan tudja feldolgozni ezeket az élményeket mentálisan és lelkileg, különös tekintettel arra, hogy idővel sajnos egyre szaporodnak az efféle rossz hírek az ember életében?

B. C.: Mindenekelőtt azt kell mondjam: ez az élet. Miközben elveszítünk valakit vagy valamit, aki vagy ami nagyon fontos volt számunkra, az emlékezés folyamata során új ér-

tekekre lelhetünk. Művészként a következő logikus lépés számunkra, hogy az emlékezést azokról az emberekről, akikkel közvetlen kapcsolatban álltunk, az alkotási folyamatunk részévé tesszük. Mi, művészek állandó motivációt keresünk a bennünk rejlő mélységek felszínre juttatásához, folyton inspiráció után kutatunk, ezért magától értetődik, hogy ha fájó veszteség ér bennünket, a következő alkotásunkban kifejezésre juttatjuk az érzéseinket. Számomra ez automatikusan történik. Ez az észszerű módja a tisztelegésnek mindazok előtt, akiket nagyra tartottunk oly módon, hogy elménkben akár még becsesebbé válnak, mint ahogy a mindennapi életben láttuk őket.

G.: Gyakran kap meghívásokat vendégszereplésre különféle előadóktól – ahogy például a Stúdió 11-től – akik érthető módon, jazzlegendaként, egyfajta példaképként tekintenek önre. Ilyen helyzetekben hogyan tudja megtalálni a megfelelő egyensúlyt a két szerep közt, melyek közül az egyik a vendégművészé, akinek szükségszerűen a meghívó zenekar művészi koncepciójához kell igazodnia, a másik pedig a jazzikoné, akitől mint a jazztörténet kiemelkedő alakjától egy kis közép-kelet-európai ország zenészei szívesen veszik az útmutatást, megerősítést?

B. C.: A zenei élmény megalkotása, kiteljesítése során soha nem tekintek magamra másként, mint az engem fölöttébb zenészekre, legyen bárki is a partnerem. Ezért fel sem merül bennem, hogy a zenészkollegáim példaképként tekinthetnek rám. Szeretném azt hinni, hogy ha előadó-művészként valamilyen tekintetben pozitív példát muta-

Fotó: Rey Alvarado

Fotó: Luba Vorobeva

MAGYAR JAZZ NAPJA HETEDSZER

A Magyar Jazz Szövetség és a CAFE Budapest fesztivál együttműködésében október 12-én a BMC Nagyteremben megvalósuló koncertre az I. Csepregi Gyula Szaxofonverseny nemzetközi gálájaként kerül sor. Az előválogatás után a verseny döntője október 9-én a Budapest Jazz Clubban zajlik, a 30 év alatti szaxofonosok illusztris zsűri előtt mérhetik össze tudásukat: köztük lesz Borbély Mihály, Dés László, Siliga Miklós és Tóth Gyula, a zsűri elnöke a lengyel Zbigniew Namysłowski. Az első három helyezett a pénzjutalmon túl nemcsak a másnapi versenyzáró gálán léphet fel Namysłowski oldalán, de a BMC-beli nemzetközi gálán is, ahol a hazai jazzélet egyik legígéretesebb csapata, a Tálás Áron Trió kíséri őket. Az est műsorán szerepel még az Andy Middletonnal kiegészülő Trio Midnight koncertje, hallhatjuk zongorán Rátonyi Róbertet, aki éteri duettet ad elő Csepregi Gyulának a technika segítségével megidézett szaxofonjával, majd Csepregi egyik legmeghatározóbb formációja, a Stúdió 11 áll színpadra két nemzetközi híru sztár, Tony Lakatos és Billy Cobham közreműködésével.

A nemzetközi gála egyben a hetedik alkalommal megrendezett Magyar Jazz Napja, a műfaj egyik legjelentősebb hazai eseménye. Az MJN Zsoldos Béla ötlete nyomán indult újtára, első helyszíne a Sziget Fesztivál volt, majd bejárta az országot, tavaly a Veszprémfest keretein belül valósult meg. Az alkotók hitvallása szerint a rendezvényen a hazai jazzélet kiemelkedő előadói és produkciói mutatkoznak meg a műfaj mind szélesebb körben történő megismertetése és elismertetése céljából, nemzetközi zenei együttműködések bemutatása által. A korábbi években több ezres nézősereg hallhatta a Budapest Jazz Orchestra és George Duke, az In Line és Dennis Chambers, a László Attila Band és Tommy Campbell, a Morgan Workshop és Billy Cobham, valamint Szendőfi Péter csapata és Gary Willis közös előadását.

tok, akkor megtisztelve érezhetem magam, ha ezáltal mások érdemesnek találják rá, hogy kövessenek, viszonyítási pontnak tartsanak.

G.: *Negyedszázaddal ezelőtt költözött Európába, most Svájcban él. Mely motivációk hajtották, hogy erre a kontinensre helyezze át a székhelyét, és miért éppen Svájcra esett a választása?*

B. C.: Kíváncsi voltam rá, hogy az európai emberek hogyan élik a mindennapjaikat, hogyan alakítják a közvetlen szociális kapcsolataikat, és hogyan viszonyulnak a szomszédaihoz, akikkel a történetük több száz évre nyúlik vissza, egészen addig, amikor a jelenleg Európaként ismert földrész határai megszilárdultak.

G.: *Panamában született, hároméves korában szülei New Yorkba költöztek. Nemrégiben ismét ellátogatott szülőföldjére, hogy felfedezze panamai gyökereit. Ismét csak az a kérdésem, mi motiválta, hogy visszatérjen eredeti hazájába, és miért éppen akkor érezte elérkezettnek rá az időt, amikor?*

B. C.: A tanulás vágya hajtott, élményeket akartam szerezni, amelyekből inspirációt nyerhetek. A mai napig emészttem mindazokat a benyomásokat, amelyeket ott szereztem, nagyon fontosak számomra, és erősen visszahangoznak a zenémben. Arra a kérdésre nem tudok felelni, miért éppen akkor tértem vissza, amikor. Egyszerűen azt éreztem, hogy 68 év távollét után kezdett ismét hívni a szülőföldem. Nincs bennem megbánás, hogy nem tettem meg ezt a lépést korábban, úgy gondolom, éppen akkor jött el az ideje, amikor eljött.

G.: Amikor az 1990-es évek elején kialakult és rendkívül gyors fejlődésnek indult a világzenei mozgalom, ön aktív részese volt ezeknek a történéseknek, fellépett a WOMAD fesztiválon, izgalmas utazásokat tett Brazíliába, Kubába, Nigériába és más országokba. Hogy érzi, melyek voltak legtanulságosabb utazásai zenei szempontból?

B. C.: A legtöbbet otthon, Svájcban tanultam a zenéről, ahol minden egyes nap új lehetőséget kínál számomra, hogy közelebb kerüljek a létezés mélységeinek megértéséhez, és ezeket a mentális tapasztalásokat zenei megnyilatkozásokká tudjam átfordítani.

G.: Melyek azok a nemzetek, amelyek zenéjét még nem volt lehetősége felfedezni, de nagyon szeretne elmélyülni bennük?

B. C.: Rengeteg olyan zenei törekvés létezik Afrikában és Dél-Amerikában, amelyeket szeretnék behatóbban megismerni. Ezek a kontinensek telis-tele vannak zenei információval, amelyekből ha csak egy morzsányit magaménak mondhatok, az az aranynál is értékeesebb.

G.: A jazzrajongók általános megállapítása szerint az utolsó olyan időszak, amikor mérföldkő jelentőségű új ötletek születtek a jazz-zenében, a fusion volt. Ekkor fordult elő utoljára, hogy világszerte egész generációk rajongtak a jazzért. Nem meglepő, hogy zenésztársaival Jazz is Dead néven alapítottak együttest (bár eleinte gyanakvással tekintett erre a névre) az 1990-es év végén. Önnek mi a véleménye az előbbi megállapításról, és hogyan látja a jazz jelenlegi állapotát? Melyek azok a dolgok, amelyek elszomorítják, és miket tart reménykeltőnek, akár izgalmasnak?

B. C.: A Jazz is Deaddel meglehetősen nagy kihívást jelentő Greatful Dead-számokat hangszereltünk át és játszottunk. Néhányat az én egykori slágereim közül is bemeltünk a repertoárunkba, köztük a Red Baront és a Stratust, de ezen túl a Jazz is Dead is csak egy olyan zenei eszközzrendszer volt, amellyel az azt alkotó muzikusok kifejezésre tudták juttatni a fusionról alkotott közös elképzeléseiket. A zeneiparban mindenkinek folyamatosan meg kell újítania magát ahhoz, hogy ne apadjanak el a kreatív energiaforrásai. Ha őszinte választ vár tőlem a jazzszíntér jelenlegi állapotát tekintve, azt kell mondjam, nincsen módomban megadni, mert nagyon keveset tudok róla ahhoz, hogy megalapozott véleményem legyen. Amikor felkérést kapok egy fellépésre, az annak köszönhető, hogy a meghívó fél irántam érdeklődik, nem pedig egy zenei stílus iránt, amelyhez egykor szoros szálak fűztek. Ez valóban csalódással tölt el a jazzszíntér állapotát illetően. Ahogy Amerikában mondják: „Jogomban áll hallgatni, hiszen minden, amit mondok, felhasználható ellenem...”

G.: Azt olvastam egy önrel készült interjúban, hogy arra a bizonyos lakatlan szigetre több más album mellett magával vinné egy felvételét Bartók Béla Concerto zenekarra című művének. Érdekelne, hogy dobosként, illetve zeneszerzőként milyen inspirációt tud meríteni a klasszikus zenéből?

B. C.: Jó kérdés! Zeneszerzőként különleges helyzetben vagyok, mert a zenei gondolataimat a dob felszerelésen bontom ki, és ebben a minőségemben igen jelentős hatással van rám a nagyszerű Bartók Béla, Igor Stravinsky, Gustav Mahler vagy Richard Strauss. Ahogy korábban említettem, mindezeket a zenei élményeket, amelyeket a jóvoltukból átélek, a saját zenei megnyilatkozásaim részévé alakítom – ahogy például a Total Eclipse című lemezemen hallható.

G.: Azon túl, hogy dobos, zeneszerző és zenekarvezető, ön évek óta tanít, 2011 óta online dobleckéket is lehet öntől venni. Melyek voltak a legtanulságosabb momentumok az ön számára, amelyeket a tanítás során szerzett?

B. C.: A tanításhoz elengedhetetlen, hogy az ember maga is folyamatosan tanuljon, fejlessze magát, hiszen a legtöbbet a tanítványaimtól tanultam. ■

Billy Cobham hivatalos honlapja: billycobham.com

Autumn leaves – őszi koncertajánló

Aki szomorkodna a naptári nyár búcsúja miatt, rögtön szeptember elsejétől vigasztalódhat a tízéves múltva visszatekintő **Újbuda Jazzfesztivál**on, amelynek hagyományosan az A38 hajó és a MU Színház ad otthont. A tizenegyedik fesztiválon elsőjén hallhatjuk a Random Tripet, másnap Geröly Tamás trióját Gombai Tamással, a nemzetközi ARGO formációt, illetve a The Best Bad Trip koncertjét – mindezt az A38 fedélzetén. 4-én csatlakozik a hajóhoz a MU Színház Dukay Barnabás és Gadó Gábor duókoncertjével, a Rezervátum Orchestra fellépésével és a német BAUER 4 bemutatkozásával, az A38-on pedig az osztrák May The Sax vezet át a hajnalba. Szombaton, 5-én a német Gorilla Maskkal, a magyar-örmény Araraton Trióval és az egyesült királysági Beardymannel hajózhatunk, míg 6-án, a záró napon a MU színpadára lép a lengyel Olbrzym i Kurdupel és a Tóth Viktorhoz csatlakozó német-belga Masim Badavi Players.

A **MÜPA** megszokott jazzsorozataiban izgalmasabbnál izgalmasabb előadók koncertjein tapsolhatnak a különlegességek kedvelői. Szeptemberben az osztrák fókuszú Európai Hidak fesztivál keretében lép fel a gitáros, Wolfgang Muthspiel triója, melyben Larry Grenadier bőgőzik és Jeff Ballard dobol.

Október 9-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytérmet várhatóan színültig megtöltő közönség ünnepli a 75 éves Benkó Sándort az „És él a dixie...” című koncerten, melyen a Benkó Dixieland Band vendégeként fellép Berki Tamás, Micheller Myrtil, Deseő Csaba, Hegedűs Csaba és Nagy Jenő, a Banchieri Singers, sőt két amerikai sztárvendég is: Lee „Plink” Floyd bendzsós New Orleansból és Jon-Erik Kellso trombitás New Yorkból.

Október 30-án és november 13-án két Jazzlegenda érkezik a nagyterembe – előbb Chick Corea The Vigil formációjával ad hírt legújabb törekvéseiről, és mutatja be fiatal felfedezettjeit, majd Steve Gadd dobmagus 70. születésnapja alkalmából gyűlhetünk össze ugyanott, hogy lefégyverző groove-okat élvezhessünk. Ez alkalommal James Taylor ikonikus énekes teljes kísérezeneke színpadra lép.

Novemberre jut egy Jazzműhely is: 28-án a sikert sikerre halmozó Special Providence adja elő sokat mondó, The Essence of Recent Times című műsorát vonósokkal és a Turbóból ismert Tanka Balázssal kiegészülve.

Steve Gadd Band

A jazz leginkább fülbemászó ágát ünneplő **Jazzy Fesztivál** idén október 2-án és 3-án csábítja rajongót a MOM Kulturális Központba. Pénteken este 8-tól Charlie zenél egytől egyig kiemelkedő zenészbártaival, plusz egy igazán illusztris vendéggel, Babos Gyulával. Charlie minden bizonnyal megszólaltatja kedves jazzszerzeményeit is, ám a legnagyobb slágerek sem maradhatnak el. Másnap két fellépő követi egymást a hegyvidéki színpadon. Elsőként Fábián Juli és Zoohacker egyre nagyobb tömegeket megmozdító zenéje csendül fel, és hogy még mindig az elektronikus irányzatoknál maradjunk, utánuk a német Jojo Effect teremt lounge-hangulatot vendégével, Anne Schnell-lel.

A **CAFe Budapest** fesztivál idén is arra szólítja fel közönségét, hogy töltsse fel magát, még hozzá jobbnál jobb zenéssel Budapest legkülönfélébb koncerthelyszínein. A teljes kínálatot felsorolni még csak a jazz műfajából is hosszadalmas lenne; ki kell emelni a Christian Muthspiel 4 Steve Swallow-val megtárogatott együttesének fellépését október 3-án az Opus Jazz Clubban, Micheller Myrtil és Pintér Tibor duókoncertjét 5-én a Budapest Jazz Clubban, 7-én ugyanott a GreMi Dózer, azaz Grencsó István és Miklós Szilveszter zanzásított zenekarának estjét, 12-én a lapunk 44. oldalán részletezett In

Jojo Mayer

Memoriam Csepregi Gyula – Magyar Jazz Napja rendezvényét a BMC nagytermében, 14-én az Opusban Palle Mikkellborg Triófellépését, 18-án a Müpa nagytermében Jojo Mayer és Lajkó Félix lángra lobbantó produkcióját, valamint 18-án ismét az Opusban a La Planète Quartet s benne Aki Takase japán zongorista zenei kísérleteit.

A sokat említett **Budapest Jazz Club** a szokásos műsorrendjébe ősszel is beilleszti a világsztárokat, akik itt-hon elvélve hallhatók klubkörülmények között, vagyis szinte testközelből. Járt már a BJC-ben, és szeptember 15-én egymás után kétszer, fél nyolckor és fél tízkor is hallhatják lelkes rajongói Joshua Redmant és trióját, melyben Ole Morten Vågan bőgőn, Jorge Rossy dobon működik közre. Október 13-án Trace Bundy gitározik az egybegyűlteknek, mely fellépésével 2011 óta tartó hagyományt követ. Először érkezik viszont saját jogán a BJC-be Luis Perdomo venezuelai születésű, New York-i zongorista, és minden bizonnyal hasonló lelkesedéssel fog találkozni október 22-én, mint korábban Miguel Zenon vagy Ravi Coltrane zenekarának tagjaként.

Szintén sok programnak ad otthont a CAFe műsor-kínálatából a **Budapest Music Center**, de természetesen a fesztivál előtt és után is rengeteg jazzcsemegéből válogathatunk itt az őszi folyamán. Hogy csak néhányra hívjuk fel az érdeklődők figyelmét: folytatódik a Take the MOL Train sorozat, melynek keretében szeptember 3-án a Párizsban alakult, Palotai Csabához köthető The Deserters zenél az Opusban, majd október 30-án a svájci VEIN trió fogadja Greg Osby szaxofonost. A Goethe Jazz sorozatban szeptember 4-én Daniel Erdmann és Samel Rohrer adja elő „ten songs about real utopia” című meghökkentő műsorát Frank Möbius gitárossal és Vincent Courtois csellistával, november 7-én pedig a német jazz feltörekvő generációjának egyik legtöbbet méltatott hármasa, a Pablo Held Trio fest utánözhatatlan hangképeket.

A **Zeneakadémia** koncertkínálatában megszokhatjuk, hogy jellemzően akusztikus, intim felállású jazzformációk adnak koncertet termeiben, és megtapasztalhattuk, hogy e koncertek előadó és közönsége számára is különleges élményt jelentenek. Október elsején a lengyel zongorista, Leszek Możdżer készül rá, hogy elvárásolja a Solti Terem hallgatóságát Krzysztof Komeda, Lutosławski, Chopin, Bach és Prokofjev dallamaira „elkövetett” improvizációival. November 25-én pedig vis-

Fotó: Piotr Toppeizer

Leszek Możdżer

szatér a Nagyterembe Brad Mehldau, aki 2013. novemberi szólókoncertjének végén az állva tapsoló rajongók buzdítására öt ráadást adott. Ez alkalommal trióban hallhatjuk az amerikai zongorista mágust; magától értetődik, hogy Larry Grenadier bőgős és Jeff Ballard dobos lesznek játszótársai.

Gramofon-összeállítás

További információ: www.a38.hu, www.mu.hu, www.mupa.hu, www.jazzy.hu, www.cafebudapestfest.hu, www.bjc.hu, www.bmc.hu, www.zeneakademia.hu

FON
TRADE MUSIC

**EGY VALÓDI
HANGSZERÜZLET.**

Hatalmas kipróbálható és
összehasonlítható kínálat.

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,

Kiss Lószef utca 14.

Tel. (+36 1) 210 2790

Nyitva tartás:

h-p 9⁰⁰-17³⁰

Egy amerikai futurista zongorista és magyar felesége – George Antheil és Márkus Böske

1923. március 3-án, szombaton este fél kilenckor a budapesti Zeneművészeti Főiskola kisterme Antheil George futurista zongoraművész hangversenyére invitálta a publikumot. A műsorban Bach, Chopin, Debussy, Albeniz és Borogyin művei mellett a zongorista számos saját kompozíciójának előadását hirdette a Rózsavölgyi és Társa. A jegyek ára vigalmi és forgalmi adóval együtt 100 és 300 korona között volt. Összehasonlításképpen: ugyanezekben a napokban a Pesti Napló című napilap egy száma 20 koronába, a nyíregyházi Nyírvidék 30 koronába, az Auróra folytatásaként, Szabó Dezső főszerkesztésében megjelenő Élet és irodalom című, ebben a hónapban indított folyóirat pedig 300 koronába került.

◆ Simon Géza Gábor

A koncertről szolid beszámolót közölt a Népszava: „Szombaton este Antheil George amerikai művész zongorázott a Zeneakadémiában. Hangversenyének műsora szerint Antheil 'futurista' zongoraművész. A futurizmus, amely szó szerint jövőt jelent, Olaszországból indult ki és célja a meglévő irodalom és művészet lerombolása. A romok fölött aztán a futuristák járnak a diadalmas táncot. A futurizmus több mint egy évtizedes élettartama alatt sok zavart, fölfordulást okozott, de figyelemreméltó lendülettel nem vitte előre az irodalom és művészet ügyét. Végül befutott Budapestre az első futurista zongoraművész is. Arros, Chopin, Debussy szerzeményeim kívül túlnyomórésztben a saját szerzeményeit játszotta. Az első három szám nem hozott semmi meglepetést. Chopin is, meg Debussy is egészen normális módon pergett le ujjai alatt. Hogy billentése kissé kemény, az ütemek kissé önkényesen sorakoznak egymás után; ez nem futurista sajátosság, megteszik ezt mások is. A saját szerzeményei igaz hogy szeszélyesen hangzanak, de ebben a tekintetben is edzve van a közönség füle.”

George Antheil (Georg Carl Anton Antheil) 1900. július 10-én a New Jersey állambeli Trentonban német és lengyel emigráns szülők gyermekeként született. Zongoratanulmányait Constantine von Sternberg és Ernest Bloch irányították. 1922-ben hagyta el Amerikát, hogy előadóművészként és komponistaként az amerikai lehetőségeknél lényegesen nagyobb számban működő és szakmai szempontból jóval komolyabb európai koncertpódiumokon mérse meg magát. Az öreg kontinensen perkusszív és disszonáns zenéje viharos fogadtatásban részesült. Korai kompozíciói bemutatóit többek között Igor Stravinsky tá-

George Antheil

mogatta. Ezek között volt számos jazzes hatásokat tükröző darabja, köztük a Budapesten is bemutatott Jazz Szonáta (1922).

1922 decemberében Berlinben sorsdöntő találkozás történt George Antheil életében. Ő maga ezt így írta le az először 1945-ben megjelent Bad Boy of Music című önéletrajzában: „Amikor 1922 decemberének egy napján visszatértem berlini lakásomba, egy párizsi levél várt. Stravinsky írta, azt szerette volna, ha Párizsba mennék, ahol ő a megbeszélte koncertemet már előkészítette. Elmentem a postára és táviratoztam neki, hogy jöhetek. Azután felkerestem egy kávéházat a lakásom közelében. Hamarosan belépett a kávéház-

ba egy lány és két férfi, akik egy mellettem levő asztalnál foglaltak helyet. A lány sötéthajú volt, erős pocacsonttal, egyébként finom, gyengéd szépség. Fekete szoknyát és fekete blúzt viselt s nem használt semmiféle kozmetikumot. A vele levő két férfi fiatal volt és nyilvánvalóan testvérek voltak, Mephisto-ikreknek látszottak. Emellett nagyon mongolosan néztek ki.

Most mindhárman kávé rendeltek, s mikor az megjött, teljesen csendben fogyasztották el. A kevés beszéd, ami megesett, úgy hangzott, mint a kínai vagy valamilyen mongol dialektus. Egyikét sem beszéltek az általam ismert nyelveknek; én tudtam németül, franciául és a New Jersey-i amerikai nyelvet. Emellett volt némi svéd, olasz és orosz tudásom is.

A lány és a két férfi 'művészek' tűntek. A következő nap délutánján megszállottként látogattam meg az expresszionista művész galériát, amelynek 'Der Sturm' [A vihar] volt a neve. Itt újra találkoztam egy fiatal alkalmazottal, Eva Weinwurstl kisasszonnyal, egy jókinézésű, vékony, kábé 23 éves lánnyal, néha modern képeket vásároltam nála.

George Antheil New Yorkban, 1927-ben

A Ballet Mécanique kézzel írt kottája

Eva élénken érdeklődött a munkám iránt, unortodox darabokat komponáltam; ő számomra a modern művészet fő prédikátora volt, olyan lány, amilyeneket az ember a könyvkereskedésekben, művészeti galériákban és a modern múzeumokban oly gyakran talál. Ha valaki a kávéházi hölgy ügyében segíteni tud, az Eva. Berlin művészeti életében semmi nem történhetett Eva tudta nélkül; ő ült a központban, ő volt a távirati iroda. És Eva tényleg tudta, hogy ki a kávéházi lány. Azt mondta, hogy ő is a kávéházból ismeri. Márkus Böskinek hívják.”

Önéletrajzában Antheil a továbbiakban igen sokat mesél arról, hogy Eva Weinwurzl hogyan próbálta őt lebeszélni a megismerkedésről a budapesti születésű Márkus Erzsébettről, aki egyfajta forradalmár volt.

Antheil Eván keresztül két jegyet küldött a Márkus lánynak s ők elmentek a koncertre, ám utána nem várták meg Antheilt: „S miért nem? No igen, a zenéje nem tetszett neki.”

A történet a Bad Boy of Music tanúsága szerint néhány hét múlva folytatódott, amikor a galériás hölgy karácsony előtt egy háromszemélyes randevút hozott össze, amelynek csúcspontja a legelőkelőbb berlini étteremben elköltött vacsora volt. A folytatás egy közös, immár kétszemélyes karácsonyozás volt Lengyelországban. A vonatúton tisztázták, hogy George Antheil nem gazdag úrifíú, s nem is az amerikai gengsztervilághoz tartozik – bár a csőre töltött

pisztoly állandóan a keze ügyében volt. Márkus Böski pedig elmesélte, hogy a magyar papája alkusz Budapesten.

Az esküvőt 1925. november 4-én, majdnem három esztendővel az első találkozás után tartották meg Budapesten.

1927 sok tekintetben kulcsév volt a George & Böski Antheil házaspár életében. Az év elején George Antheil újabb koncertet adott Budapesten, amelyre Zelt Zoltán a

Tegnap című, 1966-ban megjelent visszaemlékezéseiben Az első hangverseny címmel írt: „Amerikai zongoraművész érkezett Budapestre. A nevére nem emlékszem, csak arra,

hogy az Esplanade-szállóban lakott, és szerencsére magyar felesége volt, akinek át tudtam adni Kassák kérését: adjon néhány jegyet a Dokumentum című folyóirat munkatársainak.

Megilletett minket az ingyen belépő, hiszen fegyvertársai voltunk a modernségben. Arról volt híres, hogy nemcsak ujjaiával veri a billentyűket, hanem öklével, könyökével is. Megérkezésekor nyilatkozott egy délutáni újságban, s elmondta, hogy európai körútján minden föllépése botránnyal, tüntetéssel végződött. Ezért revolver nélkül nem is lép dobogóra. [...]

Nem sokan gyűltek össze, talán negyed ház lehetett. És csupa illedelmes ember. Gyér közönség, gyér taps. De a hangverseny végén valamivel hangosabban csattantak a tenyerek. A könyökével zongorázó művész megdöbbenve nézett farkasszemet közönségével. Se paradicsom, se záptojás, se füttyszó? Miféle város ez, ahol ha kevesen is, de már 1927-ben megértik a jövő művészetét? S ekkor a magyar avantgárd, a Dokumentum munkatársai megszánták az ifjú amerikai mestert. A jövőendő

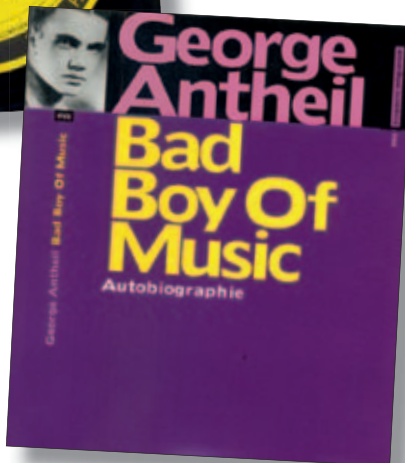

A MusikFabrik a Ballet Mécanique előadása közben 2002-ben Essenben, a KlavierFestival Ruhron

magyar irodalom nem kisebb alakjai, mint Déry Tibor, Illyés Gyula s még néhányan, a modern művészet akkor már európai híriű vezéralakjával, Kassákkal az élen, a dobogóhoz szaladtak, s szájukba dugott ujjakkal akkora füttyöket csaltak a Zeneakadémia csillára alá, hogy ennél nagyobb ricsaj a párizsi koncerten sem lehetett.”

Néhány héttel a ricsajos budapesti koncert után George Antheil szerzői estjére került sor New Yorkban, amelyet eredetileg a Paul Whiteman's Experiment in Modern Music sorozat keretében terveztek. A szériában a hagyományos európai kompozíciós zene és az újabb keletű amerikai hot jazz valamiféle vegyítését képzeltek el. Ez egyfajta kiszélesítése volt a korábbi „megjazzesítéseknek” és az olyan feldolgozásoknak, mint a Liszt II. Magyar rapszódia-jából vett Hungarian Rag (Julius Lenzberg) és hasonlók. Ez a sorozat egyúttal az egyik első előszele volt az 1950-es években third stream néven elhíresült jazzirányzatnak, amelynek keretében például Seiber Mátyás Improvisation for Jazzband and Symphony Orchestra című művét 1960-ban Londonban bemutatták. Paul Whiteman egyébként korábban többek között ebben a sorozatban mutatta be George Gershwin Rhapsody In Blue című kompozícióját is.

A nagy George Antheil-koncertre 1927. április 10-én a New Yorki-i Carnegie Hallban került sor. Ennek fő száma a még 1925-ben Párizsban komponált zongoraverseny, az A Jazz Symphony volt, amelyet Allie Ross vezényletével a

W.C. Handy's Orchestra adott elő. A zenekarban két-két oboa és klarinét, egy-egy szoprán-, alt- és tenorszaxofon, három-három trombita és harsona, továbbá egy tuba és egy nagy csomó ütőhangszer, két bendzsó és három zongora szerepelt. A szólószongora-szólamot a zeneszerző, George Antheil játszotta.

A kritikusok az est műsorából elsősorban a Ballet mécanique (1924) előadását emelték ki. Ennek hangszerelésében 16 gépzongora, két koncertzongora, 3 xilofon, 7 elektromos csengő, 3 légcsavar, sziréna, 4 basszudob és egy tam-tam dob szerepelt. A darab eredetileg egy francia alkotókkal, amerikai producerrel készült, de először Ausztriában bemutatott experimentális (dadaista, poszt-kubista) film kísérőzenéjének készült. A felújított verzió a hét DVD-t magában foglaló, Unseen Cinema: Early American Avant Garde Film 1894–1941 című sorozatban jelent meg 2005-ben.

A Ballet mécanique legismertebb verzióját Robert Craft vezényli a Los Angeles Contemporary Music élén, amelyben négy zongora, két xilofon, harangjáték, üstdob, tenor- és basszudob, katonai dob, gong, triangulum, cintányér, woodblock, nagy és kis repülő propeller, nagy és kis elektromos csengő szerepel (Urania UR 134/US 5134 LP). Az 1927-es koncert résztvevői a már említettek mellett kisebb figyelmet szenteltek George Antheil Vonósnégyesének, valamint a Zongorára, hegedűre és dobra írt szonátájának. George Antheil 1927-ben Flight – Ivan the Terrible címmel komponálta a Rettegett Iván orosz cárról szóló,

az operát és a balettet közös egységbe foglaló szerzeményét. A darab szövegyűjtőjét feleségével, Böski Antheillel közösen írták. Az angol nyelvű szöveget két tenor, egy koloratúr-szoprán és egy bariton szólóénekes, valamint kórus adta elő. A balett részben három szólista és a balettkar működött közre.

Antheil 1935 és 1957 között mintegy harminc filmzenét komponált. Emellett publikált nyolc szimfóniát, a már említett mellett hat további

operát, valamint csaknem harminc kamarazenei- és nagyzenekari művet.

George Antheil 1959. február 12-én New York Cityben hunyt el. Szülővárosában, Trentonban temették el. 1902-ben született felesége, a szakirodalomban Böski, Boske, Böschke, Böske, Bjerska, Elisabeth, Erzsébet néven emlegetett budapesti leány 1971 augusztusában halt meg. Hamvait a Csendes-óceánba szórták. ■

PALLAI PÉTER–KEREKES GYÖRGY: A JAZZ ÉVSZÁZADA

Fidelio Média Kft., 2015

527 oldal

Különös elfogódottsággal veheti kezébe a Gramofon olvasója a méretét tekintve is jelentőségteljes könyvet, hiszen egyik szerzője, Pallai Péter a Gramofon régi munkatársa. Ezen felül hosszú évek óta ő a londoni Magyar Intézet jazzkurátora, európai jazzcsereprogramok szervezője, itthon pedig kitartó lelkesedéssel vezette jazzműsorát a Civil Rádióban, és szervezi péntekenként a Harmónia Jazzműhely koncertsorozatát a Budapest Jazz Clubban. Ez utóbbi tevékenységében (mely még a Nyitott Műhelyben indult) is társa Kerekes György, aki a már a Gramofonban is méltatott kétkötetes Jazzportrék című munka szerzője. Zongoristaként is értő rajongója a műfajnak, s a dolog még fokozható: ő készítette A jazz évszázada illusztrációit is. Mindkét szerzőre jellemző a jazz-zene fanatikus szeretete, ez is magyarázza, hogy a digitális korszakban papíralapú jazztörténetet jelentettek meg huszonkét fejezetben, valamint az is, hogy eredendően és a szó jó értelmében régi vágásúak, ami a jazz

kialakulásának részletes bemutatására és a mainstream jazzre fordított hangsúlyos figyelmükben is megmutatkozik. Az egyensúly azért nem borul fel, erre gondosan ügyeltek, például azon döntésük is ezt a körültekintést demonstrálja, hogy külön egy teljes fejezetet szenteltek az európai jazznek, mely témát lapunk alapító-szerzője, a jazzügyekben (is) széles körben tájékozott Ziperovszky Kornél dolgozta fel.

A könyv kézben fogható, az olvasást hagyományos módon gyakorolni szeretők kedvében jár, de az információtömeg nem ér véget a lap alján: minden alfejezethez, járul egy-egy YouTube-link, némelyikhez több is, így összesen közel nyolcszáz hangminta áll rendelkezésre az olvasónak. Negyvennégy hangzó példa található a fejezetek közt elszórtan Cseke Gábor jóvoltából a jazzben használatos alapfogalmak (pl. hangközök, skálák, improvizációs módok) tisztázására, s ezen felül 751 videót linkeltek be a szerzők a megfelelő fejezetrészekhez, hogy ne csak a néma betűk

révén próbáljon az érdeklődő eligazodni a tárgyalat témákban. Emberfeletti vállalkozás, de jócskán megérte a fáradságot, hiszen épp ettől az extrától lesz A jazz évszázada páriát ritkító munka. No meg a személyes megközelítéstől (amely már Kerekes könyveire is jellemző volt), és amely itt is kiviláglik a hangvételből, továbbá orientáló felvetéseikből, mondjuk, hogy mely kérdésekre keressünk választ jazzhallgatás közben. Szeretnék, ha szeretnénk, amit szeretnek. *Bércesi Barbara*

SZABÓ SÁNDOR: ZENÉLŐ ŐSKELET

Püski, 2015

240 oldal

Az egyre nagyobb külföldi ismertségre és elismertségre szert tett Szabó Sándornak immár második zenei tárgyú könyve jelent meg a Püski Kiadónál. Nevét a hazai közönség elsősorban a jazz, valamint az akusztikus gitárzenei fesztiválok kapcsán ismerheti. Az 1980-as évek elejétől egyike volt azon úttörőknek, akik a Makám, a Kolinda és más együttesek mellett a SzaMaBa Trióval – mint a hazai improvizatív zene másként gondolkodó muzsikusi – lerakták a hazai világzene alapjait. Gitáros-zeneszerzőnk egyben mély, szuverén gondolkodó is.

Szabó Sándor Zenélő Őskelet című könyvében páratlan dologra vállalkozott: metafizikai logikával felépített szemléleti pozícióból az ősi keleti zeneiség felidézésével a zene világának a megszokottól eltérő, egészen más látványát mutatja meg. Hiánypótló kötetben feldolgozza a keleti zenében tett több évtizedes barangolásait – hiszen pályafutása során nemcsak koncerteket adott Ázsiában és a Távol-Keleten, hanem független muzi-

kológusként kutatásokat is végzett. Kutatási területe a hivatalos magyar zenetörténet kezdete előtti kor, a Honfoglalás előtti ázsiai ősök udvari zenéje.

A könyv három fő részre tagolódik. A fő keleti zenei rendszerek bemutatásával történeti áttekintésben és elméleti összehasonlításban panorámát nyit a keleti zenére, a Zenebölcséleti elmélkedések című részben felidézi azt az ősi zeneiségben fogant világot, amikor az ember nem kultúrában, hanem kultuszban élt. Ebben a fejezetben a zene mélyebb aspektusaira is rámutat. Gyakran utal a modern nyugati kultúrában kialakult zenére, rámutatva annak különbségeire. Megkísérli megragadni és fogalomrendszerben rögzíteni a zene emberre gyakorolt hatásának okát és működését. A harmadik részegység a Modern Magyar Keleti Zene művészi laboratóriumába kalauzol el minket, ahol művészként, mintegy zenei régészként összefoglalja és újraidézi őseink 1000–1500 éves zenéinek egy lehetséges modern változatát.

A keleti zene történetéről, hangrendszereiről, ritmusvilágáról eddig senki nem írt ilyen alapos munkát. Mindazok, akik bármilyen szinten érintettek a világzenében vagy a keleti zenében, rendkívül hasznos információkat szerezhetnek a könyvből.

Simon Géza Gábor

„Hamar megtaláltuk a közös hangot”

Beszélgetés Pávai István népzenekutatóval

Pávai István Székelyudvarhelyen született, zenetudományi diplomáját a Kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémián, PhD doktori fokozatát pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen szerezte; 2005-ben megvédett disszertációjának címe: *A tánczene és interetnikus kapcsolatai az erdélyi magyar néphagyományban. 1994–1998 között a budapesti Néprajzi Múzeum főmuzeológusa, a Népzenei Gyűjtemény osztályvezetője volt. Ezzel párhuzamosan kezdte el tudományos munkáját a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Zenetudományi Intézetében, amelynek máig az egyik főmunkatársa. 1998 óta tanít a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, 2001 óta pedig a Hagyományok Háza keretében működő Folklórdokumentációs Könyvtár és Archivum vezetője. 2012-ben a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki „a hagyományos hangszeres népzene kutatásában, gyűjtésében és közkinccsé tételében végzett több évtizedes munkássága elismeréséért”, 2015-ben pedig Szabolcsi Bence-díjat kapott „kiemelkedő zenetudományi és zenei ismeretterjesztő tevékenysége elismeréseként”. A Gramofon ezúttal elsősorban az általa gondozott Jagamas János népzenei gyűjteményről kérdezte.*

• Könyves-Tóth Zsuzsanna

Fotó: Thaler Tamás

Gramofon: *A közelmúltban jelent meg DVD-n Jagamas János népzenei gyűjteménye a Hagyományok Háza gondozásában; a kiadvány hatvan-hetven éve vártott magára...*

Pávai István: A Jagamas-anyag megjelenésének igen nagy jelentősége van: Jagamas János, aki később létrehozta ezt a gyűjteményt, a bécsi döntés után kolozsvári tanulmányait megszakítva felköltözött Budapestre kihasználva a lehetőséget, hogy Kodály Zoltán tanítványaként sajátíthassa el a népzene kutatás mesterségét. Tudvalevő, hogy Kodály nagyon szigorú ember volt, tanítványai elé igen magas követelményeket állított. Az első órát azzal kezdte, hogy megkérte, mindenki írja le, hány népdalt ismer – Jagamas egyből kétszázat tudott összeírni, így Kodály azonnal érzékelte, hogy komoly érdeklődésű diákkal van dolga. Nagyon lelkiismeretes, munkamániás ember volt, egykori tanítványaként jól emlékszem komoly tekintetére, nem könnyen teljesíthető szakmai elvárásaira. A háború végén jött vissza Erdélybe, ahol a pár év múltán megalakult, a Román Akadémia alárendeltségében működő Folklórintézet, mai nevén Kolozsvári Folklór Archivum munkatársa lett. Az intézet célja volt az erdélyi román népzene és az erdélyi kisebbségek (magyarok, szászok, cigányok stb.) népzenejének gyűjtése, ezek összefüggéseinek feltárása. Jagamas munkatársaival a moldvai csángókhoz is több hosszabb gyűjtőutat szervezett. Nagy intenzív munkát végzett, hiszen alig több mint egy évtized alatt több mint 7200 dallamváltozat gyűlt össze, s ezek mind fel is kerültek a DVD-re. Az anyag jelentős részét Jagamas le is jegyezte, ami nem volt könnyű munka, főleg fonográfhengerekről, s amiatt sem, mert nagy pontosságra és részletességre törekedett. A lejegyzésekből viszont

mindössze alig több mint félezer jelent meg két kötetben (Moldvai csángó népdalok és népballadák – 1954; Romániai magyar népdalok – 1974). A mostani kiadványig a Jagamas-gyűjtemény hangfelvételei közül viszont semmi sem jelent meg. A DVD-n 3000 népzenei dallam hallgatható meg. Ezek nagy része magnetofonnal készült, tehát viszonylag jó minőségben maradtak ránk, mert akkoriban még nem léteztek amatőr magnetofon készülékek, így Jagamasék félprofi magnót használtak.

G.: *A fonográf- és magnetofonfelvételek digitalizálása is most történt meg?*

P. I.: *Úgy kezdődött az együttműködés Kolozsvárral, hogy tettünk náluk egy baráti látogatást archívumi kapcsolat-*

keresés céljából az MTA Zenetudományi Intézetből. Láttuk, hogy ott semmi sem történt még a digitalizálás terén, miközben itthon már három helyen, a Néprajzi Múzeumban, a Zenetudományi Intézetben és a Hagyományok Házában is végeztünk ilyen jellegű munkát. Kiderült, hogy Kolozsváron erre nincs pénz, nincs technikai felszereltség, sem személyzet, ezért kölcsönadtunk egy speciálisan átalakított stúdiomagnót és kiküldünk segítségül egy kollégát, hogy betanítsa a kolozsváriakat, így elkezdődött ott is a digitalizálás. Közben szóba került, hogy jó lenne egy válogatáslemez kiadni a Jagamas-anyagból. Ahogy haladt a digitalizálási munka, kiderült, hogy akár egy DVD-t is megtölthetnénk. Végül Ion Cuceu, az intézet akkori igazgatója azt javasolta, ha már DVD-t adunk ki, kerüljön

Forrás: Hagyományok Háza

Jagamas János (középen) és Domokos Pál Péter (a jobb szélén) gyűjtés közben Lujzikalagorban (Moldva, 1958)

rá a teljes gyűjtés. Ennek nagyon megörültünk, hiszen korábban nem is mertünk abban reménykedni, hogy minden hangfelvétel, minden kottás lejegyzés, kézirat, fotó és szokásleírás kiadásra kerülhet. A kutatás finanszírozásának egy részét és a teljes kiadás költségét a Hagyományok Háza állta.

G.: A DVD nagyban megkönnyíti a kutatók dolgát, sokkal nagyobb anyag áll egyszerre az ember rendelkezésére, amelyben lényegesen egyszerűbb a keresés. Korábban is voltak már ilyen formátumú kiadványok?

P. I.: Olyan, ami egy személy teljes népzene gyűjtését tartalmazza ezidáig nem volt. Ezen a DVD-n válogatás nélkül minden rajta van és

minden kereshető is, több szempont szerint. Nem végeztünk különösebb tematikus feldolgozást, értékelést, mert ez még pár évet vett volna igénybe. Kolozsvári szerkesztőtársammal, Zakariás Erzsébettel az volt a célunk, hogy minél hamarabb közkinccsé váljék ez az anyag, és gyakorlatilag az egész Jagamas-archívumot kezébe tudja venni bárki. Egyébként végünk most is hasonló jellegű munkát. Idén jelenik meg még két kisebb kiadványunk, amelyek egy erdélyi hagyományőrző falu (Magyarózd) és egy székelyföldi kistáj (a Sóvidék) népzenei anyagából mutatnak be válogatást. A Jagamas DVD egyfajta modellként is szolgál ezekhez, de ezúttal tematikusan is feldolgozásra, értékelésre kerül az anyag.

G.: Mik voltak a kezdeti nehézségek a Jagamas DVD megvalósításánál?

P. I.: Először is, létre kellett hozni egy adatbázist és egy számítógépes megjelenítő felületet. Az archív anyag feldolgozása is nagy munka volt. Hatvan év alatt nagyon kevesen foglalkoztak az archívum anyagának rendbetételével, kutatásával, így a többszörös igazgatóváltások, költözések miatt az anyag teljesen össze volt keveredve. Mikor elkezdtük rendezni, azzal szembesültünk, hogy sok helyen hiányok vannak. Ezeket szerencsére megtalálták a kolozsvári kollégák, akik ezután a sziszifuszi munka után, mint maguk mondták, jobban megismerték saját archívumukat is.

G.: Milyen gyakorlati haszna van a gyűjteménynek?

P. I.: A kiadványnak nem csak tudományos jelentősége van; a Zeneakadémia Népzene Tanszékén a fiatalok szeretnének mindig valami eddig még nem ismert anyagot megtanulni, játszani az előző generációkhoz képest. Nos, a Jagamas-anyagban bőven találunk olyan dallamokat, amelyek azelőtt még nem voltak ismertek. A hangszeres felvételeket a táncházak is fel tudják használni.

G.: Pár éve jelent meg a Hagyományok Háza Utolsó óra című CD-sorozata is...

P. I.: Ezt a projektet Kelemen László, a Hagyományok Háza főigazgatója kezdeményezte a kilencvenes években, még a Hagyományok Háza létrehozása előtt. Akkoriban még a Néprajzi Múzeumban dolgoztam, ahol ő megkeresett, és felvetette, mi lenne, ha kihoznánk Erdélyből a még élő és működő falusi zenekarokat és stúdióminőségű felvételeket készítenénk itt velük. Először kétségeim voltak, hogyan fogja ehhez a forrásokat előteremteni, de mikor pár hónap múlva meghívott gyűjtőnek az első zenekarhoz, már én is kezdtem hinni a projekt sikerében. Ugyan aggód-

tam kicsit, hogyan viselik majd az erdélyi zenészek, hogy kiragadjuk őket eredeti környezetükből, de kiderült, jól működik ez az elgondolás. Hamar megtaláltuk a közös hangot; egy héten keresztül minden nap reggeltől estig mentek a felvételek. Amikor a projekt lefutott mindegy ötven erdélyi zenekarral, a kollégák Felvidék, Vajdaság, Kárpátalja, az Alföld és a Dunántúl zenekaraival folytatták a munkát. 2004-ig tizennyolc CD-nyi válogatást adtuk ki csupán az erdélyi anyagból. Néhány évvel később egy norvég projekt keretében kiadtuk még ötven CD-lemezt a teljes területről. Ez ugyan nem tűnik kevésnek, de a kiadatlan archív Utolsó óras anyag ennek sokszorososa. Ezek feldolgozása folyamatban van, és immár a Hagyományok Háza, valamint az MTA BTK Zenetudományi Intézet anyagait tartalmazó Folklor Adatbázison keresztül kerülnek fel az internetre (www.folkloredb.hu).

G.: Milyen kutatásokat tervez a közeljövőben?

P. I.: A Hagyományok Házában a Folklor dokumentációs Könyvtár és Archívum vezetőjeként archív népzene gyűjtemények digitalizálási és katalogizálási munkafolyamatait irányítom. Az MTA BTK Zenetudományi Intézet tudományos főmunkatársaként kutatómunkát végzek. Itt az egyik jelentős projektünk a Magyar Népdaltípusok Katalógusa második kötetének kiadása, Richter Pál vezetésével és Sebő Ferenc közreműködésével. Ennek első kötete Dobszay László és Szendrei Janka munkájának gyümölcse, az ő népzenei rendszerezésük anyagát rendezzük sajtó alá. Tervezzük, hogy ez is elérhető legyen internetes formában is, a hangzó anyaggal együtt. ■

Pávai István részletes publikációs jegyzékét, előadásait, az általa rendezett kiállításokat megtalálhatjuk a www.pavai.hu honlapon

Idén ősszel húszéves a Fonó

A Fonó Budai Zeneház két évtizede otthona a nép- és világzene vezető produkcióinak; nemcsak mint táncvárosi- és koncerthelyszín, hanem mint próbaterem, stúdió és lemezkiadó is. A Fonó szervezésében valósul meg több fesztivál, így a Héttorony Fesztivál, a Budapest Folk Fest vagy a Fonó Szalon évről-évre, amelyek mindegyike a Kárpát-medence zenei kincseit hivatott bemutatni. A házban működik az ország legpatinásabb szerdai táncvárosa, amely rendszeres kapcsolatot tart fenn az adatközlőkkel, hagyományörző mesterekkel. A Fonót, mint lemezkiadót is nemzetközi sikerek ismerik el; egyetlen magyarként szerepel a WOMEX rangos Top Label listáján.

→ Fonó/Gramofon

Szeptembertől december végéig Fonó20 néven prémium koncert- és táncvárosi sorozattal, új lemezkiadványokkal ünnepelek a Sztregova utcai épületben, a legjobbakból válogatva. Szeptember 12-én a szintén jubiláló – idén harmincéves – Artus mozgásszínházzal közösen szervezett, ingyenes Összművészeti nappal indul útjára a 20-as karikával fémjel-

zett, kiemelt sorozat, majd olyan vendégeket várnak, mint Borbély Mihály fúvós és különleges vendége, a bolgár kaval világszerte elismert virtuóza, Theodosii Spassov; az idén hatvanéves Dresch Mihály, a harmadik évtizedét ünneplő Makám, vagy a már legendás Tükrös. A Kerekas Band a Fonóban újra visszatér oda, ahonnan elindult: a gyökerekhez, a gyimesi és moldvai népzenehez. Rendhagyó közös koncertet ad az Apák és Fiúk minisorozat jegyében a Muzsikás Együttes is, akik a következő generációval, a Buda Folk Banddel együtt lépnek fel. Ferenczi György és a Rackajam remek zenekara fúzióra lép a Liszt-díjas Pál István Szalonna prímással és bandájával; ők mindahányszor bebizonyítják, hogy műfajok feletti zene létezik csak, és a remek muzsikások műfajtól függetlenül csodákat művelnek a színpadon. A sorozat egyik csúcspontja a világ talán legismertebb torokénekes csapata, a tuvai Huun Huur Tu budapesti koncertje lesz november 29-én. Az együttes tagjai elhivatott ápolói, előadói a hagyományos tuvai torokének stílusnak, mely során egy énekes egyszerre két-három hangot is megszólaltat. Az együttes 1992-ben alakult Oroszország autonóm köztársaságában, Tuvában, azóta bejárta a világot és meghívást kap a legnagyobb fesztiválokra.

A Fonó20 sorozat folytatódik egészen december végéig, www.fono.hu weboldalra a programokat folyamatosan tölthet fel a zeneház.

FONÓ
Budai Zeneház
20

Szeptember 9. Évadnyitó szerdai táncváros, Magyarpalatkai banda, Budapest Mezőség Band

Szeptember 11. Berka moldvai és vonós táncvárosi évadnyitó

Szeptember 12. Kapunyitási pánik: Összművészeti nap, 20 éves a Fonó és a 30 éves az Artus!

Szeptember 19. Borbély Quartet, vendég: Theodosii Spassov, Zűrös Banda lemezbemutató

Szeptember 26. Kárpátmedencei táncvárosok

Szerdánként: Györgyfalvi táncok (Kalotaszeg) a Fonó Szerda táncvárosban!

FONÓ
Budai Zeneház

Fonó Budai Zeneház • 1116 Budapest, Sztregova u. 3. • www.fono.hu

„A népzene mindig ott volt mellettem”

Fotók: Németh Anna

**Kiss-B. Ádám,
a Junior Prima díjas Góbé zenekar vezetője**

Idén adta ki második albumát a Góbé zenekar, amelynek muzsikája a kritikusok szerint népzeneinek nem elég autentikus, könnyűzeneinek folkos, a komolyzenei hatások miatt besorolhatatlan (rövid recenzióink a 80. oldalon). Kiss-B. Ádám a különféle zenei műfajok és stílusok határait feszegeti, sőt Trianont említve még az országhatárokat is. Szót ejt a hangszerek konfliktuskezelő szerepéről és a népzeneészek szent küldetéséről is, ami egy népzenei nagyhatalom muzikusaitól legalábbis ajánlatos.

Gramofon: *Mindenhová a hangszereddel mész?*

Kiss-B. Ádám: Jóformán mindig nálam van. Vagy próbára vagy fellépésre vagy egyetemre megyek (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, népzene szak – a szerk.). Ma, az interjúnk napján Szigetszentmiklóson tartunk gyerektáncházat, most ezért van nálam a hegedűm. Kicsit úgy vagyok ezzel, mint az orvosok a saját elhivatottságukkal. Nincs olyan, hogy „szolgálaton kívülre” helyezem magam. Mellesleg többször mentett ki kínos helyzetből, hogy hangszer volt nálam. Általában – koncert vagy táncház (ma már folk-kocsmá) után – hajnalban megyek haza, és előfordult már, hogy belém kötöttek, de aztán elhúztam néhány nótát, és barátságban elváltunk.

G.: *A folk-kocsmák sem úgy működnek, mint az igazi táncházak, a népzene is gyakran világszerte csap át. Ahogy te fogalmaztál a zenétekről egy korábbi interjúdban: legszívesebben ilyen zenét hallgattunk volna, s mivel nem volt ilyen, megcsináltuk mi.*

K. B. Á.: Nem egyszer voltam tanúja, hogy városi fiatalok – meghallva egy szép, jó húzással bíró népzenei részletet, amit falusi környezetben, hagyományörző muzikusoktól rögzítettek, tehát autentikus népzene – így kiáltottak fel: Úristen, micsoda rock&roll, micsoda blues! Ebből arra következtettek, hogy azért mondjuk sokan a népzene, hogy bluesos vagy rockos a hangzása, mert hamarabb ismerkedtünk meg ezekkel a műfajokkal és stílusokkal, mint a népzenevel. Más kérdés, hogy olyan nem létezik, hogy magyar népzene, nincs egy általános magyar népzenei stílus, ami az egész Kárpát-medencére vagy a teljes magyarlakta területre érvényes. Tájégségékként vagy akár falvanként is elkülönülnek a zenék egymástól. Ha tehát azt mondjuk valamire, hogy ez a mi zenénk, akkor meg kell vizsgálni, hogy mi melyik faluból jövünk, és ott milyen zenét játszottak. Tetszetősebb volna, ha egy bluesos harmóniafordulatot meghallgatva azt mondanánk: Ez pont olyan, mint egy ördögösfüzesi zárlat!

G.: *Ettől egyelőre meglehetősen távol vagyunk...*

K. B. Á.: Egyetérték. Ez a népzene/világzene kérdés onnan indul, hogy milyen zenét ismerünk, mi áll közel hozzánk. Szerencsémre gyerekként eljárhattam táncházakba, mivel édesapám és barátai népzeneészek voltak. Ez még Sepsiszentgyörgyön volt, a nyolcvanas évek végén. Aztán barátkoztam a könnyűzenei műfajokkal is, tanultam klasszikus zenét, de a népzene mindig ott volt mellettem. Eltökélt szándékom, hogy azt az örömet, amit számomra jelent a népzene, közel vigyem másokhoz is.

G.: *Mivel magyarázod, hogy te és népzeneés kollégáid szinte missziójuknak érzik a népzene terjesztését?*

K. B. Á.: Lehet dobálózni az olyan fordulatokkal, hogy szent küldetés meg hasonlók, de valóban így van. Mi, magyarok népzenei nagyhatalom vagyunk. Ezt a tudást felismerve kötelességünk megosztani polgártársainkkal. Simán elfér Puskás Öcsi és a gulyásleves mellett a népzene és néptáncunk.

G.: *Durván fogalmazva: Trianon jót tett a magyar népzene-nek? Merthogy identitás-erősítő szerepe folyamatosan tetten érhető az elcsatolt területeken.*

K. B. Á.: A határon túli magyarság számára mindig is megtartó erőt jelentett a saját zenei öröksége. Ma már árnyaltabb a kép. Bartók, Kodály és követőik száz évvel ezelőtt „felfedezték” ezt a zenét, elkezdtek felgyűjteni, majd avantgárd zeneszerzőként egyes elemeit, például a Székelyföldről elhozott régies pentaton zenei világot beépítették saját feldolgozásaikba, ami elvárásolta a nyugati zeneértőket. Ennek hatására elindult egy olyan folyamat, ami igyekezett a népzene közelebb vinni a városi emberekhez. Ma már erre nincs akkora szükség. Erdélyben például a táncház-mozgalom eléggé megerősödött a városokban is. A rendszerváltásig Magyarországon is fontosabb szerepe volt a táncházaknak a nemzetiségi feszültségek oldásában, az identitássteremtésben. Visszatérve a 20. század elejére: a

Fotó: Németh Anna

Bartókék föltárta zenei kincsesládát Trianon elzárta az anyaországtól, amit a bécsi döntés átmenetileg fölülírt. A második világháborút követően aztán megfordult a folyamat: Jagamas János és tanítványai belülről, vagyis az elszakított országrészekből kezdték gyűjteni a népzenei anyagot. Ennek következtében a leszakított országrészek már képesek voltak arra, hogy kívülről termékenyítsék meg az anyaországot.

G.: Sok országban – legutóbb Montenegróban tapasztaltam ilyet – a kávézóban, éttermekben vagy egyéb nyilvános helyeken a saját népzenejüket, népzenei feldolgozásait lehet hallani a helyi rádiókból vagy lemezekről. Nálunk nem ez a helyzet.

K. B. Á.: Messze nem tartunk itt – sőt. Erdélyi születésű lévén elmondhatom, hogy Romániában az úgymond népzeneinek hatalmas piaca van, ami káros is egyben, mert az autentikus népzene ilyenkor rendkívül felhígított formában kerül a médiába. Létezik vagy öt olyan tévécsatorna, ahol 0-24 órában szólnak a román nóták, amik meglehetősen távol állnak a régi stílusú román népzeneitől – ha egyáltalán beszélhetünk még bármiféle kapcsolatról. Annak nem örülnék, ha nálunk is öt nótatévét lenne, de azért a jelenleginél jobb is lehetne a helyzet. Jelenleg nincs Magyarországon olyan médiafelület, ami állandó helyet biztosítana a hagyományos kultúrának. Azzal együtt, hogy a népzene a nép sajátja, egyben a magas kultúra szintjén is áll. Ha megnézzük egy régies magyar népdal szövegét, bizony vetekszik legnagyobb költőink műveivel. Ez a zenére is igaz. Bartók valahogy úgy fogalmazott: szeretne olyan minőségű zeneszerzővé válni, hogy négy sorban olyan zenei magaslathoz jusson el, mint a népdalok a maguk egyszerűségükben. Vagyis képes legyen úgy komponálni, hogy négy sorban elmondjon mindent.

G.: Az öt nótacsatornán ez nemigen valósulhat meg. Nem tartasz attól, hogy a te és kollégáid tevékenysége éppen hogy popularizálja a népzeneit? Hogy a felhígulásához vezet?

K. B. Á.: Van ebben igazság. Ugyanakkor a Góbé zenekarnak több arca van. Egy romkocsmás koncertünkön olyan könnyűzenére tombolnak a fiatalok, amit népdalokból írtunk, ugyanakkor tegnap este a Bartók Emlékházban olyan műsort adtunk elő, amiben a zeneszerző műzenei népdalfeldolgozásait és az eredeti zenei forrásanyagokat

játszottuk egymás mellett. Ez a műsorunk azt mutatja be, mit tett hozzá Bartók az autentikus népzenehez. Zenélünk aztán táncban is, ami megint egy másik vetülete a tevékenységünknek. Egészen más tánc alá muzsikálni, mert az egy intim kapcsolatot feltételez a zenészek és a táncosok között, s ez a zene valójában tánc alá való.

G.: Nekem kicsit úgy tűnik, mintha a bartókos és táncmuzika műsoraitokkal mentetné a romkocsmás bulijaitokat.

K. B. Á.: Valahol belül kompenzálni is szeretném egyiket a másikkal. A magyar könnyűzene valamikor a múlt század végén ráállt az angolszász popkultúra utánzására. Zenei társaimmal nem értünk feltétlenül egyet ezzel, vagyis hogy magyartalan ritmusok, dallamok és szövegek áradnak szinte minden csatornából. Ezt próbáljuk ellensúlyozni azzal, hogy megalkottunk egy olyan zenét, ami a saját zenei kultúránkból indul ki, de végülis popzene.

G.: 2007 óta létezik a Góbé zenekar. Világzene, mint olyan, sokkal régebben. Mi az a plusz – érzésed szerint –, amit ti tesztek hozzá?

K. B. Á.: Jelenleg a zenekar mind az öt tagja a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzene szakos hallgatója, mindannyian azzal foglalkozunk nap mint nap, hogy a népzeneit magunkévá tegyük. Tudva, hogy soha nem fogunk eljutni arra a szintre, mint a hagyományőrző falusi népzenei zenészek, akik csak a saját falujuk zenéjét játszották egy életen át. Próbáljuk elérni, hogy a feldolgozásaink legalább köszönő viszonyban maradjanak az autentikus zenével, és megőrizzenek valamit az eredeti hangulatból. Talán kijelenthetem, hogy kialakult ennek nyomán egyfajta Góbéhangzás, egy sajátos zenei arculat.

G: Ez van! címmel jelent meg a közelmúltban második lemezetek. A cím optimista vagy pesszimista kicsengésű?

K. B. Á.: Amikor elkezdtünk saját számokat írni, még nem tudtuk, hogy ilyen sikerünk lesz. Nekünk ezt a munkát folytatni kell. A cím ezért mindenképpen optimista. Részben beletörődést sugall, de azt is, hogy ez már megvan. És remélem, lesz is. ■

A zenekar honlapja: www.gobezenekar.hu

„Mestereink nem a múlt, hanem a jelen képviselői”

Örömmel a Hagyományok Házában

Három esztendővel ezelőtt indította el a Mesterek és tanítványok címet viselő esteket a Hagyományok Háza – több művészgenerációt állítva egy színpadra, s ezzel is különleges érzelmi többletet adva az előadásoknak. Agócs Gergely – a sorozat egyik kitalálója, rendszeres fellépője – azt mondja, azért is lényegesek ezek a produkciók, mert ezzel is meg tudják mutatni, nem muzeális, halott műfajt keltenek életre, hiszen a népzene ma is él, és remekül hagyományozható a fiatalokra.

➔ Réfi Zsuzsanna

A sorozat idei első koncertjén, szeptember 11-én nem is egy, hanem négy muzikus generáció lép színpadra a Budai Vigadóban. Agócs Gergely ugyanis mesterei, barátai mellett olyan tanítványait is meghívta, akik már maguk is rendelkeznek növendékekkel. „Engem sokan hajlamosak beskatulyázni a felvidéki pásztorhangszerek világába, pedig szívesen éneklek akár kalotaszegi vagy gyimesi dalokat. Ez az este talán arra is alkalmas lesz, hogy megmutassam, hányféle arcom van. Várom már az örömmel, hiszen mindenki hozza a szívének kedves darabokat, így olyan lesz ez az est is, akár egy nagyszabású születésnap. Jó lesz megint a két bodrogközi pásztorral, a Dobcsák testvérekkel muzsikálni, vagy az utolsó aktív tárogató cigányzenéssel, Balogh Bertalan „Pico”-val. Pályatársaim közül meghívtam például Juhász Zoltánt és Dóra Áront is, bár Zolit akár mesteremnek is mondhatom. Az ő gyerekeit viszont már saját tanítványaimnak is tarthatom...”

A sorozathoz pályázat alapján válogatják a fellépőket, és igyekeznek mindig azok mellett dönteni, akik régóta a pályán vannak, és valóban több generációt tudnak a pódiumra állítani. S hogy miért lényeges, hogy mester és tanítvány együtt zenéljen, táncoljon, énekeljen? „A hagyomány követőinek világában nemcsak a technika fortélyai cserélnek gazdát és nemcsak a kultúra különféle árnyalatai öröklődnek tovább, hanem mester és tanítvány között óhatatlanul érzelmi viszony is kialakul. Hiszen a művészet az érzelmek, az érzések kifejezőeszköze. Anélkül, hogy fokozott empátia alakulna ki az átadó és az átvevő között, nem is lehet a művészetet értelmesen, jól átadni. A közösen eltöltött időben sok mindenről szó esik: családról, életről, érzelmekről, s eközben sokszor az egyszerű tanár-diák viszonynál mélyebb emberi kapcsolatok is születnek. Az óráimon magam is mindig arra törekszem, hogy egyfajta céhbéli barátság alakuljon ki köztem és a tanítványaim között. Ennek csatornáin sokkal több és értékesebb, tartalmasabb információt tudok átadni, és azt is tapasztalom, hogy így sokkal jobban megértik, amit mondom. Azért követem ezt a metódust, mert magam is így kaptam a tudást. A mestereim mind-mind hagyományőrzők voltak. Egyetlen órát sem töltöttem zeneoktatási intézmény iskolapadjában. Mégis úgy érzem, hogy nagyon magas színvonalú zenei képzésben részesültem. Olyanban, amit ma már ke-

Agócs Gergely

vesen tudhatnak magukénak. Különféle pusztákon, tanyákon, faluszéleken, cigánysorokon tanultam mindent, s nemcsak művészetet, hanem tartást, emberséget, emellett nagyon sok szeretetet is kaptam a dudálás, tárogatózás, fuvolyázás mellé. Ezért van ezeknek a közös koncerteknek érzelmi, művészi többlete, amit a közönség is érzel. Arról nem is beszélve, hogy azt a fajta erőt, ami az idős mesterek előadásmódjában benne rejlik, a táncházas nemzedék muzikusai közül kevesen tudják színpadon prezentálni...”

Emellett az is nagyon fontos, hogy meg tudják mutatni a világnak: „mi nem muzeális anyagot élesztünk újra, nem a halálból hozunk vissza valamit, hanem folytatjuk az életet. Lényeges üzenet. Sokan úgy tekintenek a népművészetre, mint egy haló poraiból újra élesztgetni próbált, furcsa műfajra, és nem tudatosítják magukban, hogy a mi mestereink, akiktől mindezt tanultuk, itt élnek közöttünk. Nem a múlt, hanem a jelen képviselői. Aki pedig őket, s velük együtt a népzene a múltba szeretné számítani, az kirekesztő magatartást tanúsít... Aki megpróbálja a mi hagyományos kultúránkat a múltban elképzeli, az a jelenből akarja kitörölni. Pedig része a mindennapjainknak, még ha sokan nem is szívesen vesznek róla tudomást...”

Az idei Mesterek és tanítványok sorozat folytatásában fel lép a debreceni Csendesné Tóth Lilla énekes, Ségercz Ferenc fúvós Sepsiszentgyörgyről, valamint az Alte Kameraszenekar Blaskapelle dél-dunántúli sváb fúvószenekar.

Az intézmény honlapja: www.hagyományokhaza.hu

DJABE – Forward: szabadon előre!

2014-ben jelent meg a Djabe zenekarnak a Miskolci Szimfonikusokkal közös, Forward című lemeze. Olyan önálló projekt született, ami – kísérleti jellege mellett – mintegy megkoronázza a fúziós jazz legjobb hazai képviselőjének eddigi, húszéves munkásságát. A világsztárokat is felvonultató produkció születéséről, a műhelymunka rejtelméről és a „késztermékről” beszélgettünk az októberi és novemberi lemezbemutató nagykoncertekre készülő három alkotóval: Égerházi Attilával, Barabás Tamással és Kovács Zoltánnal.

➔ Bencsik Gyula

Gramofon: Mikor és hogyan indult a Forward-projekt?

Barabás Tamás: Minden komponista és zenész álma egyszer átírni saját szerzeményeit szimfonikus zenekarra. Nekem, nekünk ez most megadatott. Mi nem a meglévő szerzeményeinkhez hangszereltünk hozzá egy szimfonikus zenekart, hanem eleve a nagyzenekarra komponáltunk. Az egész onnan indult, hogy Steve Hackettel játszottunk Miskolcon.

Égerházi Attila: Egy kapcsolat révén kerültünk 2013 végén a miskolci zenekar koncerthelyére, a Művészetek Házába, ők fogadták be Steve-vel közös produkciónkat, csupán annyi volt a kérésük – mivel saját koncertprogramjukba illesztették be –, hogy szeretnének valahogy bekapcsolódni. Tomi nem javasolta, hogy régi Djabe-számokhoz hangszereljünk szimfonikus zenekart. Ráadásul az egésze, partitúra-írásra, hangszerelésre mindössze másfél hónapunk volt, ami minimum lehetetlenségnek látszott. Akkor vettem föl: mi lenne, ha a szimfonikusokkal, kamarazenekarokkal gyakran együtt zenélő Steve Hackett néhány kompozícióját dolgoznánk fel az előadásra. Steve beleegyezett, javasolta is néhány darabját, azonban egyikhez sem volt kotta. Így jött képbe Zoli, aki ezeket a Hackett-számokat meghangszerelte. Végül a koncert jól sikerült, ami felvetette a további közös munka lehetőségét a szimfonikusokkal.

G.: Úgy tudom, meglehetősen rövid idő állt rendelkezésedre.

É. A.: Novemberben volt a vonósokkal közös koncert, 2014 április elején pedig már a teljes szimfonikus zenekarral történtek a felvételek.

B. T.: Feszített tempóban bár, de határidőre megírtam a számokat, a Zoli pedig hozzátette a hangszerelést. Mindezt pedig még pontos, emészthető, feldolgozható formába kellett hozni a zenészek számára, lekottázni.

Kovács Zoltán: Vagyis leírni a hangokat, kötőíveket, utasításokat az előadásmódra. Szerencsére Legendy Laci ezt nagyon szépen megcsinálta. Március végére mindezekkel elkészültünk. Aztán amikor az első próbán meghallottuk a zenénket szimfonikus köntösben, az valami felemelő érzés volt.

É. A.: Már próba közben megjegyeztem Tominak, hogy a szimfonikusok önmagukban is jól szólnak, akár külön is megjelentethető az előadásuk. Ebből született aztán a

Forward Symphonic Suite, az album vinyl változatának komplett negyedik oldala, ahol csak a szimfonikusok hallhatók.

B. T.: Ez már egy szerkesztett változat, igyekeztem a legizgalmasabb részeket benne hagyni, az üresjáratokat kivágni. Persze, hallgatva az anyagot, azért lehet az embernek helyenként hiányérzete, ismervé a felvételt a Djabe-val együtt.

G.: Milyen szempontok alakították a rögzített anyag szerkezetét? Strukturálisan hogyan építkezik a lemez?

B. T.: Egyértelmű volt, hogy a nyitó szám, a címadó Forward első három percében csak a szimfonikusok szólnak, mintegy beköszönésképp, megszólal a téma, amire beszállunk mi. Egyébként csupán két nótában nem szerepelnek a miskolciak. Valójában ösztönösen adta magát, hogy mely zenészámot melyik követi. Zárásnak egy basszusgitár – szimfonikus zenekar összájátékot tettem, amibe bekapcsolódik a Djabe zenekar, és az egész kiteljesedik nagyzenekari hangzássá.

G.: Milyen nehézségeket jelentett a Djabét összehangolni fél tucat hazai közreműködővel, csaknem ugyanennyi külföldi vendégzenésszel, egy 57 tagú szimfonikus zenekarral, és mindezeket egymással? És akkor ott volt még néhány archív felvétel beépítése.

B. T.: Alapvető, hogy jól ismerd a zenésztársaidat, amennyire lehet, megismerd az alkalmi kollégákat, és úgy tudd őket rendezgetni, hogy megmaradjon a zenekar egyedi hangzása. Az évek során egyszerűen „odahallod” a kollégák játékát a partitúrába.

G: Teljesen szabad kezét adtad Tominak?

K. Z.: Mikor hangszereltem az anyagot, annyi volt a szerepem a szerzőkkel, Tomival és részben Attilával szemben, hogy megmutattam nekik az elképzeléseimet: tetszik-e ez vagy az az ötletem. Ezekben a kérdésekben általában összhangban voltam a sráccokkal. A hangszerelések MIDI-felba készültek el, amihez kell egy speciális hallás, hogy a befogadó belehallja azt a rengeteg hangot, amit az élőzene még pluszban hozzáad. Nagyon tetszettek Attilának az egyszerű, frappáns zenei ötletei, amelyekből egy egész zenekari arculat ráhúzható a hangszerelésre. Ugyanakkor

Tomi olyan bonyolult, szövevényes elképzéseket adott, amelyekkel jócskán volt dolgom, de ez a kontraszt szerintem csak jót tett az anyagnak. Például a Hang Out vagy a Forward című számban kitűnően sikerültek a szólámfelrakások a zenekari szövetbe.

B. T.: Csak megerősíteni tudom: Zolival olyan jó az együttműködés, hogy elég, ha odaadok neki egy kezdő oboahangot, ő már a fejemmel gondolkozva tudja, milyen szólamná teljesedjen ki a végére.

G.: Milyen volt az összhang a külföldi muzikusokkal, köztük világsztárokkal?

B. T.: A Mr. East című számot az azeri Malik Mansurovnak ajánlottuk. Ő a tar nevű hangszert szólaltatja meg. Vele nem ez az első munkánk, ráadásul ott lesz a novemberi nagykoncertünkön is. A tar voltaképpen a gitár elődje, amelynek meglehetősen nehéz a hangolása a sok zengő üres húr miatt, a hangzását pedig a negyedhangok teszik egyedivé.

É. A.: Steve Hackett találó hasonlatával élve olyan Mansurov játéka, mintha John McLaughlint ötvöznénk Ravi Shankarral.

G.: A Life Spirit című háromrészes számot Steve Hackett tiszteletére írta Attila.

É. A.: Inkább azt mondanám, az ő hatására. Steve zenéjén nőtettem fel, egyik kedvenc zenekarom gyerekkoromban a Genesis volt. Aztán amikor Steve kivált és szólólemezeket jelentetett meg, az még jobban tetszett. Szerettem a kísérletező stílusát. Hogy indul egy akusztikus gitárhanggal, folytatja valamilyen rockos hangzással, ami végül valami monumentális témába torkollik.

B. T.: A Life Spirit kezdődik egy gitárszólammal, amire a második tételben rájön a szimfonikus zenekar, aztán a har-

madik tételben Steve genesises korszakára emlékező „stílusgyakorlat” hallható. A szám egyfajta tisztelgés lett Hackett munkássága előtt.

G.: Szerepel még az albumon Gulli Briem dobos és John Nugent szaxofonos is.

É. A.: Bizonyos zenék kedvelői mindkettőjüket ismerik, de hangsúlyozom: nem azért hívjuk ezeket a zenészeket vendégjátékra, közreműködőnek a lemezeinkre, hogy az ő fényükben jobban eladható legyen a produkciónk, hanem mert úgy érezzük, hogy az ő tudásuk bizonyos pontokon megdobja a zenénket. Régóta ismerjük őket, gyakran muzsikáltunk együtt.

G.: Játszik a lemezen még számos hazai vendégzenész, valamint hallhatók a 2007-ben elhunyt dobosok, Sipos András egykori felvételei. Hogyan sikerült megtalálni ennyi szín (hangszín) egészséges arányát?

B. T.: Nagyjából magam koordináltam az anyagot, és mint említettem, ismerni kell a társakat. Most hozzáadódott még egy szimfonikus zenekar, ami nem könnyítette meg a dolgom. Az október elsejei miskolci Művészetek Háza és a novemberi MŰPA-koncertig a szimfonikusok felvételről szólnak alattunk, az említett két helyszínen viszont már a nagyzenekarral közösen lépünk fel, Malik Mansurov és a tablás Mótyán Tibor vendégszereplésével. ■

Lemezbemutató koncertek:

2015. október 1. Miskolc, Művészetek Háza, 19 óra

2015. november 10. Budapest, Műpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, 20 óra

A zenekar honlapja: www.djabe.hu

A Magyar Rádió 6-os stúdiója – nyolcvan év a magyar zenekultúra szolgálatában (2. rész)

Előző írásunkban bemutattuk, milyen előzmények után, s hogyan épült meg a Magyar Rádió 6-os stúdiója. Írásunkat azzal zártuk, hogy a második világháború a stúdiókat sem kímélte: a Rádió udvarán hatalmas bombatölesér tátongott, a légnomástól az ablakok betörték, a hangszórók membránjai beszakadtak. A 6-ost több aknatalálat érte, hátsó fala ledőlt, födémjének egy része beszakadt. Az élet azonban a magyar rádiózást illetően sem állhatott meg.

❖ Ujházy László

A 6-os újjáépítése

A munkálatok nagy erővel indultak meg, s jóllehet minden tégláért meg kellett küzdeni, 1948-ban a teremelosztón már megjelent a kiírás: *Rádiózenekar 18.20 órakor – 6-os stúdió.* Ugyanebben az évben a rádió műsorújságja többek között ezt írta: *A Bródy Sándor utcai rádióház egyik büszkesége a 6-os stúdió, amelyet joggal csodálnak meg külföldi rádiós vendégeink is, akik pedig legtöbb esetben jóval kedvezőbb körülmények között élnek, mint a magyarok. Igaz, a 6-os sokban jellemzi az újjáépítést, az élni akarást, a felemelkedést. Három évvel ezelőtt még üszkös romtömeg, ma pedig világviszonylatban is látványosságzámba menő pompás, korszerű helyiség [...] és néhány héttel ezelőtt az eddig kopár hátsó falra felerősítették Mallász Gitta pompás triptichonját, amely a dinamika és a harmónia allegóriája közt a szélrőzsa minden irányában sugárzó rádióhullámokat jelképezi. A mű fölött Ady-idézet koronázza meg az alkotást, melyet hat hónapos nehéz, gondos munkával készített el harmincféle fából Mészáros Béla műasztalosmester. Emeli a stúdió szépségét az a két, kovácsoltvasból remekbe készített kandeláber, amely a falikép jobb és bal oldalán hangulatos, tompított szórt fényt áraszt. A 6-os stúdió három évvel pusztulása után szebb, mint volt!”*

A Hatos ekkor még különálló épület volt, körben ablakkal, ám a stúdió-bővítések révén megkezdődött „körbeépítése”. Hálás vagyok a sorsnak, hogy a hatvanas években, kezdő szárnypróbálgató hangmérnökként még dolgozhatam ebben a majdnem „eredeti” Hatosban. (Ezek között is talán a legemlékezetesebb, amikor Ruitner Sándor zenei rendező „jobbán” lehettem a hangmérnöke annak a teljes Bánk bán-felvételnek – többek között a felejthetetlen

Simándy Józseffel a címszerepben –, amely azóta is az opera talán legjelentősebb felvétele.) Akkor délutánonként az udvari oldalon besütött a nap, a falakon jól látszottak a Békésy-féle burkolatok lilás-bordós, már eléggé „patinás” megjelenésű színei, a szünetekben pedig az oldalkijáratnál kis csoportokban vidáman anekdotáztak a zenekar és a kórus tagjai. A stúdió belső teréből kiszakított mono technikai helyiség annyira szűk volt, hogy a hangulat szinte mindig családias volt. Visszagondolva idillikus világ volt ez, szerettük és tiszteltük a Hatost, ott dolgozni minden hangmérnöknek, hangtechnikusnak rangot jelentett s egyben egy komoly szakmai kihívást is, hiszen éreztük, hogy a kor megváltozott hangzási követelményeinek a stúdió kis légtere egyre kevésbé felel meg. Emellett a régi, beporosodott akusztikai burkolat, a helyenként felpúposodott padló szinte kiáltott a rekonstrukció után, ami 1965-ben be is következett, ám tervezését és kivitelezését némileg befolyásolta, hogy 1960-ban egy másik zenei stúdió is épült az épülettömb Szentkirályi utcára néző oldalán: a 22-es, melynek akusztikai próbája – enyhén szólva – nem volt felhőtlen.

Forrás: Ujházy László archívuma

A háború után újjáépített 6-os hátsó fala a triptichonnal, előtérben a Magyar Rádió akkori tánczenekara, Zsoldos Imre vezetésével

Lukács Miklós: hangmester felvétel, 2015

A 6-os stúdió az 1965-ös rekonstrukció után, a háttérben az új sztereó technikai helyiség áttekintőablaka

EGY KIS KÖZJÁTÉK

Az ötvenes években a Rádió – részben a Szentkirályi utcára néző bérházak kisajátítása révén – nagy volumenű stúdióépítésekbe kezdett. Ennek eredményeképpen új stúdióépület jött létre (11-22. stúdió), melynek harmadik emeletén egy, a Hatossal megközelítően azonos légtérű „zenekari stúdiót” alakítottak ki. (A zenekari stúdió megjelenés – bár rendkívül jól hangzik – meglehetősen félrevezető. Milyen zenekarról van szó: egy kis létszámú korai Mozart szimfóniáról, vagy egy monumentális Brucknerről, Mahllerről? Hiszen a zenekar elhelyezhetősége és a hangzás szempontjából ezek eltérő követelményeket támasztanak!) A 22-es stúdiót egyébként a Békésyt követő generáció legkiválóbb hazai akusztikusa: Tarnóczy Tamás tervezte, akinek nevéhez többek között az a rekonstrukciós munka fűződik, melynek nyomán a korábban közismerten rossz akusztikájú Városi Színházból megszületett az Erkel Színház.

A Rádiózenekar – teljesen érthetően – az új stúdió hírére nem fogadta egyértelmű örömmel, hiszen egy zenekari stúdióknak olyan nagy a művészforgalma, amit egy 8-10 személyes felvonó csak ügyel-bajjal képes kiszolgálni. (Egy próba szünetében a vonósok már jönnek vissza a büféből, mikor a fúvósok még csak akkor tudnának lemenni, holott nekik igazán szükségük van egy kis üdítőre.) Mondjuk ki az igazságot: a zenekar nem szívesen akart oda felköltözni, bármilyen szép és reprezentatív is volt a stúdió kialakítása.

A 22-es elkészültekor még elevenen élt a szakmában Békésy munkamódszere és értelme: a munka akkor fejeződik be, amikor a műszeres mérések és a zenészek véleménye egybehangzóan kedvező. Ennek jegyében szerveztek akusztikai próbát az új stúdióban a Rádiózenekar közreműködésével. Itt azonban az akkori műszaki igazgatóság nagy hibát követett el, mert a próba során a stúdiót nem fokozatosan terhelte egyre „tömörebb” együttesekkel. Ugyanis a helyes sorrend szerint az a célszerű, ha pl. először zongoraszóló, majd vonósnégyes, népi zenekar, kamarazzenekar, kórus szólal meg, s csak a vizsgálat legvégén kerül sor egy nagyobb hangtömeget megmozgató mű előadására. Egy ilyen tudatosan felépített sorozat nyomán könnyebben kiderült volna, hogy ez az egyáltalán nem nagy légtér mennyire terhelhető, s hol van az a határ, melynek átlépése után a hangzás za-

varossá, elviselhetetlenné válik, és ha a nagyobb apparátusok alkalmazását erőltetjük, akkor indokolatlanul rossz általános vélemény alakul ki a stúdióról. Pedig egy akusztikai szempontból korrekten megtervezett terem eleve nem lehet rossz, legfeljebb nem arra használják, amire való. Ráadásul a terem nem csupán „hangversenyeremként”, hanem stúdióként is tesztelni kellett, a „gépi hangzás” igényeinek esztétikus teljesülését is vizsgálva. Ez a kérdés itt sokszorosan nagy súllyal szerepelt, mert minél kisebb a terem, annál kényesebb a környezet a mikrofon szempontjából. Az akusztikai próbán megszólalt ugyan a „Kis éji zene”, ám nagy, tömör együttesrel s az oldalfal elé helyezték, a zeneműhöz képest tekintélyes számú basszus annyira mély tónust eredményezett, hogy e könnyed zene inkább brumogó medvék éjjeli násztáncaként hatott. Ám a koronát Csajkovszkij 5. szimfóniájának záró percei jelentették: ez a hihetetlenül tömör, monumentális zene mind a teremben, mind az akkor sajnos még mono felvételen katasztrofálisan, összekuszáltan szólalt meg. A zenekar véleménye lesújtó volt, s arra is emlékszem, hogy a felvételt készítő hangtechnikus azzal állt fel a keverőasztaltól, „ha nekem ebben a stúdióban kell dolgoznom, akkor inkább elmegyek péknek!”

A műszaki vezérkar meglehetősen leforrázva hagyta el a helyszínt. Bár engem kezdő mérnökként a „nagyok” nem engedtek a környékre, ám volt annyi lélekjelenlétem, hogy a próbafelvétel tekerését magamhoz vegyem, s azóta is lejátszom tanítványaimnak azzal a megjegyzéssel, hogy így szólal meg egy zene akkor, ha nem való a kérdéses helyszínre. Ám később, megfelelő műsorválasztás esetén nagyon szép felvételek készültek a 22-esben, teljes operák, például egy Hoffmann meséi. Számomra is emlékezetes élményt jelentett Stravinsky Menyegzőjének négyzongorás-ütős változata vagy Orff Catulli Carminájának hangmérnöki munkája, s a stúdió azóta is jelentős szerepet tölt be a Rádió műsormunkájában. Az akusztikai próba nyomán az a téves következtetés született, hogy a stúdió akusztikai szempontból nem megfelelő, de a legfontosabb tanulság mégis az volt, hogy a művészek véleményét nagyon komolyan kell venni, mert az akusztikát illetően ők mondják ki a döntő szót. E közjáték tanulságai a 6-os rekonstrukcióját is befolyásolták.

A 6-os rekonstrukciója

A Magyar Rádióban a stúdiókat szinte rotáció-szerűen időnként felújították, modernizálták. Ilyenkor megújult az akusztikai burkolat, az elektroakusztikai rendszer, a világítás, s egy-egy ilyen munkálat befejeztével szinte teljesen újjávarázsolt munkahelyek jöttek létre. Ennek is volt köszönhető, hogy a stúdiók mindig ízléses, a szemnek is tetsző külső megjelenéssel várták a közreműködőket. Senki sem nyúlt hozzá szívesen, de előbb-utóbb a 6-ost is fel kellett újítani, hiszen akusztikai burkolata, padlózata megkopott, világítása elavult, de még klímacsatornáira is ráfért a rekonstrukció. Volt azonban még egy döntő ok: időközben megjelent a sztereó technika, melyhez új, a monóhoz képest lényegesen tágasabb technikai helyiségre volt szükség. Amikor 1965-ben sor került a 6-os akkor már elodázhatatlan rekonstrukciójára – óvatosságból-e vagy csupán a Békésy féle akusztikai elképzelés tiszteletétől vezérelve, ma már nehéz megmondani – a 6-osban megtartották az eredeti burkolatot, csupán elé egy akusztikai szempontból többnyire áteresztő, „tisztasági” takarás került, s ezzel az akusztika jellege nem változott, miközben a stúdió egy ízléses, a feladatához méltó belső arculatot kapott. A rekonstrukció befejezte után panasz nem is merült fel, s a megújult (és ma is látható) külső ellenére lényegében továbbra is Békésy akusztikai elképzelése határozza meg a stúdió hangzását.

A 6-os mint a Rádió első sztereó stúdiója

Az ötvenes évek végén a külföldi rádiószervezetekben már megindult a stúdiók sztereósítása, s a Magyar Rádióban némi késéssel ugyancsak megkezdődtek a kísérletek. A késés oka részben a műsorszervezők szemléletéből, részben pedig a sztereózás általános – kissé politikai ízű – megítéléséből következett. A szerkesztőségek szemlélete érthető: mivel nem volt sztereó adóhálózat, s – eltekintve az akkori NDK-ból turisták által behozott sztereó készülékektől – ilyen készülékeket kezdetben az egyébként magas színvonalú hazai cégek sem gyártottak. A másik ok, hogy a sztereózásra sokan úgy tekintettek, mint valamiféle nyugatról jött nagyúri játszadozásra. A Rádióban a sztereózás kezdeményezése egyértelműen a műszaki területről indult, de a Rádióon kívül is, hiszen a Postakísérleti Intézet már 1963 májusában beindította sztereó adáskísérleteit. Mivel e technika az általános felfogás szerint egyet jelentett a térhatású zenével, ezért a 6-os rekonstrukciója kitűnő alkalmat jelentett ahhoz, hogy Rádió stúdiói közül elsőként kapjon sztereó berendezést. A terv megvalósítását nehezítette, hogy a sztereósítás nem csupán a készülékek és a kábelezés cseréjét, hanem egy új, a sztereó lehallgatás akusztikai igényeinek megfelelő technikai helyiség megépítését is megkívánta. A korábbi, szűk mono helyiség ebből a szempontból szóba sem jöhetett, ezért a stúdió hátsó fala mentén, de azon kívül épült meg az új technika egy karmesteri pihenőszobával.

A legendás Bánk bán-felvétel későbbi CD kiadásának borítója. A főszerepeket Simándy József, Moldován Stefánia, Szőnyi Olga, Radnay György, Melis György, Palócz László, Külkey László énekelte, a felvétel karmestere Komor Vilmos volt

(Sajnos éppen a már említett szemléleti okokból az ötvenes évek új stúdiói kivétel nélkül mono technikával épültek, s valamennyi mono technikai helyiség, de még például az új 22-es stúdió technikai helyisége is olyan szerencsétlen alaprajzú volt, hogy csak tekintélyes falbontások árán sikerült később sztereósítani.) A 6-os hátsó falát áttörték, oda egy hatalmas áttekintőablak került, kitűnő optikai kapcsolatot biztosítva a stúdió felé. Ezzel azonban a triptichont elbontották, s hamarosan nyoma is veszett. (Hogy a kazánházban végezte-e, vagy valakinek a nyaralóját díszíti, azt már soha nem tudhatjuk meg.)

Kezdetben az új (6/2-es) technikai helyiség párhuzamosan dolgozott a régi mono (6/1-es) technikával, ám ez utóbbi a sztereózás terjedése nyomán csakhamar megszűnt, s elbontásra került.

A 6-os a sztereósítás után még jobban felértékelődött: napi zenei funkciója mellett falai között készültek az első sztereó, majd kvadrafon felvételek, jó ideig innen történt a sztereó kísérleti adás lejátszása, s számos szép térhatású hangjátéknak is otthont adott. (Békésy talán nem is sejtette, hogy stúdiójában milyen szépen, levegősen, emellett kitűnő érthetőséggel szólal meg a művészi próza.)

Megépülése óta napjainkig a 6-os a Magyar Rádió legjelentősebb stúdiójaként szinte változatlanul tölti be eredeti funkcióját, ám mégis felmerül a kérdés: a Rádió – a külföldi rádióházak mintájára – időközben miért nem épített egy nagyobb, korszerűbb hangversenystúdiót? Sorozatunk harmadik, befejező írásában erre a kérdésre keressük a választ, egyben arra is felhasználjuk az alkalmat, hogy a hangversenystúdiókkal kapcsolatos teremakusztikai jelenségeket bemutassuk. ■

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

FARKAS FERENC: ZENEKARI MŰVEK II.

Stuller Gyula, Rolla János, Tóth László,
Liszt Ferenc Kamarazenekar

●●●●○

FARKAS FERENC: ZENEKARI MŰVEK III.

Lencsés Lajos, Rolla János,
Liszt Ferenc Kamarazenekar

●●●●○

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

★★★★★

●●●●●

●●●●○

●●●○○

●●○○○

●○○○○

Remekmű

Kiváló

Jó

Átlagos

Elfogadható

Gyenge

Örvedetes módon – neve és (klaviatúra-részlet) emblémája ellenére – nem csupán billentyűs muzsika kiadására specializálódott a Toccata Classics. Így válik lehetségessé, hogy (távlati tervként) megjelenesse Farkas Ferenc zeneszerzői életművét. Egy kamarazenei korongot (Complete Wind Quintets) követően rendre jelennek meg a zenekari művek. Az első programot a MÁV Szimfonikus Zenekar rögzítette; a következő kettőnek (amelyeket most elemzünk) az előadója a Liszt Ferenc Kamarazenekar.

A második zenekari korong vonószekarra szánt kompozíciókat ígér; valójában többet kapunk a címben ígértnél, hiszen a Jelky András szvitben kitüntetett szerepet kap a zongora (az előadó megérdemelte volna neve feltüntetését). Hallhatjuk (Tóth László szólójával) a trombitára és vonószekarra szánt Concertinót is. A harmadik korong programját is csak nagy vonalakban, tájékoztató jelleggel fedi a cím: zene oboára és vonósokra. Részben kizárólag vonószekari alkotások hallhatók, viszont kakukktójásként kamaraművek is felfedezhetők. A Ricordanza angolkürtre és vonóstrióra készült, a Mascherét – amelynek kamarazenekari verzióját a MÁV-zenekar rögzítette – itt az eredeti apparátusa (oboa, klarinét, fagott) szólaltatja meg. Lencsés Lajos, Rozmán Lajos és Horváth Andrea szinte láttató erővel jeleníti meg a commedia dell' arte figurákat (szinte érthetetlen, miért nem tartják repertoáron a darabot kamaragyüttesek). Mindehhez jön, hogy az eredetileg fuvola és vonószekarra együttesére képzelt Régi magyar táncok a felvétel szólistájának, Lencsés Lajosnak az átíratában csendül fel.

Mindkét korong műsorára jellemző, hogy egymás szomszédságában sorakoztat feldolgozásokat/átíratokat és eredeti kompozíciókat, s ezt a koncepciót csak helyeselni lehet. Hiszen a korongok egyesével kerülnek forgalomba, s az a cél, hogy akár egyetlen felvétel alapján is találó-jellemző pillanatképet kapjon a hallgató a szerzőről. Farkas Ferenc is tipikus példája annak, hogy a több szálon futó életművekben valamely területnek méltatlanul kevés figyelem jut. Ráadásul a zeneszerző-generációkat nevelő (őket önálló hangjuk megtalálásában segítő) zeneszerzés-tanárnak az alkotói tevékenysége is több, egymással párhuzamos síkon működött. Farkas Fe-

renc szinte észrevétlenül emelte művészi rangra az alkalmazott zenét. Miként a tanár is akkor eredményes, ha szinte feleslegessé teszi magát, ő a kísérőzenét tette oly szerves részévé a filmeknek, hogy már-már fel sem figyelünk rájuk a történések folyamatában, pedig kiválóak. Átíratával-feldolgozásával megannyi régi magyar muzsikát hozott vissza a köztudatba a feledés homályából, s mindeközben írta „saját” műveit. A rendelkezésre álló felvételek folyamatos növekedésével lassanként kialakul egy olyan repertoár, amellyel érdemes lesz „időjätéket” játszani. Azaz keletkezésük sorrendjében hallgatni a szerző egyéni kompozícióit. Addig marad egyfajta gyönyörködtető változatosság.

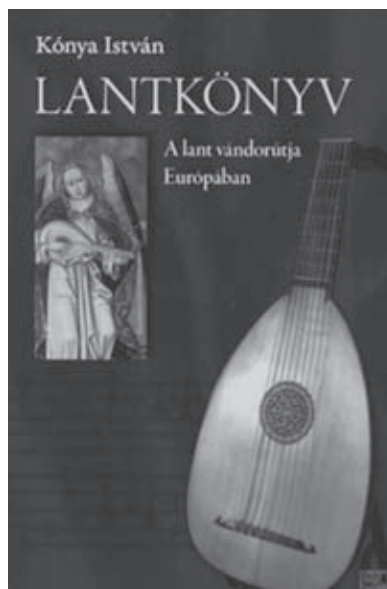
A Liszt Ferenc Kamarazenekar mindkét műsorát régi magyar zene (táncok és dalok feldolgozása) keretezi, s közben úgy sorjáznak a változatos darabok, hogy hallgatásuk során észrevétlenül szalad az idő. A megfiatalodott Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjainak többsége számára (jogosan) Farkas Ferenc a magyar zenetörténet része – a többgenerációs életkor-különbségből adódóan még a személyes hangú, önálló kompozíciókat sem kortárszenének tekintik. A Zenekari művek II. című albumon a legkésőbbi kompozíciók a trombitára és vonószekarra írt Concerto (1984), illetve (Stuller Gyula és Rolla János szólójával) a két hegedűre és vonószekarra szánt Aria e rondo all'ungherese (1994). Ez utóbbi tételpár szerepel fináléként. Lencsés Lajos kérésére módosított (oboa-hegedű) szólista-apparátussal a másik korongon, amelynek műsora – az 1961-es Piccola Musica di Concertót leszámítva – az 1980-as évek terméséből áll össze. Az eredetileg ifjúsági együtteseknek szánt, könnyű darabok zavarbaejtően egyszerű feladatot jelentenek a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak. Számukra az igényesebb-nehezebb játszanivaló tűnik testhezállónak, így az eredeti Farkas-művek megbízhatóan kidolgozott előadásban kerültek rögzítésre. Az oboás CD legértékesebb produkciói közé tartozik a Concertino IV, ahol Lencsés Lajos és a kamarazenekar remek összjátékának lehetünk tanúi.

Fittler Katalin

Toccata Classics
TOCC 0184, 0217

KÓNYA ISTVÁN: LANTKÖNYV A LANT VÁNDORÚTJA EURÓPÁBAN

Szép kiállítású, képekkel gazdagon illusztrált, karcú könyv – III számozott oldalt tartalmaz. Alcíme: A lant vándorútja Európában. Szerzője a magyar művészek között elsőként rendelkezik speciálisan lantdiplomával. Hágában szerezte, a Királyi Konzervatóriumban, ahol Toyohiko Satoh növendéke volt. Tanárának könyvajánlóját a kötet hátoldalán olvashatjuk. (Ha a magyar nyelvű szöveg tőle származik, menthető, hogy kevésbé gördülékeny – ha ebben a fordító a vétkes, akkor viszont tartalmilag és nyelvtanilag kérdőjelezhető meg ama állítása, miszerint „az ember élvezi az olvasását”). „Ezzel a kiadvánnyal is szeretném azt elérni, hogy a lant visszanyerje régi helyét, és a mai hazai zenei életben a komolyzenei hangszerek között méltó megbecsültségre tegyen szert” – olvashatjuk a szerző előszavában. Ugyanitt szerepel a gyakorló muzsikusok számára a legfontosabb információ (amire egyébként több fejezetben ismételtten emlékeztet): a Lantkönyvhöz tartozik egy, a reneszánsz típusú lantjátékhoz alapvető segítséget nyújtó Metódika, s reneszánsz művek váloga-

tását tartalmazó Antológia (praktikus érzékkel a megrendelés módját is feltünteti).

Ami az olvasnivalót illeti, két nagy részre tagolódik. Az első a lant európai történetét vezeti végig, eredetétől napjainkig, logikusan tagolt, rövid fejezetek formájában. De épp a terjedelmi határok aka-

dályozzák a szerzőt, hogy bármit is jobban kifejtessen – szinte egy vaskos kötet színopszisének tekinthető, gazdag adatolással, felsorolásokkal. Gondosan elszámol a kétségekké és bizonytalanságokkal, amelyek abból adódnak, hogy annak idején többféle módon neveztek egy-egy specifikus hangszertípust, s a különböző nyelvű írásos említésekben (és a fordítások során) korántsem a szakmaiság szempontja tűnt elsődlegesnek. Bár hasznosak a – vélhetően teljességre törekvő – felsorolások, az érdeklődő mégis szívesebben venné a hosszabb összefüggő, esetenként részletekre kiterjedő olvasnivalót. A helyenkénti stílári igénytelenség is részben erre a vázaltszerűségre vezethető vissza. A könyv második része (bő egyharmada) a lant magyarországi történetével kíván foglalkozni – ám itt a szerző abba a helyzetbe kényszerül, hogy tágabb környezetében vázolja fel a lantmuzsika helyzetét. Ez viszont azért sajnálatos, mert túlságosan nagy terjedelemben foglalkozik nem lantra írt kompozíciókkal is.

Fittler Katalin

B. K. L. Kiadó

Szombathely, 2014

ITZHAK PERLMAN: THE COMPLETE WARNER RECORDINGS

„Szinte lehetetlen elképzelni napjaink hegedűs örökségét Perlman abszolút zenei géniusza nélkül” – írta születésnapján köszöntőjében a jeles zongorista pályatárs, Daniel Barenboim. Valóban: a hetvenesztendős Itzhak Perlman még a hegedűművészeknek ahhoz a nagy generációjához tartozik, akik számára a zenei megvalósítás, a szerzői

szándék hiteles közvetítése felülírta a technikai perfekciót. Azt is mondhatnánk, egy évszázados hagyomány egyik utolsó letéteményese ő; egy olyan tradícióé, amit Hubay Jenő és Fritz Kreisler, Bronislaw Huberman, Szigeti József és Jascha Heifetz neve fémjel. Ráadásul szeretetre méltó, kedves ember, aki gyermekbénulás miatt tolszékben élte végig az életét – azon kevés sztár közé tartozik tehát, aki tényleg megérdemli, hogy ünnepeljék.

A két egykori multinacionális lemezbirodalom, az

EMI és a Warner közelmúltbeli egyesülése lehetővé tette, hogy 2015. szeptember 25-én (vagyis lapzártánk után egy hónappal) olyan grandiózus gyűjtemény (59 album, 77 CD) jelenjen meg, amely Perlmannek az EMI és a Teldec számára, több mint három évtized alatt rögzített összes felvételét tartalmazza.

A stílári és műfaji paletta ennek megfelelően meglehetősen változatos: a barokktól a 20. századig, a szóló-repertoártól az emblemikus

versenyművekig élvezhetjük Perlman valóban szeniális, mindenkor érzékeny és kifinomult játékát. A hatalmas kollekciónak lesz egy kivonata is: a háromlemezes The Perlman Sound, amely nyilvánvalóan Best of-jelleggel tartalmazza a történelmi sikeres hegedűművészi pálya emlékeztető hangzó dokumentumait.

A Perlman-gyűjtemény néhány darabjáról terveink szerint a Gramofon 2015. téli számában írunk majd recenziót. Most, augusztus végén még csak abból a promóciós kiadványból szemezgethetünk, mely a szaksajtó számára bizonyítja a Complete Warner Recordings sokrétegűségét. Brahms Hegedűversenye Carlo Maria Giulini pálcaja alatt, a Chicagói Szimfonikusokkal; míg Korngold ritkábban játszott versenyműve André Previn vezényletével, a Pittsburghi Szimfonikusokkal szólal meg. Nem maradhatnak el a Bach-partiták, de a slágerszámok, ráadás-darabok (Kreisler, Paganini, Sarasate és a többiek) sem. Annyit már most megelőlegezhetünk: az 59 album releváns dokumentum lesz a hetvenes-nyolcvanas-kilencvenes évek hangfelvételi kultúrájának elemzéséhez.

Retkes Áttila

Warner Classics – Magneoton

Megjelenés: 2015. szeptember 25.

ADAGIO & ALLEGRO

Devich Gergely (cselló),

Kovalszki Mária (zongora)

Vajon hány tizenhét éves művészjelölt mondhatja el magáról, hogy már megjelent az első szólólemeze? A Hungaroton kezdeményezésének köszönhetően Devich Gergely e szerencsések közé tartozik. A megtiszteltetést számos versenygyőzelme közül talán a legrangosabbnak köszönheti: 2014-ben a Magyar Televízió felkérésére ő képviselte Magyarországot Kölnben az Ifjú Zeneészek Eurovíziós Versenyén. A 3. helyen végzett, ami minden idők eddigi legjobb magyar eredménye. Bemutatózó lemezére a romantikus csellóirodalomból válogatott. A program összeállítására rendkívül igényes és gondosan megtervezett. Bizonyára nem véletlen, hogy a felhangzó művek sorrendje sajátos hídformát mutat. A külső pilléreket Schumann-művek foglalják el, majd ezektől beljebb Faure-darabok szólnak meg, Kodály romantikus, még Brahmsra emlékeztető művei szomszédságában. A központi magban pedig egy-egy Mendelssohn-, Saint-Saëns- és 20. századisa ellenére is egy ízig-vérig romantikus Rahmanyinov-mű, a Vocalise foglal helyet. Nem kétséges, hogy Devich Gergely nagyon szereti e darabokat, és játékát hallgatva az az érzésünk, fontos számára, hogy mások is osztozzanak e rajongásban. Formálásának éppen ezért talán legszembeötlőbb eszközei: hajlékony csellóhangja, a szépen megénekelte dallamívek és a pregnáns ritmika. Ezek szinte körbelengik a hallgatót, így az előadói azonosulás a hallgatóra is szuggesztíven hat. Bár néha még kissé iskolás pillanatokkal is találkozunk (például a Rahmanyinov-darabban), vonzó egy ilyen „csoda-kamasz”-tól, ahogy aláírta Kodály Adagio-jának vagy Fauré Elégiajának érzelmi mélységeibe. A sikerben oroszlanrésze van a zongoraszólamot játszó Kovalszki Máriának is, akinek zenei intelligenciáját és kamarazenei alázatát most az édesanya zenei ölelése is gazdagítja.

Kovács Ilona

Hungaroton
HCD 32756

HUNGARIAN CONTEMPORARY VESPERS

Serei Zsolt és Zombola Péter művei

Budapesti Énekes Iskola

A BMC kiadványának címe angol – örvendetes viszont, hogy a kísérszóveg magyarul is olvasható. Annál is inkább, mivel ez a kiadvány nemcsak a nemzetközi felvétel-piacon kelthet figyelmet, hanem fontos, hogy a hazai szakma is elgondolkodjon vele kapcsolatban. A kísérszóveget hárman írták: a Budapesti Énekes Iskola egyik művészeti vezetője, Mezei János, valamint a két mű szerzője, Serei Zsolt és Zombola Péter. Mezei rámutat arra a történeti pillanatra, amikor a vesperás (vecsernye), ez a kialakításától kezdve liturgikus gyakorlathoz kapcsolódó ének „szekularizálódott”, bekerült a koncertéletbe. A klasszika koncert-vesperás műfaja – amelyet Mozart is gazdagított – amilyen hirtelen jelent meg, csakhamar ugyanolyan hirtelenül szűnt meg. Feltámasztásának lehetősége azonban időtlenül adott. A Schola Cantorum Budapestiensis, amely rendszeresen vesz részt templomi szertartások énekes gyakorlatában, ideális előadóegyüttes nemcsak egyházzenei kompozíciók megszólaltatására, hanem e téren folytatott zenei kísérletek kipróbálására is. A Bubnó Tamás és Mezei János vezette speciális iskola kórusa egyaránt jártas különböző korok zenéjében – elsősorban a történeti zenék két határterületén, a régiben (gregorián, középkor) és a legújabb természetben (kortárs). Serei Zsolt kifejezetten felkérését kapott az évközi vesperásba illeszthető kórustételek komponálására, Zombola Péter írásából pedig kiderül, hogy az ő zeneszerzői érdeklődését éppen a Budapesti Énekes Iskola kettős tevékenysége (templomi szolgálatok és hangversenyek) inspirálta arra, hogy kipróbálja magát a zene eme területén (a nagylélegzetű, komplex műnek szánt Vesperást azóta több terjedelmes szakrális mű követte). A művek felvétele életben tartja az aktuális egyházzene stílusai lehetőségeinek kérdését.

Fittler Katalin

BMC Records
BMC CD 211

CARTE BLANCHE

Martha Argerich – zongora

és kamarapartnerrei

Egy 2007-es koncert felvétele jelent meg: a duplalemezes kiadvány és az ezt címe Carte blanche. A cím sokatmondó: Martha Argerich választatható műsort és közreműködőket a Verbier Fesztivál eseményére. Nagy nevetek hallunk, jó műveket, a bécsi klasszika korától Lutoslawskiig, ráadásnak egy improvizációt: szólószongora-darabot, négykezeset, kamaramuzsikát. Beethoven Szellemtriója nyitja a lemezt; az argentin zongoraművész, Julian Rachlin és Mischa Maisky előadásában. Csodás a tolmácsolás, a hév, a karakterek változatossága, a merészség, mely stúdiófelvételen talán túlzott lett volna. Lang Langgal, korunk divatos zongoristájával két művet is játszik Argerich: Schubert Grand rondeau-ja szelídsege ellenére hat, a majdnem negyedórás előadás nem válik unalmassá, szép színeket hallunk. A lemez számomra legemlékezetesebb darabja Ravel Lúdanyó meseinek eredeti (négykezes) változata Lang Langgal, ahol hihetetlen színeket, érzésvilágot kapunk. Izgalmasak a gyorsabb szakaszok, a rövid hangok, a hirtelen hangsúlyok. A két zenész összhangja remek; csodásak, áttetszőek a pianók, az ötödik darab tűzijáték-szerű zárása felejthetetlen. A második lemezen Schubert eredetileg arpeggionéra írt, de túlnyomórészt csellón játszott szonátáját ez alkalommal Jurij Basmét adja elő brácsán, a két művész a romantikus elemeket hangsúlyozza. Bartók hegedű-zongora szonátája nem mindennapos a koncerttermekben, ahogy Lutoslawski kézzongorás Paganini-variációi (Gabriela Monteróval) sem, mely humorával szinte nevetésre ingerel. Munkazaj, nagy szuszogások, levegővételek, a közönség zaja, a bónusz Happy Birthday-improvizáció mind-mind a koncert légkört tolmácsolja, de az első rész szólószongora-sorozat, Schumann Kinderszenen-je az igazi „ráadás” a nagyszerű művésznőtől.

Lehotka Ildikó

Deutsche Grammophon – Universal
479 5096

ANOUSHKA SHANKAR: HOME

Ravi Shankar évtizedekig India egyik legnevesebb kulturális „exportcikke” volt, neve elválaszthatatlanul összeforrt az indiai szitárzene népszerűsítésével. A már életében legendává vált muzsikos számos tanítványa közül minden bizonnyal a legérzékenyebb, a legtehetségesebb saját lánya, Anoushka Shankar, akit kilen éves korában kezdett tanítani. A mester számos tanítványának átadta tudását, de talán az apa-leány kapcsolat bensősége miatt Ravi Shankar művészte Anoushka-ban talált a legtermékenyebb talajra. Jól érzékelteti kimagasló előmenetelét, hogy tizenévesként már a Carnegie Hallban lépett fel édesapjával. Hiszen megtanulható, hogyan lehet hatásos dalmfordulatokat, azaz rágakat alkotni és kifinomult tálakkal (ritmusfordulatokkal) fűszerezni azokat. Ám belső intuíció, tehetség és fantázia nélkül mindezek csak élettelen, száraz eszközök maradnak, míg értő kezekben és fejekben kivirágznak és értelmet nyernek. Anoushka Shankar színgazdag, kristálytisza játékát – (és most nem az intonációra gondolunk, már csak azért sem, mivel az indiai zene sokkal kisebb hangközökkel dolgozik, 22 részre osztva az oktávot) áthatja az indiai művészetekben kulcsfontosságú Nava Rasa, azaz a kilenc érzelem megjelenítése. A hallgató felfedezheti a maga számára Anoushka Shankar kompozícióiban a romantikus, a humoros, a patetikus, a haragos, a hősi, a félelmetes, a felhőborodást kiváltó, a rácsodálkozó és a békés érzelmeket. A hallgatót az émoiók kavalkádjá öleli körül, a zenei nyersanyagokból kialakuló „termék” végtelen meditációra készítet. Anoushka Shankar játékát megismerve nem érezzük túlzásnak azt a megállapítást, miszerint Ravi Shankar életében leánya volt a világ második legjobb szitár játékosa. Édesapja halála után azonban most már ő a legelső. *Kovács Ilona*

Deutsche Grammophon – Universal
479 4785

TIME PRESENT & TIME PAST
Mahan Esfahani – csembaló,
Concerto Köln

Esfahani lemezének koncepciója: a minimalizmus barokk gyökerei, kölcsönhatás barokk és kortárs zene között. Szólódarabok és zenekar-kíséretes művek váltják egymást. Két kortárs darabot hallunk. Górecki Csembalóversenye kéttételes, a minimalizmus egyhangúbb ágából, ostinato-szakaszok váltakozása. Egész jók az ötletek, az effektusok. Nagyobb változatossággal milyen jó darab lehetne belőle! Ez per sze önellentmondás, mivel akkor nem volna minimalista. Vagy mégis? Én a mégis mellett vagyok, lásd Bachot később! A másik Reich eredetileg kétfonórás Zongorafázisának Esfahani-tól való átírata. Ez maximálisan minimalista, konceptualista zene, ráadásul Esfahani – Reich elképzelését előtérbe helyezve – nem nyúl a barokk agogika nyújtotta lehetőséghez. A barokk anyag aztán jól mutatja az összefüggést, a minimalizmus eszköztárának domináns jelenlétét a kor zenéjében. Egyrészt a különböző egységek ismétlése, variálása terén, másrészt a zenei gondolat, dallam, ötlet mintaként, alapként való felhasználásában. Így a La Folliát halljuk A. Scarlattitól és C.P.E. Bachtól, valamint Corelli Op. 5. No.12-es Hegedűszonátájának Geminiani-féle feldolgozásában mint Concerto grossót. A Concerto Köln Esfahani vezetésével kiemelkedően attraktív. A lemezt Bach 1052-es Csembalóversenye zárja. Dögösebb aligha lehetne. A Biondi-féle Vivaldi-előadás dinamikája, vadsága van benne, nagyon merész megoldásokkal, mégis szép kidolgozottsággal. A continuót játszó lant például egész népzene karakterű. Esfahani a Bach-koncert III. tételében Brahms amúgy stílusos kadenciáját játssza, végképp feloldva az időbeli különbségeket a zene egységében. A fiatal iráni-amerikai művész lemezével és annak szemléletével igencsak gazdagítja a nyugati kultúrát. *Zay Balázs*

Archiv Produktion – Universal
479 4481

NEW SEASONS – GLASS, PÄRT, KANCHELI
ÉS UMEBAYASHI MŰVEI
Gidon Kremer – hegedű, Kremerata Baltica

Kremer hajdanán világpremierként vette lemezre Glass I. Hegedűversenyét. Ennek a versenyműnek második bejátszása az övé; az elsőt a bemutatót játszó Robert McDuffie készítette. A negyvenperces mű direkt módon idéz Vivalditól, a tételek nem kapcsolódnak konkrét évszakhoz, inkább afféle hangulatok, idők, terek, közegek. A lemez másik fő darabja Kancheli 2006-os félórás Ex Contrariója. Glass alkotása a minimalizmus nagy formán belül kicsiket lépő hagyományát képviseli, elég egykedűvűen halad, de érzékeltet, befolyásol, megszólít. Kancheli műve inkább effektusok, kis egységek sora, folyton-folyvást változik, újat újra halmoz, mégsem esik darabjaira. Kremer erősen expresszionista, érzésekkel tépelődő hegedűlése abszolút adekvát e művek esetében. A szintetizátor, basszusgitár hoz olykor valamit, de a jövő előadásokat illetően természetesen meg is köt. Kérdések merülnek fel. Párjai ezek a darabok Beethovennek, Brahmsnak, Bartóknak? Könnyen lehet, hogy át kell gondolnunk a posztmodern versenyműhöz – és egyáltalán: zeneműhöz – illő elvárást. A barokk és a preklasszika idején sem volt elvárás az invenció és a formaadás maximális vagy maximum-közeli koncentrátsága. S invenció itt is akad bőven, kifejezőerő is. Két miniatűr választja el a kettőt, illetve zárja a korongot, ezek minden tekintetben abszolút minimalisták. Pärt népdalfeldolgozása maga az egyszerűség, a természetesség, Umebayashié egy szakasznyi kis próbálkozás. Az elmúlt idők kimagaslóan fontos lemezének tartom ezt: nagy előadó jeles kortárs lemeze. Azt pedig sajnálatosnak, hogy az érdeklődés még a kevésbé elvont, kritikát inkább túlzott hallgathatóságukkal kiváló kortárszenei alkotások iránt is csekély. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
479 4817

**THE KNIGHTS:
THE GROUND BENEATH OUR FEET**

●●●●○

A brooklyni The Knights kamarazenekar legújabb lemezének borítóját böngészve első pillantásra szembeötlik a színesen összeállított műsor, és azonnal gondolkodásra készteti az érdeklődőt. Vajon mi sarkallta a program összeállítását, hogy egymás mellé állítsák Steve Reich, J. S. Bach és Stravinsky kompozícióit? Magától adódik, hogy e művek kiváló lehetőséget teremtenek az együttes számára művészetük sokoldalú bemutatására, innét pedig már csak egy lépés a varázsszó megtalálása. Az összekötő kapocs a concerto grosso műfaja, ahol a szólisták kisebb csoportja folytat párbeszédet a zenekarral. Bach c-moll oboa-hegedű koncertója (BWV 1060R) és Stravinsky Dumbarton Oaks koncertója ráadásul szoros tematikai rokonságban is áll egymással: a 20. század egyik legjelentősebb komponistáját a bemutató után „egy Bach-téma arcátlan kölcsönzéséért” vádolták a kritikusok. A CD élő hangverseny rögzítése, és éppen a Stravinsky-mű névadójául szolgáló washingtoni Dumbarton Oaksban rögzítették 2013-ban. A The Knights muzsikusi e lemezen ráadásul kiléptek az előadói szerepkörből, és maguk is alkotókká váltak. Colin Jacobsen és az iráni Siamak Aghaei santurra (ősi perzsa hangszer) és hegedűre írt concerto grosso-jával (2013), valamint a zenekar hat tagja által alkotott „the ground beneath our feet” (2013) című kompozíciójával új tagokkal bővítették az eredetileg barokk műfajt. Az utóbbi címével újabb rejtvenyt ad fel a lemezzel ismerkedőnek. A ground vélhetően Tarquinio Merula itáliai barokk mester négyütemes, folyamatosan ismétlődő chaconne-témájára utal, mely fölé a Lovagok a salsa, az ír táncok, a cigány és az indiai zene elemeit felhasználva mutatnak meg izgalmas hangzásokat a concerto grosso 21. századi változatában.

Kovács Ilona

Warner Classics – Magneoton
08256461 70982

**MENDELSSOHN: V. (REFORMÁCIÓ)
SZIMFÓNIA, RUY BLAS NYITÁNY**

Londoni Szimfonikus Zenekar, Sir John Eliot Gardiner

★★★★★

Mendelssohn 21 éves korában írta az V., Reformáció-szimfóniát. A számozás ne tévesszen meg senkit; az opus-szám azért ilyen magas, mert csak a szerző halála után 20 évvel adták ki a művet, maga a bemutató is meghiúsult, később a kritika nem fogadta lelkesen. Mendelssohn később azt mondta, hogy ki nem állhatja e darabját. A Reformáció-szimfónia viszonylag ritkán szólal meg a koncertteremben, a lemezkiadók, zenekarok sem ezt a művet részesítik előnyben, éppen ezért nagy öröm (és a felvétel ismeretében különösen), hogy Sir John Eliot Gardiner vezényletével, a London Symphony Orchestra tolmácsolásában hallhatjuk a művet, két, szintén ritkábban játszott nyitánnyal egyetemben. Hihetetlen erejű előadást élvezhetünk CD-n és Blu-ray-en, az élő felvétel előnyével, a hévvel, a pillanat varázsával. A szimfónia nyitótételének lassú bevezetése, benne a Wagnertől is ismerős „drezdai ámen” tisztasága, szépsége ragadja meg a hallgatót (a nyitányok lassú szakaszai is gyönyörűek). A rezek kiemelt és nem mindennapi hangzása végigvonnul a szimfónián. Izgalmas az Allegro con fuoco szakasz, a Scherzo hangulata, az Andante hihetetlen szép hangszíne, karaktere remek. A zárótétel felépítése a liszti harmóniakat követő nyitással, a sűrűsödéssel, a klarinét szinte népies hangjával ugyancsak remek. Gyönyörű tónusúak a vonósok a minimális vibrato ellenére, a rezesek határozottak, a fafúvósok hihetetlenül pontos hangindításai, az együttjáték kimagasló. A dinamikai tartomány aprólékos kihasználása, a tempók értelmezése (a két nyitányban is) nagyszerű. Hihetetlen jó előadásokat hallunk, melyek végig lenyűgözik a hallgatót; kivételes, megunthatatlan lemez született.

Lehotka Ildikó

LSO – Mevex
LSO 0775

SOUNDS OF SPAIN & THE AMERICAS
Sebastian See-Schierenberg (hegedű)

●●●●○

A brit-kínai-német hegedűművész, Sebastian See-Schierenberg rendszeresen vezényel is, emellett különböző kontinenseken tanít, zenekarokat és énekkarokat alapít, és szokatlan projektjei közé tartozik, hogy a fiatalság zenei nevelésén belül vak gyerekek hegedűtanításával is foglalkozik. Ez a nyitottság megmutatkozik zenélésmódján is, amennyiben elsősorban nem kottahűségre törekszik, hanem arra a magától értetődő természetességre, amely azt az érzést kelti a hallgatóban, hogy itt-és-most születő zenét hall. See-Schierenberg több évet töltött Spanyolországban, így módja volt alaposan megismerni a spanyol népzene előadását. Ezért fordulhat elő, hogy de Falla Siete Canciones populares Españolas-át nem egyszerűen Paul Kochanski átíratásban játssza, hanem mintegy újraalkotja – többek között azáltal, hogy a hegedű-zongora letéthez meghívta az Egyesült Királyság vezető flamenco-gitárosát, a granadai születésű Ramon Ruizt. A gitáros annak a bölcsődalnak az elénkészítésével vezeti be a Nana című tételt, amelyet annak idején neki énekelt a nagyanyja. Dél-Amerika zenéjét Piazzolla képviseli: a Buenos Aires-i négy évszak interpretációját a hegedűművész afféle „work in progress”-nek tekint. Fogékony zongorista-partnerével, Sophia Lisovskayával hasonló munkamódszert követtek, mint de Falla muzsikájánál. Szólóhegedűn csendül fel Albéniz Asturias című tétele (átíratban), Granados eredetileg zongorára szánt Danse Espagnole-ja Fritz Kreisler hegedű-zongora átíratásban szólal meg; Tárrega gitárdarabja Ruggiero Ricci átíratásban lett virtuóz hegedűdarabbá. S mindez, ami szól, magától értetődően természetesnek tűnik! Olyan az előadás, hogy tényleg a zenére irányítja a figyelmet.

Fittler Katalin

Signum Classics – Karsay és Társa
SIG CD 405

RAVEL: DAPHNIS ÉS CHLOÉ, LA VALSE
Opéra National de Paris, Philippe Jordan

Csaknem egyórás összidejével a Daphnis és Chloé Ravel legerjedelmesebb kompozíciója. Ízig-vérig színpadi mű, a Gyagilev-féle Ballets Russes egyik leg-sikerültebb vállalkozása volt a társulat első, nagy kor-szakában. A szerző készített ugyan két rövid konc-ertszívet az időközben hallatlan népszerűsége szert tett műből, ám ezekből csupán a második lett állandó repertoárdarab. Az sem szokatlan, hogy a teljes balettzene megszólal koncerten, ám ez komoly feladat elé állítja az előadókat. A látványelemektől el-oldva csupán a zenei kapaszkodók maradnak, hogy a cselekményt a hallgató (fejben) rekonstruálni tudja, így a zenei kifejezés, a formálás, a dinamika, a karak-terek és hangszínek szerepe a koncertszerű elő-adásban jelentősen megnő. Hanglemezt esetében ugyanez a helyzet. Elkötelezett, érett karmester és virtuóz, de legalábbis elsőrangú és jól felkészített ze-nekar kell hozzá, hogy az előadás igazán hatásos le-gyen. Nem véletlen, hogy a darab lemezkarrierjének olyan mesterek rakták le az alapjait a 20. század kö-zépen, mint Charles Munch vagy Pierre Monteux. Ugyanezt az iskolát képviselik André Cluytens és Ernest Ansermet emlékeztető rögzítései: eleven ze-nekarkezelés, árnyalatokban gazdag felrakás, inten-zív és kifejező, kicsit talán nyersnek ható játékmód. A százaz utolsó évtizedeit már egészen más felfo-gásban megszólaló tolmácsolások képviselik, melyek Boulez-től Dutoit-ig és Naganóig egy foj-tottabb, misztikusabb olvasatot kínálnak. Az Erato új kiadványán Philippe Jordan és Párizsi Nemzeti Opera Zenekara is inkább ez utóbbiakhoz kapcsoló-dik, mégis megőriz valami lényegit a „klasszikusok” eredetiségéből. Ha nem is az újraértelmezés, de a rá-csodálkozás képességét, mely megtagadja a rutin-szerűséget.

Balázs Miklós

Erato/Warner – Magneoton
08256 6461 66848

SOSZTAKOVICH: KANTÁTÁK
Észt Nemzeti Szimfonikus Zenekar,
Észt Hangversenykórus, Paavo Järvi

Az elkötelezett zene fogalmát mindig is gyanakvással kezelte a muzikológia. Jó okkal, hiszen az irány-zatos zeneművek minősége ritkán éri el az abszolút zenék kvalitását, mégoly jeles és érdemdús szerzők tollából származnak is. Ha egy zeneszerzői élet-műben tényleg példaszerűen látszik ez a dilemma, akkor az Dmitrij Sosztakovics szerzteágazó oeuvre-je. A Dal az erdőkről (1949) és a Hazánkra ragyog a nap (1952) a kései Sztálin-éra kétes értékű gyümöl-csei, nyíltan tetten érhetőek benne a kötelező „pártfeladatok”. A nagyszabású fásítási terv teljesí-tése és a generalisszimusznak mint a Glóbusz Nagy Kertészének lefestése mai szemmel aligha válik di-cséreteré egy nagyformátumú muzsikusknak. Az előbbieknél jóval később, 1964-ben, vagyis a XIII. szimfónia tözsomszédágában született a kevésbé direkt módon politizáló Sztjepan Razin kivégzése, mely a 17. századi kozák rebellis kudarcos harcát mutatja be a nemesi önkénnyel és a cári bürokrá-cióval szemben. Szövegét a Babj Jarhoz hasonlóan Jevgenyij Jevtusenko faragta. A nagyzenekart, ve-gyes kórust és énekes szólistákat foglalkoztató munkák kantátákként, a nagyszabású Dal az erdőkről inkább oratóriumként szerepelnek a műjegy-zékben. A keménykező Paavo Järvi vezette Észt Nemzeti Szimfonikus Zenekar és Koncerténekar, kiegészülve a kiváló szólistákkal (Alekszej Tano-vickij és Konsztantyin Andrejev) masszívan állja a sarat. A zenekar ugyan nem tartozik a szűken vett európai élvonalba, de nagyon meggyőzően teljesít még a legnehezebb rezes korálokban is. Az énekar helyenként csúszkál, máshol erőtlenebb a kelleté-nél, ám összességében jól összefogott produkciót nyújt, s hiteles atmoszférát teremtő, érett teljesít-ménnyel rukkolt elő.

Balázs Miklós

Erato/Warner – Magneoton
08256 6461 66664

SOSZTAKOVICH PLAYS SHOSTAKOVICH

Különlegességgel jelentkezett a Warner: a dupla-mezes kiadványon Dmitrij Sosztakovics saját műveit játssza. Vajon milyen zongorista volt Sosztakovics? Milyen zenei megoldásokat alkalmazott, lehet-e min-tának tekinteni a felvételeket? A lemezen két ver-senymű, a cselló-zongora szonáta (a nagyszerű Rosztropovicssal) mellett a szóló-zongorára írt korai Három fantasztikus darab, valamint a Bach halálának bicentenáriumára komponált Prelúdiумok és fűgák sorozatból 9 hallható, az utóbbiból négy először jele-nik meg lemezen. Sosztakovics zenéje egészen kü-lönleges, fanyar humora, helyenként ríktó hangsze-relése jellegetes. A Concerto trombitára, zongorára és vonósokra című darabban Ludovic Vaillant reme-kei; Sosztakovics a zongoraszólamot – ha nem is tö-kéletesen, de – a hangulatot remekül elkapva (ahogy a II. zongoraversenyben is) játssza. A nagyszerű csel-lószonáta felvételének ideje, a zenei rendező, hang-mérnök neve ismeretlen. A hangzás csúnya, éles, a zongora helyenként háttérbe szorul, az előadás vi-szont emlékeztető – Rosztropovicsot jóval erőtelje-sebbnek érzem, de hallható, hogy két, zeneileg összeillő ember játssza a művet. Sosztakovics zongorista lényét a hangszerre komponált darabokból ismerhetjük meg igazán. A billentés nem egyenletes, a technika közel sem tökéletes, de a hangulatkifejezés, a gyengéden rigorózus előadásmód pontosan jeleníti meg a tételpárok lényegét, a prelúdiумok és fűgák egy részének helyenként nagyon magába zárt, szinte természetfölötti zenéjét. Mindenképp meg kell hall-gatni a lemezt, a kifogásolható hangminőség ellenére. A művek a zeneszerző, az előadás a zongorista Sosz-takovicsot hozza közelebb az érdeklődőhöz, kordo-kumentumként, lenyomatként – mi több, az op. 87-es sorozat darabjait etalonként.

Lehotka Ildikó

Warner Classics – Magneoton
08256 6461 55019

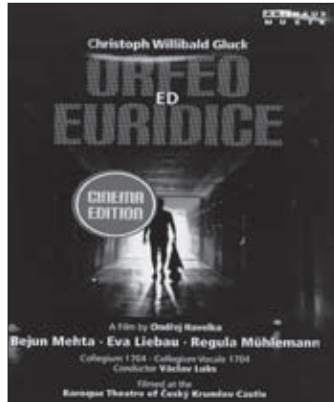
LALANDE: LEÇONS DE TÉNÈBRES

Sophie Karthäuser, Ensemble Correspondances, Sébastien Daucé

●●●●○

A „Miserere és a Sötétség III. Leckéi” szóló hangra 1730-ban jelent meg nyomtatásban, amikor szerzőjük, Michel-Richard de Lalande (1657–1726) már négy éve halott. Zenei képzettségét a párizsi Saint-Germain-l’Auxerrois kóristájaként szerezte, majd a királyi kápolna egyik al-mestere lett, később a királyi udvar zenészeként) magáénak mondhatta a „Compositeur”, a „Surintendant”, végül a „Maître” címekeket is. Elismert zeneszerzőként halt meg, akinek a motettáiért 1725–30 táján rajongott a Concert Spirituel művelt közönsége. Ezekben az években húsz kötetben adták ki összes művét, köztük az e felvételen hallható Misererét és lamentációkat. A Leçons de Ténèbres, e tipikusan francia egyházzenei műfaj Jeremiás siralmaiból zenésít meg szövegeket, amelyek szó szerint a jeruzsálemi templom lerombolásáról szólnak, átvitt értelemben a népe által elutasított Jézus Krisztus haláláról is. Liturgiai helyük e lamentációknak voltaképpen a nagyhét utolsó három napján lett volna, mindig a matutinum első éjjeli szolozsmáján. A börtvi időszakban zenei élményekre is kiéhezett, nagyszámú publikum kedvéért azonban előrehozták ezeket az istentiszteleteket a megelőző délutánra vagy estére. A mindössze egyetlen énekhangra és basso continuoóra szorítókozó zenét expresszív hang és szigorú szerkesztettség jellemzi, mely egyesíti a régi „air de cour” melizmatikus stílusát mind a kor operájának deklamatorikus kusságával, mind a szomszédos Itáliából átvett, lírai hangütéssel. Egy korabeli följegyzés szerint Lalande „leckéit” a zenei életéről híres Assomption (Szűz Mária mennybemenetele) kolostor apácai adták elő, a zeneszerző lányainak szólójával, „egész Párizs csodálatára”. Itt Sophie Karthäuser éneklő menyeyien e menyeyi zenét. *Mesterházi Máté*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902206

GLUCK: ORFEO ED EURIDICE

Mehta, Liebau, Mühlemann, Collegium 1704, Collegium Vocale 1704, Václav Luks

★★★★★

A végén Orfeo otthagy csapat-papot: lejön a cirkalmas, szimmetrikus színpadról, egy darabig kiábrándultan figyel a boldogságában tetszelgő Euridicét, majd távozik a diszes nézőtérrel is, hogy immáron végtelenbe vesző folyosón rója magányos útját a kiismerhetetlen jövő felé. Mintha maga Christoph Willibald Gluck lépne ki a barokk esztétikából, hogy megalkossa a maga új, lényegre törő operadramaturgiáját. A filmvégi, hosszú folyosó viszont talán éppen az, amelyen Joseph Adam von Schwarzenberg herceg járt át ősei fészkéből önmaga építtette teátrumába. Itt, Český Krumlovban, a világ legeredetibb állapotában fennmaradt kastélyszínházában forgatták a 2014-es Gluck-tricentenárium alkalmából ezt a szenzációs operafilmet, Ingmar Bergman Drottningholmban készült, feledhetetlen Varázsfuvola-verziójának (1975) méltó utódját. Ám, szemben a nagy előddel, itt szinte minden tökéletes. Nemcsak a kameramozgás, a barokk táncokat továbbgondoló koreográfia és nem is csak a barokk színpadgépezettel szuverenül játszó, de azt mai szemszögből újraértelmező rendezés (Ondřej Havelka) elsőrangú, hanem a korhű zenei megvalósítás is. Bejun Mehta Orfeója mind hibátlan énekési minőségében, mind megrendítő színészi alakításában felülmúlhatatlan. Hangja sem nem a kontratenoroknál gyakori „fahang”, sem nem férfitestbe tévedt, vibrált, női alt, hanem teljesen egyénien és gyönyörűen színezett, fölényesen uralt, belcanto-voce. Euridice áriája Eva Liebau előadásában pedig a párkapcsolatok nagy, bizalmi drámájává avatja – egy remek rendezői ötlet segítségével – Gluck művét. Így mutatkozik a barokk udvari környezetből kinövő reformopera (1762) a wagneri Lohengrin (1851) és a bartóki Kékszakállú (1911) előképének is. *Mesterházi Máté*

Arthaus Musik – Mevex
102 184

MOZART: OPERAÁRIÁK ÉS –NYITÁNYOK

Elizabeth Watts (szoprán), Skót Kamarazenekar, Christian Baldini

●●●●○

Meglehet a kiadó két szépreményű sztárjelöltet kíván bemutatni e lemezzel, számításaik azonban nem biztos, hogy célt érnek. Az ifjú argentin zeneszerző-dirigens, Christian Baldini lassan lépdel mind feljebb az ismertség és a szakmai diadalok grádcisain, s ugyan sorban vezényli vendégként a nagyvilág emi-nens zenekarait, még mindig zöldfülűnek számít a klasszikus zenei planétán. Az angol szopránénekesnő, Elizabeth Watts a karmester mellett már bejárattott névnek tetszik, több portrélemezzel a háta mögött – melyeken Bach-kantátákat, Strauss- és Schubert-dalokat énekel. Mégsem az ő teljesítményük tartja versenyben ezt a kiadványt, hanem a Skót Kamarazenekar. Fantasztikus képességű együttes, igazi extraklasszis a maga nemében, nehéz szuperlatívuszokat kerülve beszélni róla. És persze a megunhatatlan Mozart, akinek legszebb operamelódiai ezredszere hallgatva is frissnek, ellenállhatatlannak hatnak. Ugyan nem korabeli hangszereket hallunk, az illúzió ugyanaz: a hangzás egyszerre tömör, határozott és feszes, ugyanakkor stílusos és rendkívül expresszív. A legjobb olasz nyelvű opera seriák nyitánya és a hozzájuk kapcsolódó, az adott dalműből kölcsönözött szoprán-ária szerepel a programban. Watts hangja jól engedelmeskedik a mozarti, eredendően természetes drámaiságnak és könnyedebb, oldottabb játékoságnak. Orgánuma néhol ok nélkül sötétül, mert az énekesnő hangterjedelme alapvetően nem nagy, máshol talán szélesebb legatákat, esetleg kidolgozottabb dinamikát váránk. A szép és tiszta formálás igénye jól hallható, azonban az ívek meg-megtöredeznek. A szerepeket és a hozzá tartozó hangulati elemeket viszont ügyesen váltogatja: Susanna, Zerlina, Fiordiligi mind-mind egyéni arcélükkel szerepelnek a hangok színpadán. *Balázs Miklós*

Linn Records – Karsay és Társa
CKD 460

MOZART: SZÖKETTETÉS A SZERÁJBÓL
Villazón, Damrau, Prohaska, Selig, Schweinester, Quasthoff; Európai Kamarazenekar, Yannick Nézet-Seguin ●●●●●

Kiváló lemez, napjaink megszokott operai kínálatát tekintve különösen. Nézet-Seguin vezénylese érzékeny, kidolgozott és egyéni – alapvetően lírai fogantatású és dallam-centrikus, inkább hagyományos orientációjú. A Belmontét éneklő Rolando Villazón hangja erősen megkopott, ugyanakkor kiváló Mozart-énekes lett belőle: igazán egyéni, megkapó interpretációt nyújt. Abszolút főszereplő. Nem Wunderlich és Schreier laza, tökéletes stílusában, másképp: megélve minden frázist, érezetve Belmonte odaadását, izgalmát, szenvedélyességét. Ma már kivételesnek számít, ahogy a dirigenssel együtt kidomborítják a mozarti dallamíveket – és ezzel a benne rejlő drámai lehetőségeket is. Ilyen átélést, ilyen izes frazeálást kevés tenortól hallani napjainkban. Nagyon remélem, hogy e választott pályán haladva Villazón a korábbinál líraibb szerepkörben ki tud bontakozni. Kivételes, ahogy szenvedélyessége mélységgel, ízléssel párosul. Franz-Josef Selig nem Moll- és Talvela-volumenű hang birtokosa, de jól bírja a mély szerepkört, ízlésesen nem túloz, Ozminja kevésbé súlyos, de szép rajzú. Diana Damrau Konstanzéja hangjának és kiváló technikájának köszönhetően nagyon kidolgozott és szép. Anna Prohaska Blondéja meglepő, nem a megszokott Grist-féle szubrettes vagy a Battle-féle hangban lírai, temperamentumban pajkos, hanem hűvösebb, nyugodtabb. Ezért – s Damrau hangjának sokszínűsége miatt – a két nőalak kevésbé kontrasztos, ami hozzájárul a darab korszerűségéhez. Amúgy is az, hiszen sajnos ma is vannak olyanok, akiknek az emberek egyenlőnek tekintése megmászhatatlan magaslat. Thomas Quasthoff nemcsak énekesnek volt nagy, prózai szerepben is kiváló: Szelim pasája autoritativ és melegszívű. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
 479 4064

MOZART: AZ ÁLRUHÁS KERTÉSZLÁNY
Allemano, Morley, Scala, Henry, Le Concert d'Astrée, Emmanuelle Haïm ●●●●○

„Ifjúkori zsengeből” egyre inkább a Mozart-remek kanonjába sorolódik át az Álruhás kertészlány (1775). Bár az időskor a szerzőnek amúgy sem adatott meg, ha már 19 évesen meghal és ez az opera buffa marad legérettebb műve, akkor is ünnepelelnék őt – ha nem is mint bécsi klasszikust, de legalábbis mint a zenei szentimentalizmus legnagyobb alakját. Ami az áriák kifogyhatatlan invenciója mellett tűnik föl: a fiatal komponista féktelen akarata a finálék együtteseinek kiterjesztésére, a színpadi nagyformák megteremtésére. A mozarti mesterdramaturgia ajtaján már-már a Figaro házassága láncfnáléi dörömbölnék. A mű legemblematikusabb darabja mindazonáltal a nyitókórus: a szereplők szerelmi boldogságukról dalolnak közösen, majd egyenként azt panaszolják el, hogy szerelmükben mennyire boldogtalanok... A „mindenki mást szeret” barokk sablonja ezennel az operai érzékenység (Empfindsamkeit) alapképletévé nemesül. David Lescot rendezői képességei mindenekelőtt a színpadi figurák játsszatásában mutatkoznak meg, egyetlen markáns ötlete azonban mindjárt az előadás elején fontosnak bizonyul. A nyitány alatt Violante márkinő (álruhás kertészlányként: Sandrina) és Belfiore gróf szerelmeskednek, majd okostelefonján a lány titkos sms-t kap, ami fölbreszti a fiú féltékenységét. Kettejük szerelmi évődése ezek után eldurvul, és nem tudhatjuk: a „fojtogatódsí” immáron a féltékenységi dráma része vagy még a szexuális játéké? A lényeg, hogy a lány eszméletét veszti, a fiú halottnak hiszi, s ez lesz minden további bonyodalom alapkonfliktusa. Zeneileg tüneményesen jó előadás, a lille-i operaház méltán lehet rá büszke. A korabeli hangszerek nyújtotta effektusok önmagukban is referenciaértékűvé teszik e felvételt. *Mesterházi Máté*

Erato/ Warner – Magneoton (2 DVD)
 08256 461664 5 9

WAGNER: A BOLYGÓ HOLLANDI
Terfel, Kampe, Salminen, Jentsch, Philharmonia Zürich, Alain Altinoglu ●●●●○

Nem állítható, hogy a Zürichi Operaház magyar gyökerekkel rendelkező intendánsa, Andreas Homoki referenciaértékű rendezéssel bővítette volna a mű értelmezéseinek végtelen sorát. Ám nála legalább megmaradt a címszereplő alakjának azon „észak-fok, titok, idegenség” (Ady) mivolta, melyet e romantikus opera legutóbbi budapesti színre állítása már megkérdőjelezett. Habár északfokról itt is csak korlátozottan beszélhetünk, hiszen a Hollandi ezúttal úgy jelenik meg, mint a Daland (Matti Salminen) tulajdonát képező, Afrikát gyarmatosító, kereskedelmi-hajózási vállalkozás reménybeli felvirágoztatója. Van ebben ráció, hiszen a kedvesüket hazaváró, norvég lányok is mór partról énekelnek. Így azután ne csodálkozzunk, hogy a rokkát fölcserélték a hajózási vállalat irodájának írógépeire, mint ahogy Daland legénysége sem matrózokból toborzódott, hanem a kereskedelmi tevékenységet telegyáron és telefonon nyomon követő, könyökvédős tintanyalókból. Itt, e 20. század eleji, polgári környezetben bukkan fel a Hollandi (Bryn Terfel), kalapján különös tolldísszel, arcán marconára festett harci jelekkel. Hogy miért így, arra a harmadik felvonásban derül fény. A Hollandi legénységét provokáló „matrózok” (irodásták) Daland mór szolgáján töltik ki duhaj jókedvüket. A megalázott szolgából azonban hirtelen vad afrikai harcos lesz, aki lenyilazza gyötöröit. Így áll bosszút a harmadik világ a fehér emberen a kolonizációért, majd (napjainkban) a dekolonizációért is... Csak azt nem értjük, miért kell szegény Sentának (Anja Kampe) a végén föbe lőnie magát. Hisz korábbi szerelme, Erik, a vadász (Marco Jentsch) nyilván szívesen ejtene el oroszlánt is, meg elefántot. És akkor édes hármásban hajózhattak volna Afrika felé... *Mesterházi Máté*

Deutsche Grammophon – Universal (DVD)
 073 5173

FIAMMA DEL BELCANTO
Diana Damrau, Orchestra Teatro Regio
Torino, Gianandrea Noseda

Az operatörténet egyik hívószava a belcanto, mely különös jelentőséget a 19. század elejétől kapott. A kifejező megformálás, a rugalmas hang, a szép éneklés mellett a rendkívüli éneklési technika birtokában kellett, hogy legyen az előadó. Manapság nem sokan vállalkoznak a belcanto-szerepek éneklésére, ezért is szerepel viszonylag csekély számú Bellini-, Rossini- vagy Donizetti-mű az operaszínpadokon. Bátorság egy teljes lemezt (vagy annak nagyobb részét) nehezebb technikai megoldásokkal tűzdelt áriákból összeállítani – csak a legjobb énekesek kaphatnak szabad utat egy ilyen fajta válogatásra. „Fiatallányként már a belcanto megszállottja voltam” – mondta Diana Damrau, akinek szólólemeze, a Fiamma del belcanto az énekesnő legsikeresebb szerepeiből ad ízelítőt. De nemcsak a nagy, ikonikus szerepekből válogatták a lemez anyagát, hanem olyanokból is, melyeket Damrau nem énekelt színpadon. Nedda hihetetlen érzelmi töltetű áriája (mely a lemez egyik legjobb felvétele) is megszólal két Donizetti-két Bellini-, három Verdi- és egy Puccini-részlet mellett. A Traviata Violetájával sokan azonosítják Damraut: az I. felvonást záró ária minden szempontból remek, az énekesnő bombabiztosan énekel, gyönyörű zenei megoldásokkal, rezdülésekkel kelti életre a szerelem ébredését. Hasonlóan izgalmas a Luisa Millerből való részlet, az érzelmekavalkádót nagyon jól jeleníti meg az énekesnő. Kár az (ebben a stílusban elfogadott) erőltetett mélyebb hangokért. Kettősség jellemzi a lemezt, a csodálatos dolgok mellett a kifogásolható apróság talán több: a koloratúrák pergése, a csendesebb szakaszok sterilitása). A címben ígért tűz nem mindig lobog az égig. *Lehotka Ildikó*

Erato/Warner – Magneoton
 0825 6461 66749

HEROIQUE – FRANCIA OPERAÁRIÁK
Bryan Hymel, Prágai Filharmónia,
Emmanuel Villaume

Nem annyira New Orleans-i születése, mint inkább hangjának jellegzetes fénye, sajátosan nemes csengése predesztinálja Bryan Hymelt, hogy mindenekelőtt a romantikus francia repertoárban keresse az érvényesülést. Berlioz, Gounod, Meyerbeer vagy Massenet dalművei, sőt még Rossini vagy Verdi francia nyelvű operái is bőven kínálnak alkalmat, hogy egy ígéretes művész kiválogassa belőlük a leginkább testhezálló nagyáriákat, bemutatkozó lemezére. Hymel pedig széles skálán mozog: a sokat hallott slágerdarabok mellé olyan, manapság kuriózumnak számító – ugyanakkor bántóan középszerű – szerzők darabjaiból is idéz, mint Reyer, Bruneau vagy Rabaud. Hymel hangja igazán impozáns, nyers és egészséges, valódi tenor orgánium, parádés magas hangokkal, kifogástalan közép- és mélytartománnyal. Erős, érces fényű, sűrű hanganyag az övé, folyvást ott bujkál benne a hősi pátoasz, a tragikum. Az egyetlen negatívum, hogy akkor is ott érezni benne a túlfűtött szenvedély lángnyelveit, amikor éppen egészen másról énekel. Pedig korántsem olyan sablonos vagy egysíkú ez stílusiskola, mint mondják: e hősök, bár kétségtelenül elsősorban mint nagybetűs Héroszok állnak előttünk (nota bene: a lemez címe Héroïque), de dalolnak férfúi fájdalomról, elmúlt időkön keseregnek, vágyott asszonyok karjaiba kíváncsoznak, s kicsit még filozofálnak is. Vagyis érzelmeik lényegesen szélesebb skálán mozognak, mint azt Hymel lefesti. Úgy tetszik, a tenorista csak a mezzoforténál hangosabb dinamikát ismeri, a militáns csatakiáltásokat, az egyéni sorstragédiába szólító egzisztenciális jajveszéklést és infantilis hisztirohamot. Az ellágyulás, a gyengédebb érzések megélése és közvetítése – melyre éppoly nagy szükség lenne, mint a harci dalra – sajnos nem kenyeré. *Balázs Miklós*

Warner Classics – Magneoton
 08256 6461 79503

MICHEL LEGRAND – JACQUES DEMY:
A CHERBOURGI ESERNYŐK
Oppert, Dessay, Niclo, Naouri, Leterme,
Michel Legrand

A francia filmművészet egyik legatütőbb sikerét hozta 1964-ben Jacques Demy filmje. A cherbourgi esernyők, mely nemcsak a közönség körében aratott óriási tetszést, de a legjobb idegen nyelvű film kategóriában egy Oscart is elhozott 1965-ben. A mozi sablonos szokványos történetét – ahol a sors (vagy inkább a végtet?) nem engedi meg a happy end-et, és a két főszereplő szerelmét nem az ásó-kapa, hanem a történelem kiszámíthatatlan sodrása választja szét – Michel Legrand zenéje tette felejthetlenné. A zeneszerző édes-bús dallamai napokig a néző-hallgató fülében csengnek, és nem eresztenek. Ennek az „édes fogságnak” köszönhetően újra és újra emlékeztünkbe idéződnek a film jelenetei; Catherine Deneuve neve pedig e filmtől kezdve vált világszerte ismertté. A zeneszerző 80. születésnapjára, 2012-ben rendezett gálaestek után jött az ötlet, hogy elkészítsék a színházi változatot, ami 2014-ben valóra is vált. Merész vállalkozás filmet színházi előadássá adaptálni, hiszen utóbbi bizonyos tekintetben szűkösebb eszköztárral dolgozik, mint a film. Hiányérzetünk azonban nem lehet, a történet a maga valójában megjelenik a színpadon is. Az autentikus zenei megszólalást garantálja, hogy maga a zeneszerző vezényli a színpadon helyet foglaló Orchestra National d'Île-de-France muzsikussait. A szereplők – Marie Oppert (Geneviève), Vincent Nicolo (Guy), Natalie Dessay (Madame Emery), Laurent Naouri (Roland Cassard) és Louise Leterme (Madeleine) – elhivatottan és látható élvezettel formálják meg karakterüket. Énektechnikában Dessay viszi el a pálmát. Az Erato minőségi DVD-kiadásának köszönhetően most a bájos Mademoiselle Oppert is lehetőséget kapott arra, hogy hasonló utat járjon be, mint egykoron Deneuve. *Kovács Ilona*

Erato/Warner – Magneoton
 0825 6461 17642

ARGENTUM ET AURUM
Ensemble Leones, Marc Lewon
Naxos – Mevex
 8573346 ●●●●○

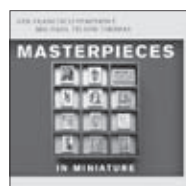
Ezüst és arany címmel a korai Habsburg-időszak zenei kincseiből kap válogatást az érdeklődő az Ensemble Leones közreműködésével. A tág értelemben vett 15. századból való művek a mai fülnek talán kissé üresek, egyszerűek, a kíséret gyakran tartott hangokban merül ki, a mai világ nem ehhez szokott. Aki viszont érdeklődik a késő középkor, kora reneszánsz világi zenéje iránt, nem fog csalódní. A két énekes hangja bár képzett, ritkán használnak vibratót, így visszaadják azt a hangulatot, mely az effajta zenéből következik – a férfi szólísta meggyőzőbb. A ma már nem használt hangszerek jelenléte, hangzása-zigése jelenti az előadások sava-borsát – akkor is, ha nem biztos, hogy eredetileg ilyen kísérettel szólaltak meg a vokális darabok. A hangszeres művek tolmácsolása remek, a pillanatot megragadó. A 28 rövid műből összeállított lemez felépítése szép ívet képez. LI

STILE ANTICO – SING WITH THE VOICE OF MELODY
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMU 807650 ●●●●●

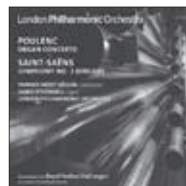
Színpadra lépésük tizedik évfordulója alkalmából válogatáslemezrel jelentkeznek a Stile antico. A brit énekegyüttes a Tallis Scholarshoz vagy a The Sixteenhez hasonlóan a tradicionális angol – jellemzően oxfordi vagy cambridge-i – karének-kultúrából

nőtt ki, s elsősorban a 16. századi körszene elkötelezett terjesztője; karvezető nélkül betanult és előadott programokkal. Alapításuk óta összesen kilenc hanglemez került ki a kezeik közül, s ezeknek szinte mindegyike föltűnően meleg, vagy éppen lelkendező kritikai fogadtatásban részesült. Így milyen is lehetne egy „best of” összeállítás, mely díjnyertes (két Grammy-jelölés, Diapason d'or, Gramophone-díj, többetes Billboard Chart elsőseg) produkciókat vonultat fel? Természetesen makulátlan: kivételesen szép és tiszta intonáció, föllyes stílusismeret, egységes formálás, tökéletes összhang. BM

MASTERPIECES IN MINIATURE
San Francisco Symphony,
Michael Tilson Thomas
SFS Media – Mevex
 SFS 0060 ●●●●○

Az album ötlete Michael Tilson Thomastól származik, aki az 1974-es első találkozás után 1995-től (épp két évtizede) a San Francisco-i Szimfonikusok zeneigazgatója. 2014. december 21-én volt 70. születésnapja – így a kettős jubileum alkalmat kínál, hogy megajándékozza elsősorban zenekarának közönségét ezzel az összeállítással. Afféle „best of” kínálat, melynek minden műsorszámát élő felvétel, s imponáló képet ad a zenekar játékaról. A karmester – aki zongoristaként kezdte pályáját, s zeneszerzőként is bemutatkozott – ezekkel a ráadás-darabokkal egyszersmind gyermekkorai zenei élményeit is felidéz. Henry Litloff Scherzója Yuja Wang szólójával sziporkázó bravúrdarab, később főként harmonikus hangzásban gyönyörködtető tételek sorjáznak. Tetszetősek e zsánerdarabok, a korong műsora mégis elsősorban szemezgetnivalót kínál. FK

POULENC ÉS SAINT-SAËNS MŰVEI
Londoni Filharmonikusok,
Yannick Nézet-Seguin
LPO – Mevex
 LPO 0081 ●●●●●

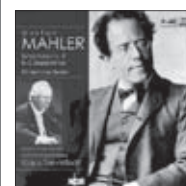
Érdeemes meghallgatni és összevetni a két orgonás művet: mindkettő francia szerzőtől van, alig ötven év különbséggel keletkeztek. Poulenc g-moll orgonaversenye kevésbé ismert, a hét szakaszból álló mű rengeteg izgalmas karaktert tartalmaz, az orgona végtelen lehetőségeit aknázza ki – ehhez mindössze egy vonószekerek és egy timpani társul. Saint-Saëns III. szimfóniáját Orgonaszimfóniaként említik; a két rész tagolása megfelel egy hagyományos négyteteles műnek. A Lisztnek dedikált kompozícióban az orgona (vagy harmónium) a szerző szándéka szerint színez – igaz, az utolsó szakaszban kiemelkedő szerepe van. James O’ Donnell orgonál, a Londoni Filharmonikus Zenekart Yannick Nézet-Séguin vezényli. Nagyon jó előadást kapunk (a szimfónia felvétele koncerten készült), szép színekkel, remek dinamikával. LI

SCHUBERT: IX. „NAGY” C-DŰR SZIMFÓNIA
Mozart Zenekar, Claudio Abbado
Deutsche Grammophon – Universal
 479 4652 ●●●●●

Szép emlék Abbadótól – 2011-es koncertekből összeállított anyag; 24 évvel korábbi felvétele után. A megközelítés ugyanaz, csak a változás későbbi fázisában, a törekvés még konzervatív

sebb végig vitelével. Kicsit szikár a hangzás, ebben én preferálom a korábbi puhább, vékonyabb megközelítést. Már nem szimfonikus, hanem kamarazenei a szövet. Abbado mindent mindenhez arányt térben és időben. Vannak váltások elváló részek közt, de szakaszokon belül nem nagyon. Nagyon szubtilis előadás, csodásan mutatva belső megfeleléseket, párhuzamosságokat. Nekem egy kicsit túl szikár, hiányzik belőle a szabadság, az elengedés, de Abbado nem ezt akarta, hanem tökélyt, arányt, folytonosan finom beállítást. A tempók inkább frissek, igazán lassú rész nincs. Mindenképp a mű jeles rögzítései közt van e kettős hatyúdal. ZB

MAHLER: V. SZIMFÓNIA, GYERMEKGYÁSZDALOK
Brigitte Fassbaender,
NDR Szimfonikus Zenekar,
Klaus Tennstedt
Profil – Karsay és Társa
 PH 13058 ●●●●●

Tennstedt a német repertoár mestere volt, kiváltképp pedig Mahleré. A Londoni Filharmonikusokkal teljes ciklust vett lemezre, s visszavonulóban az EMI még ismétléseket is felvett vele, így az V. szimfóniáról is. És íme, itt egy harmadik, élő felvétel, mely nem sokkal első EMI-bejátszása után készült. Ekkor még az NDR Szimfonikus Zenekar vezetője volt. Nagyon jól szól és nagyon jó. Elengedett. Mintha Tennstedt nem akarna egy bizonyos koncepciót megvalósítani, csak szépen végigélni a darabot. Nem az az érdekes, hogy külsődlegesen, formailag, dinamikailag így vagy úgy old meg egyes részeket, hanem az, hogy hagyja élni a zenét. A második korongon a Gyermekgyászadalok Fassbaenderrel. Szerintem tökéletes – nincs értelme összevetésnek még Ferrier és Walter lemezével sem. Összefogott, ugyanakkor maximálisan expresszív. ZB

ABOUT THE CLASSICAL SAXOPHONE

**Olga Salogina,
Fabian Pablo Müller**
Profil – Karsay és Társa
PH 15010 ●●●○○

A kiadvány érdekessége, hogy az első korongon hallható négy kompozíció (Paul Creston: Sonata op. 19, Takács Jenő: Two Fantasticos op. 88, Erwin Schulhoff: Hot-Sonate, Edison Denisov: Sonata) zongoraszólamát tartalmazza a második korong (Play along). A klasszikus kamaramuzsikálásban szokatlan, inkább a könnyebb műfajokban használatos gyakorlat azoknak a szaxofonosoknak kedvez, akiknek nincs megfelelő zongorista-partnerük. Mind a német-argentín szaxofonos, mind az orosz zongorista főállású tanár, s gyakorló muzsikusként mindketten játszanak jazz is. Kissé meglepésztő a kiadvány címe, hiszen a klasszikus szaxofon tanára olyan műveket szólaltat meg, amelyeken erősen érződik a jazznek a szerzőre gyakorolt hatása. A perfekt játék hatását csökkenti az alig differenciált dinamikai skála. *FK*

**JAMES HORNER:
PAS DE DEUX**
Mari & Hakon Samuelsen
Mercury – Universal
481 1487 ●●●●○

Egy norvég testvérpár – Mari Samuelsen (hegedű) és Hakon Samuelsen (gordonka) – könnyen befogadható, kortárs kettősversenyeket szeretett volna játszani, ám a művészek azzal szembesültek, hogy az erre az apparátusra írott irodalom

meglehetősen szegény. Vettek egy nagy lélegzetet, és megkérdezték James Horner-t, a Titanic és az Avatar című filmek zeneszerzőjét, írna-e számukra versenyművet. Az eredményt a testvérpár lemezének nyitódarabjaként hallhatja az érdeklődő. A CD többi darabjánál is fő szempont volt, hogy fülbemászó kortárs művek hangozzanak el. Így kapott helyet Arvo Pärt hegedűszólós Fratres című darabja, Giovanni Sollima Violoncelles, vibrez! kompozíciója és a lemez zárásaként Ludovico Einaudi hegedű, cselló és két hárfá szőlőjával megálmodott Divenire című alkotása, a Royal Liverpool Philharmonic Orchestra társaságában. *KI*

**VALENTINA LISITSA PLAYS
PHILIP GLASS**
Decca – Universal
478 8079 ●●●●○

John Cage, Steve Reich és Terry Riley mellett a 20–21. századi modern amerikai zeneszerzés megkerülhetetlen szereplője Philip Glass, akinek műveiből kétlemezes albumot jegyez Valentina Lisitsa, a kijevi születésű, Amerikában élő zongoraművész. A hallgató a zeneszerző életművének mintegy három évtizedéből kap válogatást. A CD-ken nemcsak zongorára komponált művek, hanem zenekari átíratok is szerepelnek. Előbbire jó példa az 1988-ban keletkezett Metamorphosis I-V, utóbbira pedig a mindkét korongon jelentős helyet elfoglaló The Hours című film zenéjének átíratai. Lisitsa játékában lenyűgöző az az elszántság, ahogy egy zongorán, két kézzel, nyolcvannyolc billentyűn zenei utazásra invitál, megkísérelve a szinte lehetetlent: a minimalista esz-közökkel dolgozó zenéből megtartani az egységes egészet. *KI*

**PROKOFJEV, GLAZUNOV,
SCSEDRIN MŰVEI**
**Anne Sophie Mutter,
Msztyiszlav Rosztopovics**
Erato/Warner – Magneoton
08256 6461 31365 ●●●●○

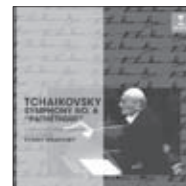
Izgalmas kontrasztot kínál, s egy-szersmind szellemes, magas színvonalú muzsikálást rejt e két, meglehetősen különböző korú, nemű, származású és ambíciójú, de a maga nemében korszak-meghatározó zenész közös korongja. Az 1988-ban rögzített műsor is igen változatos és ellentmondásos, a megszólaló művekben csupán az a közös, hogy 20. századi orosz zeneszerzők (Glazunov, Prokofjev, Scsedrin) műhelyéből valók. Anne-Sophie Mutter a felvétel idején csupán 24 éves, de már távolról sem kezdő hegedűművész; Msztyiszlav Rosztopovics pedig éppen a hatvanas éveibe fordult akkoriban, s pályája kései, a korábbiaknál nem kevésbé termékeny szakaszát alapozta meg. Ezek a Washingtonban készült felvételek tudatosan építenek a három megszólaló kompozíció gyökeresen eltérő mondanivalójára, s ebben rejlik egyszerű varázsuk. *BM*

**ANDA GÉZA TELEFUNKEN-
FELVÉTELEI**
Anda Géza – zongora
Audite 95.720

Anda gazdag diszkográfiájából még sok minden kiadatlan. E 87 perces lemez hiánypótló: a művész két Deutsche Grammophonos és egy EMI-os időszaka között készült összes Telefunken-felvétel. Anda na-

gyobb zongorista volt, mint amennyire az utókor értékeli. Játéka felettébb kiegyensúlyozott, akkortájt újszerűen struktúra-szemléletű, nem szélsőséges, ugyanakkor mélyen átélte. Schumann-játéka (Karnevál, Szimfonikus etűdök) kiváló, énekel a hangszer. A többi mű ritkaság nála. Szinte hihetetlen, de a versenyművek első – és máig egyik legjobb – lemeze játszója Mozarttól csak egyetlen szólódarabot rögzített. Bach II. partitájában és Haydn 23. szonátájában azért tűnik fel kevésbé Anda nyugodt, strukturált játéka, mert ezeknél ez ma már megszokottabb. Nota bene: a Haydn-szonáta lassútételének megszólaltatása egészen kivételes. *ZB*

**CSAJKOVSZKIJ:
VI. SZIMFÓNIA**
**Leningrádi Filharmonikusok,
Jevgenyij Mravinszkij**
Erato/Warner – Magneoton
08256 6461 38289

Csajkovszkij utolsó szimfóniáját vezényli Jevgenyij Mravinszkij, a Leningrádi Filharmonikus Zenekar élén. Az 1982-es élő felvételt újra kiadták, s nem véletlenül. Mravinszkij Csajkovszkij-interpretációira már a hatvanas években felfigyeltek. És hogy milyen a lemezen szereplő VI. szimfónia? Az 5/8-os keringőszerű második tétel könnyed, régimódi bájjal fűszerezve, a következő Allegro molto vivace pezseg, szúrászerű apró hangsúlyai izgalmasak. Később az indulószerű hangszerelésnél euforikus az előadás. A záró lamento valóban Csajkovszkij hatyúdala, rezignált, fájdalmas, reménytelen, helyenként zokog. A nyitótétel szenvedélye lenyűgöző – még akkor is, ha helyenként a tempótartás nem tökéletes. Fantasztikus hangszínek, dinamika, árnyalt vagy éppen kitarulkozó zenei megoldások, szívből jövő tolmácsolás – ez mind együtt van. *LI*

BABOS – BALANCE

A fúzió magyar mestere, a gitáros Babos Gyula talán élete legjobb albumát produkálta ezzel a lemezzel. Az irányzat már nem éli virágkorát, de amit itt hallunk, annyira inspirált, csodálatosan előadott és átértett, mintha a stílus ma született volna, másrészt pedig a lemez sok szempontból meghaladja vagy legalábbis tágitja a fúzió fogalmát. A Himnusz című nyitószám egyenesen szakrális hangulatot áraszt. A hegedűs Lantos Zoltán, aki nyolc évet élt, tanult és tanított Indiában, a zenéjébe roma örökségét is beleszővő Babossal találva bizonyul sokszor érdekesebb kombinációnak bizonyul, mint a nagy John McLaughlin különböző indo-formációi. Ennek eklatáns példája a Rajasthan Blues itt hallható változata. A szaxofonon és itt billentyűkön is játszó Ávéd János zenei intelligenciája, valamint Emilio „indo-roma” vokál-akrobatikája (lásd Tango Hungaro) – mert másként nem is tudnám jellemezni – a másik két lényeges összetevője ennek a zenei kirándulásnak, amely Indiába, azon belül a romák őshazájának tekintett Radzsasztánba, de Afrikába is elviszi a hallgatót. Balogh László dob- és Fonay Tibor basszusgitárjátéka szilárd horgonya mindvégig a zenének. Babos hatalmas formában, óriási energiával játszik anélkül, hogy egy pillanatig is elnyomná a többieket. Egy Lantos-kompozíció, a Daksha kivételével minden szám a zenekarvezető saját szerzeménye. Az album fénypontja számomra a Back To The Future volt, amelyet Emilio scattelve nyit a roma kesergő és a blues elképesztően jól sikerült kombinációjával, majd Babost halljuk romlatlan bluesgitárt játszani, és ebben a hangulatban folytatja Lantos és Ávéd is – az utóbbi egészen rafinált jazzbe csúszva. Divatos, nem divatos? Ez hatalmas zene.

Pallai Péter

Hunnia Records
HRCDI414

GRENCsó OPEN COLLECTIVE:
DERENGÉS/DAWN

A Derengés sorrendben a harmadik Grensó-lemez, mely nyíltan a hetvenhat éve született Szabados György szellemének evokációja. A Trio Kontraszt és a Tizenegy spontán zenedarab című munkák után most egy dupla CD-t szentel az Open Collective a néhai zongoraművésznek és komponistának (illetve, s talán elsősorban a szabadgondolkodónak, akinek minden művészi akciója jóval túlmutatott magán a konkrét eseményen, sőt a műfajon is, és aki „mellesleg” 1963-ban először játszott free jazzt hazánkban). Itt az ideje hát, hogy észrevegyük: a Grensó-Szabados kapcsolat kezd emlékeztetni arra a kimeríthetetlen inspirációra, amit Steve Lacy (és Anthony Braxton) nyert Monk zenéjéből. S hogy a párhuzam még nyilvánvalóbb legyen, Braxton azt írta Szabadosról, hogy „gyönyörű elegye volt Bartóknak és Thelonious Monkknak”.

A hat Szabados-szerzeménybe sűrített hommage a komponista egykori gyakorlatának megfelelően a rubato népdalelőadásokat, a Bartók által is gyakran felhasznált aszimmetrikus népi ritmikákat vegyíti a szabad jazzimprovizációval. A vendégekkel (például Mezei Szilárd brácsással) kiegészült Grensó-kvartett játéka annyira homogén, koncentrált és elementáris, hogy a lemezt hallgatva – noha „nehéz” zenéről van szó – egyetlen pillanatra sem lankad a hallgató feszült figyelme. Az Open Collective mindegyik tagjának (a szaxofonon kívül Benkő Róbert bőgősnek, Pozsár Máté zongoristának és Miklós Szilveszter dobosnak) egyformán komoly szerepe van abban, hogy megszületett ez a minden bizonnyal zenetörténetileg is fontos album, melynek jóslatom szerint 2015-ben nem akadhat kihívója a magyar jazzlemezpiacon. A Grensó-együttes világszínvonalon játszik világszínvonalú zenét.

Máté J. György

Hunnia Records
HRCDI508

BUGGE & FRIENDS

Sok éve már szinte csak néhány norvég produkció tartotta bennem életben annak halvány reményét, hogy a jazz esetleg mégis képes lehet konstruktívan kölcsönhatásba lépni a 21. századi elektronikus zenével. Eközben elkerülve azt a – sok produkciót hallgathatatlaná alacsonyító – hatalmas félreértést, hogy ha egy jazz-zenekar mögé állítunk egy DJ-t vagy alateszünk egy dob loopot, akkor attól az már modern. Ennek a reménykeltő irányzatnak egyik legjelentősebb szereplője a billentyűs Bugge Wesseltoft, akinek munkái lassan húsz éve megbízható színvonalon igazolják a norvég jazz saját útjának működőképességét. Ilyen előzmények mellett őszinte kíváncsisággal vártam a Bugge & Friends albumot és lettem számomra egyre szomorúbb. Fogalmam sincs, mi indokolta az imént kritizált és már tizenöt éve is ingerszegény hangszerelési megoldások dömpingszerű használatát, amitől ugyan nem lettek rosszabb zenészek a közreműködők (pl. Erik Truffaz trombitán), de az album nagy részét teljesen érdektelenné tették: four-on-the-floor nagydob, felette egy akusztikus jazz-kombó zavartalanul játszik, és ennyi. Vannak azért ennél jobb momentumok is, ahol az elektronika kicsivel érdekesebb szerephez jut, de egyrészt nem túl sok, másrészt ezek hatását azonnal le is nullázzák azok a popzeneinek szánt megoldások, amelyeknek nem a műfajával van bajom, hanem azzal, hogy ebben a zenei kontextusban semmi keresnivalójuk és ráadásul roppant unalmasak is. A következő Bugge Wesseltoft-lemezig várunk kell, hogy kiderüljön: ez az album csak egyszeri botlás volt, vagy a jazz egyik utolsó bástyájának elesetét jelzi. Bárhogya is lesz, annyi már most bizonyos, hogy ezt semmiképp nem viszem a lakatlan szigetre.

Huszár Endre

Jazzland – Universal
0602547176387

THE BAD PLUS JOSHUA REDMAN

A The Bad Plus a zongorista Ethan Iverson, a bőgős Reid Anderson és a dobos David King immár 15 éve működő triója. Felfogásuk kifejezetten kollektivisták, zenéjükben a kompozíciós elemek dominálnak. A múltban gyakran dolgoztak át szokatlan pop- és rockszámokat, egyebek közt a Black Sabbath, az Abba vagy a Pixies repertoárjából. Manapság inkább a magukét hozzák. Iverson és Anderson kiváló szólisták, de koncepciózus szerzeményeik mintha néha behatárolnák saját improvizatív szabadságukat. Ezért bizonyult érdekes kísérletnek, amikor összeálltak a jóval kevesebb korláthoz szokott saxofonos, Joshua Redmannel. A társulás döbbenetesen sikeresnek bizonyult. Úgy hangzanak együtt, mintha 15 éve Redman is velük lett volna, ami a saxofonos fülét, gyors reagáló- és rögtönzőképességét dicséri. A zene nagyon egyedi. Aki a blues-alapú hard- és post-bop Joshua Redmanjére áhítozik, csalódnia fog, mert négy ember roppant strukturált, ötletes kamarazenéjét fogja hallani. Az album tartalmaz a kifejezetten klasszikus beütésű felvételek mellett olyan számot is, jelesül Redman The Mending című szerzeményét, melynek nyitása nem esik távol az egykori Modern Jazz Quartet szellemétől és egészében coolnak nevezhetnénk, míg Iverson Faith Through Error című darabja tartalmaz egy rövid freebe hajló részt. A kvartett valósággal remekel a viszonylag egyszerű motívumokra történő, igen ötletes és sokoldalú improvizációkban, melyek során hihetetlen odafigyeléssel replikáznak vagy egészítik ki egymást, de még a kifejezett szólórészek sem ego-kiruccanások. Az album, tagadhatatlan nagyszerűsége mellett, nekem kissé érzelmentesnek hatott, de élénken elképzelhető, hogy nem mindenki fog így reagálni rá.

Pallai Péter

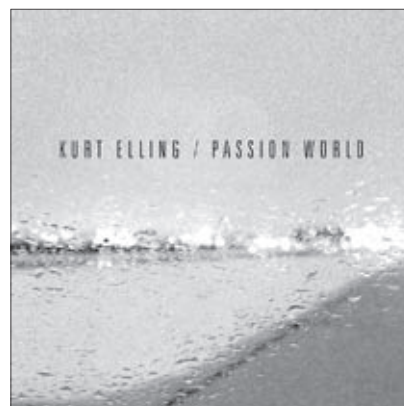
ROBERT GLASPER: COVERED

Biliáns futamok, izgalmas ritmusok, műfajilag nem, de koncepciójában egységes zenei felfogás – ez jellemzi Glasper ráadás-lemezét. A Black Radio I. és II. alkotójaként a zongorista Grammy-díjakat és egyéb babérokat nyert, és most saját repertoárjának újragondolását határozta el. A Covered ennyiben valóban ráadás, egyben visszatérés az akusztikus trió felálláshoz. Közönség előtt vette fel, a Los Angeles-i Capitol stúdió jelentősége épületében. Társai ugyanazok – Vicente Archer bőgős és Damion Reid dobos –, mint akikkel első két Blue Note-lemezét kiadta. Azok straight ahead-lemezek voltak, bár néhány csavar azért így is került beléjük. Glaspernek már nem csak (R&B/hip-hop+jazz) fúziós énjé van, hanem a kimondott rapperek és popperek társaságában is szeret zenélni. Már nem ugyanaz az ember, aki akkor volt. Jobban szétértőri az egyenes jazzhagyomány vonalát, táncritmusokkal, a melódia idézőjelbe helyezésével, a kánon saját képe formálásával, meg azzal, hogy az egy Stella By Starlighttal Kendrick Lamar, a Musiq Soulchild, John Legend, Bilal és a Radiohead számai állnak szemben. A koncepcióban, bár zeneileg egységes és magas színvonalon kivitelezett, azért van valami eszmei zavar: Glasper biztatja közönségét, hogy úgy hallgassák, mintha egy éjszakai klubban vagy bárban volnának, fújoljanak vagy tapsoljanak. Közben azonban ideidézi az amerikai hétköznapi tragikus eseménysorozatát, fekete fiatalemberek lelövését fehér rendőrök által, és akkor már nem olyan magától értetődő beledünnögni a mikrofonba két szám között: „cool”. Ugyan a Robert Glasper Experiment jól sikerült, ez a trió is szuperül szól, de a Covered nem tud megfelelni a saját maga keltette minden elvárásnak.

Zipernouszky Kornél

Blue Note – Universal
0602547245700

KURT ELLING: PASSION WORLD

Az ötlet talán az lehetett, hogy a Down Beat szavazói szerint több mint egy évtizede kitaratóan No.1-ként tisztelt jazzénekes megmutassa: a jazz stilisztikai ivadékaik nemcsak kronológiailag, hanem térben is lehet szemlélni, országról országra, kontinensről kontinensre. A fejlődés gondolata felcserélhető az egymásmellettség sokszínűségének ideájával. E tematika jegyében hatalmas utazást lehet tenni Németországtól (Brahms) Brazíliáig (Dorival Caymmi) vagy éppen Franciaországtól (Edith Piaf) Kubáig (Arturo Sandoval). Ám az Elling-féle eklektikus kirándulások egy ideje elveszítették spontán bájjukat, amit a korai lemezein még hordoztak. A régi jó Elling-albumok vocalese előadását nemegyszer improvizált prózai betétek szakították félbe, s a lírai elem dinamikusan keveredett a prózáival. A dalok megválasztása is másodlagosnak tűnt az előadás egységesség mellett. Mára Elling tolmácsolásaiból rendre eltűnt minden eredeti íz, helyét professzionista klisék vették át: sztárvendégek sztárszólokkal, felszínes multikulturalitás és biztos tippnek tűnő feldolgozások. Lélek és invenció nélkül azonban semmi sem sikerülhet. A popátiratok (Björk, U2) sóltanok és unalmasak, a romantikus Brahms-lied szentimentális dalocskává fonnyad, és a La vie en rose is úgy hat, mintha Ellinget a fürdőszobában, borotválkozás közben kapták volna mikrofonvégre. Nincs megragadható egységes koncepció, egy Pat Metheny-szerzeményt úgy követ egy skót népdalfeldolgozás a Scottish National Jazz Orchestra közreműködésével, mintha tánczenei koktélt hallgatnánk. A tizenkét összegereblyézett dalt Elling továbbra is libelincselő baritonja tartja össze. Így-úgy. Inkább úgy.

Máté J. György

Concord – Universal
0888072368415

Nonesuch – Magneoton
548920

**BERKI TAMÁS – SÁRIK PÉTER:
MINDEN DÉLIBÁB**

Szerzői kiadás ●●●●●

A két különböző generációhoz tartozó, de megkérdőjelezhetetlen elismert énekes és zongorista, Berki Tamás és Sárík Péter három éve működő duója izgalmas színfolt a hazai jazzkoncertéletben. 2014 tavaszán és nyarán öt különböző klubfellépést (két BJC, Moha, IF és Szentés) rögzítettek, s az összegyűlt hatalmas anyagból tizenegy tracket, hetvenpercnyi zenét válogattak a Minden délibáb című albumra. Hét jazz-blues-soul inspirációjú Berki-kompozíció mellett a CD-n négy standard (My Funny Valentine, So Danco Samba, The Days of Wine and Roses, Love for Sale) kapott helyet, amelyek stílusosan igencsak változatosak. Az improvizációkba pedig sok minden befér, a magyar népdaltól (Felszállott a páva) az autentikus afrikai motívumokig. Három tételben organikusán egészíti ki a duó produkcióját Gyémánt Bálint gitáros. *ReA*

**GROUP 'N' SWING:
MOST LÉGY FÉRFI!**

Szerzői kiadás ●●●●○

A tízfős csapat már nevében is a műfaj azon stílusát és korszakát idézi, amelyben a jazz és a tánc még nem vált el egymástól. Hogy erre mennyire van igény manapság is, azt népszerűségük, lemezeik és koncertjeik sikerei bizonyítják, miközben ízlésformáló szerepük sem lebecsülendő. Legfrissebb albumuk is a jól bevált receptre készült: vérepszdító dallamok két remek énekes (Mihályi

Réka és a Gajer Bálintot váltó Magyar Bálint), valamint nyolc nem kevésbé profi hangszeres előadásában, akik többnyire a hazai modern jazzben is otthonosan mozognak. Az együttes több éves tevékenységének ismeretében bátran állíthatom, hogy ez a produkció még a korábbiakat is túlszárnyalja. A hangszerelések kifogástalanok, és a négy fűvös mesteri játéka igazi big band hangzás illúzióját kelti. Mind a tizennégy vérepszdító dal hazai szerzemény – az album számára születtek. A tetszetős kísérfűzetben az elhangzott dalok szövegei is megtalálhatók.

Márton Attila

**MÁRKUS TIBOR:
MYSTERIOUS TALES**

Szerzői kiadás ●●●●●
MTCD001-2015

Igazi különlegesség Márkus Tibor nemrégiben megjelent új dupla albuma, mondhatni „kötelezően ajánlott” a magyar jazzt kedvelők számára. Márkus a műfaj intézményes jelentőségű művészeként méltán érdemel figyelmet, és nagy öröm, hogy elévülhetetlen pedagógusi és jazz-közéleti tevékenysége mellett most ismét zeneszerző-zongoristaként alkotott maradandót. Saját együttesével, az Equinox-szal és számos további kiváló zenész közreműködésével készült a Mysterious Tales, melynek a két korongján hallható 17 kompozícióban a szerző a rá általában jellemző modern mainstreambeolt változatos stílusjegyeket. Lebilincselően érdekes és szórakoztató ez a zene. Könnyed eleganciával és fantáziadúsán komponáltak a tételek, sokszínű a hangszerelés, profi a zenekari játék. Rengeteg tartalom tölti meg a számokat, „bennük van” szinte az egész mai jazz. Csak legekben lehet nyilatkozni róla.

Laczkó Krisztián

OLÁH SZABOLCS: GLEAM

Szerzői kiadás ●●●●●

Oláh Szabolcsot szerény, elmélyülésre hajlamos személyiségnek gondolom. Bár egészen pompás szólista, kifinomult, és a fejből általában kétszen kipattanó improvizációkat hallhatunk tőle, amit zeneszerzőként sorozatban másodszer lett az asztalra, még ezen is tútesz. Érdemes címenként végighallgatni az új Oláh-kvintett lemezt, és hagyni vezetni fantáziánkat szerzeményei által. A nagy Öt megszólító kezdőszám már-már alattomosan szívbemarkoló, a címadó pedig hatalmas ívfényt gyűjt. A másodikban gitár és szaxofon (Ávéd János) fogócskája, másol izléses szving, és sok-sok igazi émoáció hangzik fel, őszinte elbeszélésben. Dész és Soós könnyeden és szikáran adnak talpatatot, Cseke pedig a zenekarvezetővel váltogatja a szerepeket. Hallhatóan mindenki lubickol ezekben a pompás témákban, és ahogy beleugranak, imprókban saját egyéniségük is hozzáadódik a produkcióhoz. Mesteri. *ZK*

**OSCAR HANSSON TRIO W /
KOVÁTS GERGŐ,
SÁLYIK ANDRÁS FEAT.**

**IGOR CUBRILOVIC:
SNOWBALL STORES**

Szerzői kiadás ●●●●●

Oscar Hansson (Honéczy Zoltán) basszusgitáros, hangmérnök szereti, ha rend van, és azt is szereti, ha ezen a kategórián belül teljes a rendetlenség. És mi is szerethetjük, ahogy e minőségeket egymásnak megfelelteti Kováts Gergő szaxofonossal (Koala

Fusion, Tárkány Művek), Sályik András dobossal (DeBORT) és két számban Igor Cubrilovic szerb-svéd gitárossal. Pontos elképzelései vannak róla, milyen módon kívánja egymásba szőni a repetitív zene drone musicnak nevezett ágát a free jazzel, azt meg a noise rockkal, és e megkomponált káoszban éppen jó arányban adagolja a támpontot adó groove-okat a meghökkentő, ornettes szaxofonsikolyokkal és telt hangzást adó effektekkel. A hat eredeti szerzeményt tartalmazó Snowball Stores (a cím alig kivehető a borítón) az Oscar Hansson Trio bemutatkozó albuma, de névadója már egy szólólemez is megjelentetett, melyet máris kíváncsian várunk. *BB*

**TRANS-FORMATION:
ÁRAMLÁS**

L.V. Records ●●●●○
Trans03

A tíz éve alakult kvartett 2014-ben új felállásban folytatta: az alapítók, Pózsár Eszter (fuvola, szoprán-szaxofon), Eichinger Tibor (gitár), Frey György (basszusgitár) mellé a távozó Mogyoró Kornél ütőhangszeres helyébe Pusztai Csaba dobos lépett. A változás a zene jellegét is érintette, a szokatlan felálláshoz (fuvola-gitár) a hangsúlyos ritmusok révén erőteljesebb megszólalás társult. A csapat harmadik CD-jén is saját számokat játszik, Pózsár öt, Eichinger három, Frey két szerzeménnyel járult hozzá a munkához. A zene nem kalandozik ismeretlen tájakra, létező zsánerekbe illeszkedő kontúros formák, tiszta vonalvezetés, lendületes improvizációk jellemzik. Van blues, a latin világot több szám idézi meg, és vonatkozási pontként a magyar népzene is megjelenik. Az eklektikus anyagot az egyseges hangzás és a remek hangszeres teljesítmények teszik élvezetes megnyilatkozássá. *Turi Gábor*

NGUYỄN LÊ CELEBRATING THE DARK SIDE OF THE MOON
ACT – Hangvető
 9574-2 ●●●●●

Ha számba vesszük az albumról alapvetően tudható dolgokat: az alkotók sorát, a témát, annak megközelítési módját, nagy várakozással és jó előérzettel kezdhünk neki a meghallgatásának. A Párizsban élő, vietnami származású és Magyarországon is gyakori vendég Nguyễn Lê az NDR (Norddeutscher Rundfunk) Big Banddel egyesítette erőit, hogy a Pink Floyd lakatlandszigetre-vívós Dark Side Of The Moonját nagyzenekarra és a 21. századra alkalmazza. A siker teljes, a lemez többszöri meghallgatásra érdemes, mert roppant sokrétű, a hangszerelési megoldásokban, szölkben, ívrajzolásokban egyaránt el lehet mélyülni újra és újra. Az ötlet Siggí Loch ACT-igazgatót, valamint Stefan Gerdes és Axel Dürr NDR-producereket dicséri, a kivitelezés mindenkit, Lê mellett Michael Gibbs hangszerelőt Youn Sun Nah énekesnőt, illetve a Jürgen Attig basszer és Gary Husband dobos alkotta ritmuszekciót. *BB*

GUEORGUI KORNAZOV „HORIZONS” QUINTET: THE BUDAPEST CONCERT
BMC Records – MG Records
 BMC CD 216 ●●●○○

Másodszor ad ki lemezt a BMC a bolgár származású, bár már inkább francia muzikusnak tekinthető Kornazovtól. Az eddig harminc lemezen szerepelt energikus harsonás zongora nélküli kvintettje zenei elképzeléseit

az amerikai és európai jazz hagyományainak ötvöztetésével kívánja megvalósítani. Olyasféle világ bontakozik ki Kornazov szerzeményeiből, mint amilyet a Gary Peacock/Tomasz Stanko/Jan Garbarek/Jack DeJohnette együttes épített 1981-ben. A darabok mainstream, free és (balkáni) folk elemeket szintetizálnak, a gitáros Manu Codjia akusztikus és elektromos hangszereket váltogat, s Frisell manírjait követi. A jó hangszeres tudás, az ízléses szólók és a kompozíciók íve azonban nélkülözi a Peacock-zenekar drámai mélységeit. Nincs határozott karaktere a számoknak, ami amúgy az értékes műtárgyat megkülönbözteti az ügyes kézműves termékektől.

MJGy

JAMES TAYLOR: BEFORE THIS WORLD
Concord Records – Universal
 0888072352704 ●●●○○

James Taylor nem jazzkörökben ismert, az amerikai énekes-dalszerző neve a country-rock műfajában cseng igazán jól. Ez a mostani lemez is azért izgalmas elsősorban számunkra, mert az őt kísérő zenekar az a Steve Gadd Band, amely ez év novemberében fellép majd a Müpában. Taylor több mint tízéves szünet után jelentette meg a tizenhetedik stúdiólemezt, amely azonnal a Billboard 200-as listájának élére került. Ebben a sikerben nem kis része van a hetvenéves Gadd zenekarának – a dobos mellett Larry Goldingsnak, Jimmy Johnsonnak, Michael Landaunak és Walt Fowlernek –, akik hihetetlenül támogatónak kísérik le Taylor darabjait. Nagy ívű hangszeres szólók természetesen nincsenek az albumon, nem is illeszkednének ebbe a zenei közegebe, annál inkább szembetűnőek a szellemes és nagyon igényesen megírt fúvós backgroundok és vokális szólások. *Párniczky András*

JØKLEBA: OUTLAND
ECM Records – Hangvető
 ECM 2413 ●●●○○

Az ECM kiadó skandináv irányultságának újabb példája az 1990-ben alakult, három muzikus nevének rövidítéséből formált trió CD-je. Per Jørgensen (trombita, kalimba, fuvola, hang), Jon Balke (elektronika, zongora), Audun Kleive (elektronika, dob, ütőhangszerek) neve különböző ECM-produkciókból már ismert lehet, de együttesként először kaptak lehetőséget a bemutatkozásra. Szabad rögtönzéseken alapuló elektronikus zene szól a korongról, amelyben akusztikus hangszerek is lehetőséghez jutnak. Az együttes indítatásában nem a hatvanas évek amerikai free jazzéhez kapcsolódik: a tizennégy, többnyire rövid szerzemény közös munka terméke, spontán improvizációk halmaza. Hézagos texturákból, effektusokból, sejtelmes zajokból, sutyorgásokból, ritmikus zörejekből építkező, irodalmi témák által ihletett meditatív hangkollázs ez, amelyben többnyire a trombita intonálja a vezérmotívumot. *TG*

DAVID BENOIT FEAT. JANE MONHEIT: 2 IN LOVE
Concord – Karsay és Társa
 0888072371354 ●●●○○

A mifelénk alig ismert hatvankét éves zongorista-zeneszerző régi motoros az amerikai zenei biznissben. Hangszeres előadóművészként és ismert énekesek kísérőjeként is nevet szerzett, és olyan vokalistáknál volt zenei igazgató, mint például Diane Schuur.

Több mint harminc lemezalbummal a háta mögött elhatározta, hogy egy komplett vokális lemezt készít saját új szerzeményeiből. Az biztos, hogy a Benoit-tól negyedszázaddal fiatalabb Jane Monheit kiválasztása a lehető legjobb döntés volt. Napjaink egyik legünnepeltebb énekesnője a „smooth jazz” kategóriába sorolt, főként a könnyű, melodikus háttérzene előadójaként ismert Benoit kompozícióit olyan csodásan interpretálja, hogy ezáltal az albumot a vokális jazz kiemelkedő produkciójává emelte. A dalok változatosak, bossa nova, ballada, pop, Broadway (az egyetlen nem Benoit-szerzemény), szamba és country-s valcer. *MÁ*

JAMISON ROSS: JAMISON
Concord – Karsay és Társa
 CJA-36710-02 ●●●○○

A sokoldalú dobos-énekes még két saját szerzeménnyel komponista vénájáról is számot ad debütáló lemezalbumán. 2012-ben – huszonnégy évesen – ő nyerte meg a rangos nemzetközi Thelonious Monk Jazzversenyt, amelyet abban az évben éppen a dobosok számára írtak ki. A többségében vokális számok a mai fekete zene különböző irányzatait képviselik: a nyitó dal Muddy Waters szerzeménye, és még a My One and Only Love című standard is úgy hangzik, mintha egy Stevie Wonder-nóta lenne. Az albumot záró kétrészes Bye Bye Blues pedig Ray Charles korai gospelés előadómódjára emlékeztet. A kvintettformációban előadott néhány instrumentális darab igazán üdítőleg hat, egyébként is itt győződik meg igazán a hallgató az első helyezés indoklásáról. Összességében a mai amerikai jazz-feelinget idéző album nem az ortodox jazzbarátok álma, de mindenképpen kellems hallgatnivaló. *MÁ*

GÓBÉ: EZ VAN!

Az öt zeneakadémista alkotta Góbé új lemeze bizonyosan életben tartja a folklórkincshez eredeti formájában ragaszkodó népzéneszek, illetve a más stílusokat (akár popzenét is) beépítő world music-előadók évtizedes vitáját. Kiss-B. Ádám (hegedű-brácsa-ének), Egervári Máttyás (cimbalom-furulya-brácsatambura), Csasznyi Imre (basszprím-tambura-ének), Vizeki Máté (brácsa-hegedű-koboz-gitár), Czupi Áron (dob-ütőhangszerek) és Tímár Márton (nagybőgő) csapata fiatalos hévvel, bátran elrugaszkodik a kárpát-medencei hagyománytól a romkocsmás-bulizós irány felé. A zenei megvalósításra nem lehet panaszunk: a laza, közvetlen stílus gondosan összehangolt instrumentális szólamokkal, precíz kidolgozással párosul. Még a Tárkány Művek és a Cimbabiland nyomdokain járnak, de lehet ebből később sokkal egyedibb hangzás is. *ReA*

Fonó Budai Zeneház

FA 354-2

**KORPÁS ÉVA:
A POZSONYI
SÉTATÉREN**

Nem az első kiváló érzékkel összerakott gyermeklemez áll elő Korpás Éva, aki ezúttal a Felvidéken közsímet, a polgári táncok részeként a gyermekanyagba került „A pozsonyi sétatéren...” kezdetű francia négyesből kölcsönzi a lemez címét. Maga ez a tánc is a gyermekek egyik kedvence, de a közsímet dalok, mondókák, kiszámolók, mint az „Egy boszorka”, a „Hopp Juliska”, a „Hogy a csiba, hogy?”, a „Mefogtam egy szúnyogot” stb. valószínűleg mindenkinek ismerős lesz. Korpás Éva sikere elsősorban annak tudható be, hogy a gyermekekhez is a felnőttek igényességével közelít, odafigyel az énekhang és a kíséret viszonyára, az ének elsőbbségére, de a hangszeres háttér fontosságára is. Az albumot az egész család szívesen hallgatja majd: Korpás Éva nemesen egyszerű éneke irányt mutat, a gyerekek közreműködése elvárás. Agócs Gergely ízes palóc meséje pedig megnevettet. *KEV*

Fonó Budai Zeneház

FA 364-2

**CIMBALIBAND:
MOLDVA – A BALKÁN KAPUJA**

Moldva az a népzenei terület, amelyik a legnagyobb népszerűségnek örvend, művelői-kedvelői tulajdonképpen külön kört alkotnak a táncmuzikumban belül. Ennek csak részben oka az eltérő hangszerpark, hiszen míg a többi dialektusban a vonósok alkotják az alapbandát, itt a hegedű jelen van ugyan, de a fúvósok előtérbe kerülnek. A táncok is más jellegűek, az első találkozásnál is élvezhető a tánc, szemben mondjuk egy kalotaszegiével, ahol hetek-hónapok gyakorlása kell a biztos mozgáshoz. Moldvához ezért kétféleképpen viszonyul az átlag táncmuzika: vagy a megszállottja lesz, vagy inkább távolról szemléli. Tény az is, hogy a hangszerelés a kor aktuális divatját Moldvában követi a leginkább, részben azért, mert valamennyire még élő a gyakorlat. Aki gyűjteni jár, pontosan tudja, hogy a kobza-furulya páros már a legtrikább a mindennapok valóságában, viszont teljes jogú hangszerként jelent meg a szaxofon és a tangóharmonika, amelyet a dob erőteljesen ki is tud emelni. A cimbalom, amelyik régi hangszer, szintén része a zenei életnek. Unger Balázs hangszerének nagy előadóit, Ion Spiridon radojei idős cimbalmost, Antim Ioant, valamint a temeliai cimbalmost, az öreg Cosma Piticut és muzsikuskaládját is személyesen megismerte. Unger Balázs kapcsolata a moldvai muzikával már két évtizedes, érezhetően személyes tapasztalaton alapul, nem sajnálta a kilométerek ezreit. Éppen ez a kapcsolat az, amelyik garancia a minőségre: a Moldva – A Balkán kapuja autentikus népzénet mutat be, korszerű, a világzénén szocializálódott fiatalok ízlését is kiszolgáló hangszerelésben, ugyanakkor nem rugaszkodik el a hagyománytól sem. Megtalálja azt a kényes egyensúlyt, amellyel bizonyítja: az autentikus népzene is lehet trendi. *Kiss Eszter Veronika*

Fonó Budai Zeneház

FA 365-2

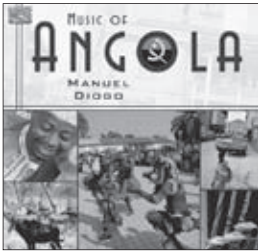
**FOKOS ZENEKAR:
KISKOROMTÓL NAGYKOROMIG**

Vajdaság kevésbé ismert népzenei terület, Erdély erőfölénye tulajdonképpen kezdettől kiszorította a táncmuzikumból ezt a vidéket, sokan nem is ismerik igazán, pedig gyönyörű dallamokat őriztek meg a környéken. Nem véletlen, hogy a Csikósból lett Fokos zenekar is saját szűkebb páttriája helyett az erdélyi népzenebe szeretett bele először, és annak muzsikáját tanulta meg precízen és tisztességgel első körben. Nem is játsszák rosszul, tökéletes táncmuzikára váltak, stílusos, jó hangulatú és szórakoztató játékokkal, széleskörű repertoárjukkal. Csak később, már befutott táncmuzika zenekarként jött képbe saját származásuk és a környék muzsikája, amelyet csak ezek után ismertek meg igazán. Amikor viszont felfedezték saját gyökereiket, és vonós felállás mellé visszahozták a tamburát, olyan különleges ízt kapott a játékok, amelyet pusztán táncmuzika zenekarként nem is lehet visszaadni: ehhez születni kell és élni a vajdaságiak mindennapjait, annak minden örömeivel, bánatával. Csonka Balázs, Jobbánovity Péter, Sterbik László, Szabó András és Szerda Balázs olyan hitelesen játssza a bácskai dallamokat, ahogy kevesektől hallhatjuk. A közös énekük tovább fokozza a hatást, amely egészen kiemeli ezeket az összeállításokat a Kárpát-medencét Gömöről Mezőséig, Felcsíktól Bácskaiig zenében végigutazó korongról. A lemez tulajdonképpen ezt az utat járja végig: ahogy a kezdő zenészből tapasztalt muzsikussá lesz, és ahogy a táncmuzikából hagyományörző. Kiemelkedő egyébként a felcsíki táncrendjük is: a szintén kevésbé ismert és az átlagos hegedűjátéktól elütő technikát igénylő vidék muzsikája rendkívül stílusos és nagyon jó hangulatban jelenik meg a lemezen. *Kiss Eszter Veronika*

Fonó Budai Zeneház

FA 363-2

MUSIC OF ANGOLA
ARC Music – Karsay és Társa
 EUCD2565

●●●●○

MUSIC OF THE PHILIPPINES
ARC Music – Karsay és Társa
 EUCD2569

●●●●○

**THE ART OF THE JAPANESE KOTO,
 SHAKUHACHI AND SHAMISEN**
ARC Music – Karsay és Társa
 EUCD2568

●●●●●

ABSOLUTE FLAMENCO
ARC Music – Karsay és Társa
 EUCD2574

●●●●●

MURSHIDI AND SUFI SONGS
ARC Music – Karsay és Társa
 EUCD2555

●●●●●

Az ARC Music világszenével foglalkozó kiadó öt lemezét kezemben tartva azon tűnődöm, hogy ugyan mind egy (mesterségesen létrehozott) műfajba tartoznak, mégsem különbözhetnének egymástól jobban. Persze földrajzilag is messze esnek azok az országok, ahonnan a helyi tradicionális zenék valók, mégis, elméletileg mindben jelen kéne lenni egyfajta ősi, nyers stílusnak. A lemezek egy részére ez igaz is, akad azonban néhány, amely aligha nevezhető autentikusnak. Ilyen például Manuel Diogo Music of Angola című CD-je, amelyben nem csak a zenei stílusok, műfajok, de a nyelvek is keverednek. Az Észak-Afrikai ország sokáig portugál gyarmat volt, így a hivatalos nyelv ma is ez. Ezen kívül még hat nyelven beszélnek a helyiek köztük az angollal, amely a számokban is gyakran feltűnik, így akár mindenféle előtanulmány nélkül is érthető, miről szólnak a főként vallásos témájú dalok. Zenei műfajok közül dominál a lemezen a gospel, de olyan táncok ritmusait is hallhatjuk, mint a semba vagy a rebita. Ami miatt mégsem érződik a népi jelleg az, hogy nem akusztikus a felvétel, az elektromos gitár mellett néhol a szintetizátort is hallani a kíséretben. Ezekhez társulnak a tradicionális hangszerek, mint például a dikanza vagy a klasszikus zenében is elterjedt marimba. Az eredmény életvidám, könnyen befogadható, de kevésbé hiteles zene.

Ennél hagyományosabb a Music of the Philippines című album, amely a Fiesta Filipina táncegyüttes fellépő zenéiből válogat. Már csak azért sem beszélhetünk ez esetben eredeti zenéről, mert egy torontói, hagyományait ápoló közösségről van szó. A rengeteg hangszeres mellett énekesek és egy kórus is szerepet kap a főként ceremóniális alkalmakkor elhangzó 19 számban. Kellemes a zene, de hiányzik belőle az a fajta profizmus és magabiztosság, ami miatt az ember úgy érzi, az előadók ebben a zenében nőttek fel, ezt örökölték generációkon keresztül.

A többi három lemezen ezekkel szemben bár más-más módon, mégis hiteles, különleges és egyedi zenét hallhatunk betekintést nyerve ezzel egy-egy távoli kultúra világába. A The Art of the Japanese Koto, Shakuhachi & Shamisen című CD-n a Yamato Együttes mutatja meg a címben szereplő

három hangszer szépségét japán eposz-szerű műveken keresztül. A trió különlegessége, hogy a zenészek nem csak hangszerükön játszanak, hanem sok esetben akár ketten is énekelnek magukat kísérve. Nem csak a két húros és egy fúvós hangszer adja a különleges, japán ízt, hanem az indoneéz hatfokú skála is. Aki az elmúlt hónapokban látta a Liza, a rókatündér című filmet, annak különösen érdekesek és üdítőek lehetnek a Yamato együttes zenei történetei.

Egy másik kedvencem az öt CD közül Andrés Fernández Amador Absolute Flamenco című kiadványa. Amador spanyol cigány gitáros, aki valóban az anyatejjel szívta magába a flamencót: első tanára édesapja, a szintén nagy népszerűségnek örvendő Juan el Minelva volt. Lemezén többnyire saját szerzeményei szerepelnek, köztük legelső műve, a La Gota, magyarul A macska című instrumentális dal is, amely címét nővére becenevére kapta. Amador minden kompozíciójában felfedezhető a személyes hang, értelmezésüket a szerző CD-füzetben szereplő rövid ismertetői is segítik. A klasszikus dallamokat, amelyekből gyakran kihallani az itthon is elterjedt cigányskálát rendkívül innovatív, sokszor többszólamú előadásban hallhatjuk.

Az utolsó lemezen (Murshidi and Sufi songs) Deben Bhattacharya etnomuzikológus a bartóki és kodályi gyűjtésekhez hasonló felvételei szerepelnek India, ezen belül is Banglades városából. A címben szereplő sufi, magyarul szufizmus egy muszlim közeli szellemi, filozófia irányzat, amelyben a tanácsadó, szellemi vezetőt nevezik Murshidinek. A felvétel úgynevezett field recording, vagyis nem stúdióban készült, hanem „terepen”, így behallatszik az utca, a környezet zaja is különleges atmoszférát teremtve. A dalok többnyire lassú, nosztalgikus hangulatúak, de legtöbbször begyorsulnak ezzel díszítve az előadást. A hangszerek közt találjuk az egyhúros ektarát, a bangala dhol dobát, de a klasszikus értelemben vett hegedűt is, és persze mindig hallható a jellegzetes indiai ének. Ez a zene épp olyan sokszínű, mint Banglades ételei, ruhái, utcái.

Könyves-Tóth Zsuzsanna

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay – 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio – 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház utca 3-5.
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay – 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio – 1087 Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio – 1106 Budapest, Örs vezér tere 25/A – Árkád
- Inmedio – 1122 Budapest, Déli pályaudvar
- Inmedio – 1123 Budapest, Alkotás utca 53. – MOM Park
- Inmedio – 1124 Budapest, Apor Vilmos tér 11-12. – Hegyvidék Bevásárlóközpont
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B érkezés
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B indulás
- HUB – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Skycourt
- Relay – 1191 Budapest, Vak Bottyán utca 75. – Köki Terminál

LAPKER VIDÉK

- Inmedio – 2100 Gödöllő, Szabadság tér
- Városi Könyvtár – 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio – 2120 Dunakeszi, Főti út 120. – Tesco
- Relay – 2700 Cegléd, Kölcsey tér 3.
- Inmedio – 2600 Vác, Deres utca 2. – Tesco
- Relay – 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 101.
- Inmedio – 3527 Miskolc, József Attila utca 87. – Auchan
- Inmedio – 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio – 4027 Debrecen, Bibic utca 2.

- Inmedio – 4700 Mátészalka, Alkotmány utca 1/A
- Relay – 5000 Szolnok, Jubileum tér – Vasútállomás
- Inmedio – 5430 Tiszaföldvár, Malom utca 3/6
- Inmedio – 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/A – Tesco
- Inmedio – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor utca 2.
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. – Káráz
- Inmedio – 6722 Szeged, Mars tér 20/B – Nagycsarnok
- Inmedio – 7400 Kaposvár, Berzsényi utca 1-3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio – 7600 Pécs, Széchenyi tér, keleti oldal
- Inmedio – 7621 Pécs, Bajcsy út 11. – Árkád
- Inmedio – 7631 Kincses út 1. – Tesco
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Relay – 8900 Zalaegerszeg, Bajcsy Zsilinszky tér 1. – MÁV Pályaudvar
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 32.
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Sport utca 1. – Tesco
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 1. – Kórház
- Inmedio – 9001 Győr, Csókás utca 4.
- Inmedio – 9001 Győr, Hermann Ottó utca 25.
- Inmedio – 9200 Mosonmagyaróvár, Kormos ltp. 2-4.
- Inmedio – 9400 Sopron, Magyar út 5.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay – 9700 Szombathely, Ady tér – Volán pályaudvar

VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK, HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Káráz u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédus Könyvkereskedés és Antikvárium – 9400 Sopron, Bünker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvelő Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.

Folyamatosan frissül a Gramofon internetes oldala:

www.gramofon.hu

Gazdag tartalom, áttekinthető rovatstruktúra

Minden, amit a folyóiratról, a Gramofon Könyvekről, a Gramofon-díjkiosztóról és az ICMA díjkiosztóról tudni érdemes

Gramofon Zenekritikai Műhely (online kiadás)

A folyóirat tartalmától eltérő, aktuális írások

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

A sorozat eddigi kiadványait megismerheti és megrendelheti a **www.gramofon.hu** honlapon.

Könyvsorozatunk 2015-ben folytatódik

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

ZENEAKADÉMIA

ALAPÍTVÁ 1875

ZENEAKADEMIA.HU

LEGENDÁS KONCERTEK

2015.11.12.

BOGÁNYI GERGELY

ÉS A KELLER KVARTETT

1936. MÁRCIUS 3. – AZ ÚJ MAGYAR VONÓSNÉGYES
KAMARAESTJE

2015.12.05.

KOCSIS ZOLTÁN

ÉS A NEMZETI

FILHARMONIKUS ZENEKAR

1945. MÁRCIUS 17. – A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁNI
ELSŐ KONCERT A ZENEAKADÉMIÁN

2015.12.16.

KODÁLY 133

1918. MÁJUS 7. – KODÁLY ZOLTÁN SZERZŐI ESTJE

2016.02.04.

VÁRJON DÉNES,

SIMON IZABELLA

ÉS A CONCERTO BUDAPEST

1940. OKTÓBER 8. – BARTÓK BÉLA
ÉS PASZTORY DITTA BÜCSÜKONCERTJE

2016.03.09.

MÉNESI GERGELY

ÉS A ZENEAKADÉMIA

SZIMFONIKUS ZENEKARA

1909. NOVEMBER 15. – A ZENEAKADÉMIA
ZENEKARÁNAK ELSŐ KONCERTJE

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BRIDGING EUROPE EURÓPAI HIDAK

AUSZTRIA

**SZEPTEMBER
11-16.**

**FISCHER IVÁN
BUDAPESTI
FESZTIVÁLZENEKAR
MŰVÉSZETEK
PALOTÁJA**

WWW.BFZ.HU ÉS WWW.MUPA.HU